

DELAVSKA ENOTNOST

PROLETARCI VSEH DEŽEL — ZDRUŽITE SE!

DANES:

M. R.: DELAVCI NAJ POVEDO,
KAJ JE NAJBOLJE

M. G.: ČISTI RACUNOV SE NI

Drago Kralj: DIVJA REKA

Milan Maver: OBILJE IN REV-
ŠČINA

Sobota, 30. julija 1960
Štev. 30, leto XVIII.

V OKVIRU

Ne vem, kakšne bi bile politika demokracija. Pa so kljub sledice, če bi pisal konkretno, vsemu pristali vsaj na javno za tovariša namreč, ki je stvar glasovanje. Predlog je kljub pripovedoval. Sicer pa je takih temu propadel — upamo, da primerov zadnje čase več in dokončno.

zato naj bo stvar malce v O vsem tem pa je naglas megli, vsi prizadeti pa naj razmišljajo tudi predsednik sindikalne podružnice. To pa je Občina je lepega dne pred-

liko demokracija. Pa so kljub vsemu pristali vsaj na javno za tovariša namreč, ki je stvar glasovanje. Predlog je kljub pripovedoval. Sicer pa je takih temu propadel — upamo, da primerov zadnje čase več in dokončno.

O vsem tem pa je naglas megli, vsi prizadeti pa naj razmišljajo tudi predsednik sindikalne podružnice. To pa je Občina je lepega dne pred-

LOKALIST

lagala kolektiv, naj se odce- ga poklicali precej na občino pijo od matičnega podjetja. in mu jasno povedali: Matično podjetje je namreč v da nima razumevanja za nasosednji občini. Kolektiv je predek občine, da zavira raz- razmišljaj in rekel: ne. Občin- voj občine, da nima jasnih ski uradniki so prepričevali po- sameznike iz kolektiva, da bo- stal malodane reakcionar, zato, to za njihov razvoj bolje in ker ni lokalist. Grdo ga gle- priporočali ponovno razpravo. Politični pritisk na kolektiv, ki dajo zato, ker misli s svojo dela veliko serijsko sestavne glavo in ker ve, da ves napre- dek ne more biti stisnjen samo dele za matično podjetje in ve, v okvire občine in da so veli- njihova bodočnost, je bil ved- kokrat interesi skupnosti širši od občinskih meja.

Občina se s tajnim glasova- da grajajo človeka zato, ker ni njem ni strinjala. Bržkone je lokalist. Včasih je bilo narobe. to v takih primerih že preve-

Skratka, predsednik je po- stal malodane reakcionar, zato, ker ni lokalist. Grdo ga gle- dajo zato, ker misli s svojo glavo in ker ve, da ves napre- dek ne more biti stisnjen samo v okvire občine in da so veli- kokrat interesi skupnosti širši od občinskih meja. Tako nenadoma doživljamo, da grajajo človeka zato, ker ni lokalist. Včasih je bilo narobe. MITJA SVAB

LETINA DOBRA - CENE RASTEJO

Tržišče je kot celota letos bolj stabilno kot prejšnja leta, in sicer predvsem po zaslugi močnega splošnega povečanja proizvodnje. Stabilnost cen blaga je pogojena z naraščanjem proizvodnje in s preskrbljenostjo trga. Ob istočasnem povečanju denarnih dohodkov prebivalstva se je občutno povečala osebna potrošnja.

Vendar pa se stanje na trgu s kmetijskimi pridelki, predvsem s sadjem in zelenjavo odmika od teh splošnih ocen in je v nasprotju z vsemi ali pa z večino pogojev, da bi se navijanje cen zaustavilo. Potrošnik se upravičeno vprašuje: kako da so kmetijski pridelki letos tako dragi kljub dobri letini?

Podatki o položaju na trgu sadja in zelenjave kažejo, da je preskrba zadovoljiva. Trgi so založeni, tudi v prodaji na drobno ponudba zadovoljuje povpraševanje. Način preskrbe ozir. struktura preskrbovalcev pa nista zadovoljiva.

Z namenom, da bi vskladila odnose med ponudbo in povpraševanjem, so preskrbovalna podjetja že lansko jesen in pozimi sklepala s proizvajalci pogodbe o izročitvi blaga. Proizvajalci pa zdaj v glavnem ne spoštujejo teh pogodb. Zaradi večje konjunktуре proizvajalcem ne ustrezajo cene, za katere so se pogodili, zato preprosto ne izpolnjujejo sprejetih obveznosti. Veliki proizvajalci s socialističnega sektorja, kmetijske zadruga in njihovi kooperanti spričo velikega po-

vpraševanja prodajajo blago najboljsemu ponudniku.

To nespoštovanje pogodb potrjujejo tudi številke. Lansko jesen in zimo je pet beograjskih preskrbovalnih podjetij sklenilo pogodbe za 1712 ton zelenjave in 322 ton sadja. Proizvajalci niso izpolnili teh obveznosti — izročili so le 931 ton zelenjave in 296 ton sadja. Beograjski živilski trg je v še slabšem položaju: sklenil je pogodbe za 622 ton zelenjave, do konca junija je je dobil 129 ton, od 523 ton sadja pa je realiziral komaj 36 ton. Podobno je tudi v drugih velikih potrošniških središčih. Do prvega junija je na primer dobil Zagreb od 3445 ton mladega krompirja, za katerega je sklenil pogodbe, le 300 ton, Ljubljana od 306 ton le 15, Reka pa od 1616 komaj 52 ton. Tudi pri nekaterih drugih potrošnih

predmetih je položaj podoben in celo slabši. Tako se je na primer Ljubljana pogodila za 452 ton zgodnjega zelja, dobila pa ga ni niti kilogram.

Kljub vsemu temu je bilo na trgih v nadrobni prodaji dovolj sadja in zelenjave. Proizvajalci so blago sami vozili na trg, torej mimo preskrbovalnih podjetij. Razen tega se je v vseh večjih potrošniških središčih bolj in bolj kazal vpliv kmečkega trga. Tako so potrošnike razen preskrbovalnih podjetij in velikih trgov neposredno preskrbovali tudi veliki socialistični in drobni zasebni proizvajalci. Zaradi tega kljub nepopolnemu in neenakomernemu izpolnjevanju pogodb vendarle ni bilo občutnejših motenj na živilskem trgu.

Motnje pa so nastale pri cenah. Proizvodnja najvažnejših živil ni manjša od lanske, cene pa so se v primerjavi z lanskimi znatno zvišale. Grah v stroju so prodajali v Beogradu lani junija po 30 din kilogram, letos pa po 76 dinarjev. Cena tega živila se je v primerjavi z lanskim letom zvišala tudi v drugih mestih: v Zagrebu od 68 in v Mariboru od 80 na 140 din, v Skopju od 50 na 75, v Tuzli od 30 na 100 itd. V začetku lanskega junija so prodajali v Zagrebu mlad krompir po 60 din kilogram, letos pa po 80 dinarjev. V Mostaru in Novem Sadu se je cena zvišala od 40 na 60 din, na Reki od 53 na 70, v

Mariboru od 80 na 90, v Skopju od 50 na 75 itd. Strožji fižol so prodajali lani junija v Beogradu po 82 din kilogram, letos pa po 110 dinarjev. V Zagrebu je cena skočila z 90 na 150 dinarjev, v Mariboru od 80 na 135, na Reki od 135 na 180, v Mostaru in Novem Sadu od 40 in 60 na 150 din itd. Občutno so se zvišale tudi cene sadja, zlasti jagod, češenj, višenj i, dr.

Očitno je, da so proizvajalci zaradi večje konjunktüre postavljali pogoje: po pogodbah so dali toliko blaga, kolikor jih je bilo volja, prodajali so, kar so hoteli. Tako so oškodovani potrošniki in preskrbovalna podjetja. Trgovinska podjetja zelo redko sodno preganjajo proizvajalce, ki ne izpolnjujejo pogodb, nočejo se »zameriti«
poslovnim partnerjem niti takrat, kadar ne ravna pravilno. Položaj pa jasno kaže, da bi se tudi tega ne bilo treba bati hkrati z drugimi ukrepi za trdnjšo povezavo med proizvodnjo in prometom s kmetijskimi pridelki, za izboljšanje sodelovanja in za uspešnejše vnaprejšnje sklepanje pogodb. Vse to lahko prispeva k pravilnejši, sodobnejši preskrbi, hkrati s tem pa k ugodnejšemu gibanju cen. Splošna politika stabilizacije trga in naraščanja osebne potrošnje mora biti zavarovana pred presenečenji in odmiki tudi na področju kmetijskih pridelkov.

OB DNEVU VSTAJE SO V LJUBLJANI ODKRILI SPOMENIK BORISA KIDRIČA — DELO KIPARJA ZDENKA KALINA

(Foto: Marjan Ciglič)

»Teško je govoriti, kadar se srce stiska ob misli, da Te mi, Tvoji stari, dolgoletni tovariši, ne bomo mogli nikdar več slišati in se s Teboj veseliti vse večjega in vse bližnjega slavja, veličastne zgradbe socializma, ki si ji Ti med prvimi posvetil vse svoje telesne in duševne sposobnosti in v katere temelje si vgrajeval in vgradil svojo mladost in končno tudi svoje življenje.« (Tito ob odprtju grobu Borisa Kidriča.)

Gledam njegov lik, v kovino vklesan, njegove nepozabne poteze, in neka neznanca sila me privlači k njemu — kot nekoč, ko sem na sestankih in zborovanjih pil iz njegovega neusahlega vrelca ustvarjalne sle.

Boris Kidrič. Teško je govoriti, ko je človeku pri srcu hudo, ker ga ni več, da bi se veselil z nami vseh naših uspehov, ki jih je omogočil s svojim revolucionarnim snovanjem.

In vendar... Gledam njegov lik in zazdi se mi, kot da ga spet vidim, vedrega in nasmejanega, polnega vere v pravičnost stvari, ki ji je posvetil svoje življenje. In da spet poslušam njegove besede, s katerimi nas bodri, uči, usmerja naš korak.

Kot takrat, ob osvoboditvi, ko je po dolgoletnih revolucionarnih bojih kot predsednik prve slovenske vlade prišel v Ljubljano (kjer se je že v zgodnji mladosti s tisočimi najintimnejšimi čustvi povezal z delavskim gibanjem) in je govoril množici, ki je vriskala svobodi:

»Verjemite mi, da še nikoli v življenju nisem govoril tako težko kot danes, kajti še nikoli v življenju me ni obdajal občutek tako popolne sreče. Za nami je zmaga, pred nami je težko in trdo delo. Naj se to veliko navdušenje izkaže v prihodnjih dneh, ko bomo začeli vztrajno in neumorno graditi svojo oblast in obnavljati svojo deželo...«

Kot takrat, v tistih težkih letih po informbirojskem napadu, ko mu je Partija zaupala vodstvo jugoslovanskega gospodarstva, ki mu je s svojo revolucionarno močjo utrl nova pota. Govoril je na zborovanju pred Litoštrojem in bil je bolan, prehlajen. »Hripav sem, toda kaj hočemo — hripavo je tudi tole naše življenje«. Nasmejal se je in bil nam je tako blizu, tako zelo naš, da se nam je zdelo, kot bi govoril iz nas: kako bomo ustanovili delavske svete in bomo delavci upravljali tovarne in kako žilavo se bomo morali bojevati,

da bomo postali dobri upravljalci. In pred našimi očmi se je zjasnila podoba nove, resnično naše domovine.

Kot takrat, ko je prihajal med nas v delovne kolektive in se veselil sleherne pogumne besede, delavske pobude in najneznatnejših uspehov, ostro grajal napake, vendar je iz vsake njegove graje dihalo toplo tovarištvo. Kolikokrat je dejal: »Socialistično gospodarstvo se lahko izoblikuje samo tedaj, če delavci neposredno klešejo njegovo podobo.«

Gledam njegov v kovino vklesan lik in zdí se mi, da njegova smela misel ni onemela, da revoluciji še vedno tako radodarno daje svojo moč in da šele sedaj, ko smo že uresničili veliko njegovih misli in napotkov, dodobra vemo, kako neizmerno mnogo nam je dal in nam še daje.

Danes v Ljubljani odkrivamo njegov spomenik kot živo pričjo, da je Boris Kidrič prisoten v vsem našem delu in snovanju.

In Miha Marinko govori:

»Ob tem spomeniku, ki ga odkrivamo, da bi z njim ovekovečili spomin na našega Kidriča, raste po vsej socialistični Jugoslaviji neprimerno veličastnejši in pomembnejši spomenik, v katerega temelje je Kidrič vgradil vse svoje sile.«

7 dni v sindikatih

■ Komisija za delovne in življenjske pogoje pri Republiškem odboru sindikata kovinarjev je izdelala v petih podjetjih pregled o tem, kaj so do sedaj storili za kadrovske socialne službe ter kakšne probleme in težave imajo pri tem.

V Tovarni emajlirane posode v Celju so priprave za ustanovitev tega sektorja že v zaključni fazi. Ta sektor bo obsegal kadrovske oddelke, izobraževalni center, socialno službo in varnostno službo.

V podjetju Elektro Celje se nameravajo ustanoviti kadrovske socialne službe. Za to imajo precej izgovorov. Pravi, da je to službo težko uvesti, ker nimajo finančnih sredstev, ker so delavci razkropljeni po terenu itd. Čakajo tudi, da bo to vprašanje urenila najprej ustrezna komisija pri ELES, na to pa bi začeli delati po njihovih sugestijah. Dalje trdijo, da bi bila za njih ustanovitev tega sektorja samo razmetavanje denarja. Po mnenju odgovornih ljudi v podjetju je treba kadrovske socialne službe uvesti najprej v večjih gospodarskih organizacijah, da bi se videlo, ali se sploh izplača. Omenimo naj, da je upravni odbor strokovnega združenja podjetij za distribucijo električne energije na priporočilo sindikatov razpravljal o pogojih za ustanovitev kadrovske socialne službe v distribucijskih podjetjih in ugotovil, da so take službe nujno potrebne zlasti v večjih podjetjih (Elektro Celje zaposluje 400 delavcev).

Delavski svet rudnika Trbovlje-Hrastnik je sprejel sklep o ustanovitvi samostojnega kadrovske socialnega sektorja ter zadolžil upravni odbor, da do septembra t. l. izvede vse organizacijske in kadrovske priprave. Prav tako so tudi v STT in Cementarni v Trbovljah pričeli s pripravami za ustanovitev tega sektorja.

■ Pri Občinskem sindikalnem svetu Trbovlje so formirali 5-člansko strokovno komisijo, ki bo spremljala in analizirala sisteme nagrajevanja v gospodarskih organizacijah na območju občine. Komisija je ugotovila, da se gospodarske organizacije resno ukvarjajo z vprašanji nagrajevanja. Tako se med drugimi tudi v Strojni tovarni Trbovlje temeljito pripravljajo na obračunavanje po ekonomskih enotah.

Obrotno podjetje »Meso« je izdelalo pravilnik o osnovah za ugotavljanje osebnega dohodka, ki predvideva nagrajevanje po ustvarjenem čistem dohodku podjetja. Vsebuje tudi oceno delovnega mesta ter vrednotenje delovnega mesta po točkovnem sistemu. Z ozirom na značaj podjetja (v nekaterih mesecih ne ustvarja dovolj prometa zaradi pomanjkanja živine in drugih vzrokov) so uvedli rezervni sklad za izplačila osebnih dohodkov.

V podjetju »Mehanika« so odpravili člen tarifnega pravilnika, ki govori o potrebnih strokovni izobrazbi za posamezna delovna mesta, tako da doslej ni nobenih omejitev pri nagrajevanju delavcev, ki so sposobni opravljati dela, za katera nimajo kvalifikacij.

■ Člani Republiškega odbora sindikata rudarjev, metalurgov in kemičnih delavcev so pred kratkim obiskali rudnika Trbovlje-Hrastnik in Zagorje v zvezi z nekaterimi vprašanji nagrajevanja po kompleksnem učinku, ki ga ta dva rudnika uvajata. V razgovorih so razen predstavnikov sindikata sodelovali tudi predstavniki delavskega samoupravljanja in uprave. Razpravljali so tudi o nekaterih pripombah Republiškega odbora in OSS Ljubljana na predložena pravilnika o nagrajevanju. Le-te so se v glavnem nanašale na nekatera določila pravilnikov, ki so dajali prevelike pristojnosti upravnim organom.

Cez nekaj dni bo v Zveznem centru za usposabljanje inštruktorjev v gradbeništvu, ki je v Ljubljani, zaključen šesttedenski tečaj za betonske in zidarske inštruktorje, in sicer po belgijski metodi hitrega strokovnega usposabljanja. Ta metoda je zelo primerna za izpopolnjevanje znanja, ki so ga strokovnjaki pridobili v rednih solah, še zlasti pa je metoda hitrega priučevanja odraslih zelo koristna v tistih državah, kjer zaradi naglega gospodarskega razvoja redne sole ne morejo vzgojiti dovolj potrebnih strokovnjakov. Naši gradbeni strokovnjaki menijo, da bodo belgijsko metodo hitrega priučevanja in sploh belgijski način zidanja kmalu začeli uporabljati na številnih naših gradbiščih. Ponekod ga že uporabljajo. Pri belgijskem načinu zidanja zidar ne uporablja zidarskega kladiva in zajemalko za malto, ampak vse delo, tudi sekanje opeke, opravi s posebno, nekoliko močnejšo zidarsko žlico; naše dosedanje izkušnje kažejo, da za to metodo usposobljeni delavec napravi vsaj za 40% več kot sicer. Sedanji tečaj v Ljubljani vodi načelnik belgijskega ministrstva za delo dr. Victor Martin s svojimi sodelavci. Skupino visokokvalificiranih delavcev z večletno prakso bodo usposobili za zidarske in betonske inštruktorje, da bodo lahko v podjetjih v štiri do šestmesečnih tečajih po hitri metodi usposabljali nekvalificirane delavce za zidarje in betonirje. — Prejšnji četrtek, 21. julija, je dr. Victorja Martina in njegove sodelavce sprejel predsednik Republiškega sveta Zveze sindikatov tovarni Stane Kavčič. Na sprejemu sta bila tudi tajnik Republiškega odbora sindikata gradbenih delavcev Slovenije Jože Križmanič in direktor Centra za izobraževanje v gradbeništvu Alojz Kamnikar. V torek, 26. julija, pa je bilo v Ljubljani prvo strokovno posvetovanje z demonstracijo o belgijski metodi zidanja in izobraževanja gradbenikov. Belgijski strokovnjaki trdijo, da je moč po njihovi metodi zidati tudi trikrat hitreje kot sicer, seveda, če je zidar dobro usposobljen za tak način zidanja.

PREDLOGI ZA SPREMEMBO DELITVE DOHODKA V TRGOVINI

Gre za objektivna merila

Pristojni organi, trgovinske zbornice in sindikati so že izdelali predloge za delitev dohodka v notranji trgovini, ki ji sedanji način ne daje dovolj možnosti za obnavljanje in razvoj. Če na kratko povzamemo doslej znane predloge, ugotovimo tole:

Zveza trgovinskih zbornic Jugoslavije predlaga, naj bi občine določale družbene obveznosti za vsako gospodarsko organizacijo v pavšalnem znesku. Če se podjetje s tem ne bi strinjalo, bi delilo dohodek po sedanjih predpisih. Ko bi bil poravnani pavšal, bi preostali dohodek delili med družbo in podjetjem v razmerju doseženega dohodka in določenega pavšala. Čim večji dohodek bi torej dosegla gospodarska organizacija, toliko višja razlika bi ostala podjetju na razpolago.

Trgovinska zbornica Slovenije že več let predlaga tak sistem delitve dohodka, ki temelji na dvojnem obdavčenju dohodka. Prvo obdavčenje naj bi zadostilo potrebam družbenih skladov in proračunov. Izračunali bi ga na podlagi vloženi sredstev in vložnega dela, in sicer iz povprečnih razmerij čistega dohodka in družbenih obveznosti posameznih dejavnosti, strok oziroma skupin podjetij. Preostala sredstva bi kolektiv razdelil na osebne dohodke in na sklade. Drugo obdavčenje pa bi bilo odvisno od tega, kako bi podjetje razporedilo čisti dohodek. Tisti del, ki bi ga podjetje dalo za obratna sredstva, bi bil prost davka, morebitni delež za osnovna sredstva bi obdavčili po nizki stopnji, delež za sklad skupne porabe bi bil obdavčen že po nekaj višji stopnji, tisti del sredstev, ki bi ga kolektiv dal za osebne dohodke (nad minimalnimi osebnimi dohodki) pa bi obdavčili po najvišji stopnji. Vse davščine iz naslova tega obdavčenja bi se stekale samo v lokalne proračune in sklade.

Sindikati pa predlagajo, naj bi bile vse trgovske gospodarske organizacije nekako sorazmerno obremenjene s prispevkom iz delitve dohodka. Poglavitno merilo bi bila vložena sredstva in ne samo vloženo delo, ki je zdaj izraženo v minimalnem osebnem dohodku. V zvezi s takšnim načinom delitve dohodka med podjetji in družbo, se je izoblikovalo dvojno variant:

Na podlagi povprečnega razmerja med družbenimi obveznostmi in vplačano amortizacijo ter vrednostjo vložnega dela za posamezno dejavnost, panogo, stroko ali skupino podjetij, bi ugotovili stopnjo obveznosti glede na vložena sredstva in vrednost opravljenega dela. Na podlagi te stopnje vloženi sredstev in fizičnega dela, bi vsako podjetje zase ugotovilo svoje obveznosti. Ko bi tako izračunali razmerje med čistim dohodkom in družbenimi obveznostmi, bi v tem razmerju delili dejansko doseženi dohodek. Podjetju bi v vsakem primeru ostal sorazmerno enak del doseženega dohodka. Po drugi varianti bi družbene obveznosti podjetij izračunavali na podoben način, le da bi upoštevali vsa vložena sredstva in ne le osnovna sredstva (amortizacijo), kot pri prejšnji varianti.

Pri takem načinu delitve dohodka bi morali trgovino razdeliti v več skupin: posebej zunanjo trgovino, posebej trgovino na debelo z industrijskim blagom in vso ostalo trgovino skupaj. Razlikovanje je potrebno zaradi raz-

lične akumulativnosti posameznih trgovskih dejavnosti, kajpak v primerjavi z vloženi sredstvi.

Cevprav še ni izračunov, koliko več sredstev bi ostalo trgovini, če bi delili dohodek na podlagi omenjenih predlogov, je gotovo, da bi v vsakem primeru kolektivni trgovskih podjetij razpolagali z večjimi sredstvi. Zato niti ni čudno, če trgovski delavci sodijo, da so vsi predlogi »dobri«. Kaj dosti dlje, kaj je zares »dobro« in najbolj sprejemljivo za kolektive, pa razprava žal še ni prišla. Zato lahko glede omenjenih predlogov rečemo le nekaj pripomb:

V zvezi s predlogom Zveze trgovinskih zbornic Jugoslavije o delitvi dohodka je največ odvisno od občin, kako bodo gledale na trgovino. Če kolektivni ne bodo poznali pavšalnih obveznosti za daljše razdobje ali če bodo komune te obveznosti spreminjale (kakor jih zdaj n. pr. v gostinstvu), potem s temi pavšali trgovina ne bo dosti pridobila. Alternativna možnost, ki naj bi jo imele kolektivi (delitve po starem) zanje ni spodbudna. Na kratko: tak način delitve bi lahko spravil kolektive v precej negotov položaj.

Predlog trgovinske zbornice Slovenije v marsičem podcenjuje zrelost upravljavcev. Menda bi lahko naštel kar dosti podjetij,

SODELOVANJE MED OBSS IN SINDIKALNIMI PODRUŽNICAMI V IZOLI

Včasih navzkriž

Na občnih zborih sindikalnih organizacij je bilo precej govora o sodelovanju med občinskimi sindikalnimi sveti in sindikalnimi podružnicami. Pokazalo se je, da ti odnosi čestokrat odločilno vplivajo na uspešnost dela prvega ali drugega. Slišali smo kritike, da se občinski sindikalni sveti premalo zanimajo za delo podružnic, jim dajejo premalo spodbud, ne nastopajo na skupnih akcijah in podobno (to se je največkrat slišalo na zborih manjših podružnic). Hkrati pa se na občinskih sindikalnih svetih pritožujejo, da le stežka dobijo stike z nekaterimi, zlasti manjšimi sindikalnimi podružnicami, ki niti ne pošiljajo vabil na svoje seje, ne obveščajo o svojem delu, problemih in težavah ter o akcijah, pri katerih bi jim lahko pomagal občinski sindikalni svet.

O teh problemih nam je govoril tajnik občinskega sindikalnega sveta v Izoli.

Občinski sindikalni svet v Izoli si zelo prizadeva, da bi kar najtesneje sodeloval z vsemi podružnicami, zlasti s tistimi, v katerih je delo manj razvito. Vsak član plenuma je zadolžen za nekaj podružnic, ki jih mora obiskovati. Žal je nekaj podružnic, ki sploh ne obveščajo o svojih sejah. So tudi podružnice, ki sicer delajo, vendar to njihovo delo včasih ni v skladu z našo splošno sindikalno politiko. S temi podružnicami pridejo celo navzkriž.

Značilen za to je primer bivšega gostinskega podjetja »Riba«. V tem podjetju so globoko zabredli, zato jih je zlasti občinski sindikalni svet opozarjal, naj razmere uredi in naj odsluže tiste, ki delajo škodo. Sindikalna podružnica je zavzela popolnoma nasprotno stališče (ker je bilo v odboru nekaj krivcev). Občinskemu svetu nikakor ni uspelo, da stvar normalno uredi. Zato je prišlo na predlog OBSS do prisilne ne likvidirane, do česar pa ne bi bilo treba priti, če bi podružnica pravočasno zavzela drugačno stališče.

Podoben primer je bil tudi v bivšem gostinskem podjetju Ljudska menza.

Iz tega vidimo, kako usodno posledice ima lahko slabo sodelovanje med sindikalnimi vodstvi.

Dovolj pa ni samo občasno sodelovanje. V Izoli recimo zelo dobro sodelujejo podružnice z občinskim sindikalnim svetom ob večjih akcijah; nagrajevanje po učinku, praznovanje 1. maja, prostovoljnemu delu in podobno. Ugotovili pa so, da je to premalo. Zato v zadnjem času vse bolj skrbijo za nenehno obojestransko aktivnost za doseg določenega cilja. Stalno sodelovanje se je zlasti pokazalo v zadnjem času pri zasledovanju razvoja nagrajevanja po učinku.

Denarja primanjkuje hkrati pa ostaja

Iz poročil na občnih zborih občinskih sindikalnih svetov je bilo moč razbrati, da imajo vsi sindikalni sveti v skladih za nezaposlene precej milijonov dinarjev neizkoriščenih. Samo občinskemu sindikalnemu svetu Ljubljana-Center je od lani ostalo v tem skladu več kakor pet milijonov dinarjev. Medtem ko se sredstva iz članarine nabirajo v skladu za nezaposlene, pa sindikalni sveti tarnajo, da nimajo denarja za kulturno in športno delo, za organizacijo počitniških skupnosti, za politično-izobraževalno delo in ostalo.

Neizkoriščena sredstva so iz leta v leto večja. Leta 1958 smo v Sloveniji izdali iz tega sklada (ta se ne sme uporabljati v druge namene, temveč samo za nezaposlene) le 5 milijonov 700 tisoč ostalo pa je neizkoriščenih 27 milijonov dinarjev. Vse te anomalije kažejo na slabo politiko, ki jo vodijo občinski sindikalni sveti. Čudno se zdi, da prizadeti ne bi poznali 82. člena pravilnika o finančnem poslovanju sindikalnih organizacij, ki govori, da sklep o višini vplačila v sklad za nezaposlene izda občinski oziroma okrajni sindikalni svet po svojih potrebah na podlagi stanja ter ocene morebitnih nezaposlenih na svojem območju. Se pravi, da je od občinskega sindikalnega sveta odvisno, ali sploh uvede ta sklad in pa, kolikšen odstotek članarine namenja zanj.

Ker tudi v letošnjih proračunih občinski sindikalni sveti še vedno predvidevajo velik priliv sredstev v sklad za nezaposlene, je povsem umestno opozorilo, naj sveti v prihodnje bolj razmislijo o tem, kolikšen odstotek članarine naj gre v ta sklad, da bodo lahko ostala sredstva koristno uporabljena v druge namene.

PO KATEREM ČLENU?

F. K. Maribor — Ali vplivajo priznanja udarništvu in racionalizatorstva ter odlikovanja z redom dela na višino starostne pokojnine?

Po zakonu o pokojninskem zavarovanju neposredno ne. Posredno pa bi taka priznanja in odlikovanja mogla vplivati na višino starostne pokojnine samo, kolikor bi pripomogla zavarovancu za priznanje višje kot redno pridobljene strokovne kvalifikacije, na primer v smislu 177. člena zakona o javnih uslužbenih ali pri delovnem razmerju pri gospodarski organizaciji tako, da je bil zavarovavec postavljen na delovno mesto, ki terja višjo strokovno izobrazbo, kakor je tista, ki si jo je redno pridobil s šolanjem, in da je tam delal najmanj 2 leti v obdobju 3 let (64. in 65. člen zakona o pokojninskem zavarovanju). Izven tega pa bi mogel odlikovane poskusiti, da doseže s prošnjo na Zvezni izvršni svet v smislu 80. člena zakona o pokojninskem zavarovanju izredno odmero večje pokojnine, kot bi mu šla po določbah tega zakona. Verjetno pa so merila za tako izredno povišanje precej stroga.

Nekateri trdijo, da se po novem za starostno pokojnino upošteva tudi vajenska doba. Ali je to res?

Po izrecni določbi 49. člena zakona o pokojninskem zavarovanju se čas, ko je bil zavarovavec vajenec, ne glede na starost, ne šteje v delovno dobo za pridobitev pokojninske pravice. Vajensko dobo štejemo za dobo šolanja.

Za dobo šolanja dovoljuje sicer 27. člen istega zakona izjemo, da se šteje doba šolanja, toda največ 2 leti, če je bil zavarovavec ta čas v delovnem razmerju in to le v primeru, da je zavarovaneča poslala gospodarska organizacija na šolanje, da bi dokončal redno šolanje ali da bi se v državi ali v tujini strokovno izpopolnil ali specializiral v svoji stroki oz. delu, ki ga opravlja. Ti primeri pa ne pridejo v poštev za vajenca, ker ta sploh ni v delovnem razmerju v smislu zakona.

All se v nadomestilo za osebni dohodek za časa delovne nesposobnosti zaradi boleznih šteje razen prekoračenj v normah in prejmi tudi osebni dohodek nad tarifno postavko oziroma nad normo (dobiček)? Ne. Po besedilu in logiki 23. člena zakona o zdravstvenem zavarovanju delavcev in uslužbencev se odmerja nadomestilo plače na podlagi povprečja plač in stalnih dodatkov za delo v rednem delovnem času, ki so bili izplačani v zadnjih 3 mesecih. Med te stalne dodatke, ki so bili izplačani v teh mesecih, pa ne šteje iz-

redna in nestalna udeležba na dobičku. To udeležbo dobi zavarovavec tako posebej in neposredno izplačano od podjetja, povrn nadomestila plače, ki jo je prejemal za časa boleznih iz socialnega zavarovanja.

J. O. Postojna — Imate 41 let delovne dobe ter ste leta 1953 uveljavili pravico do pokojnine, niste pa prekinili delovnega razmerja. Koliko letnega dopusta vam pripada?

Po 26. členu zakona o delovnih razmerjih vam pripada letni dopust 30 delovnih dni. Imate namreč delovno dobo nad 25 let in ste še vedno v rednem delovnem razmerju. Izpolnjujete tudi pogoje neposredno prehodne nepretrganosti enajstmesečne delovne dobe po 27. členu istega zakona. Po 315. členu istega zakona uveljavitev pravice do pokojnine sama še ne pomeni prenehanja obstoječega delovnega razmerja. Za prenehanje mora nastopiti eden v tem členu naštetih vzrokov, med katerimi pa uveljavitev pravice do pokojnine ni naštet.

Sind. podr. Stolarne, Dobropolje: Večina v našem podjetju zaposlenih delavcev dela po tri, pet in nekateri tudi še po več let razna strokovna galanterijska dela. Nihče pa nima nobene kvalifikacije, ker se ni doslej za to zanimal. Šele sedaj je sindikalna

podružnica postavila vprašanje, kakšne so možnosti, da pridejo ti delavci do ustrezne kvalifikacije.

— **Odgovor**: Po še vedno veljavnem splošnem navodilu o pridobitvi strokovne izobrazbe s praktičnim delom iz leta 1952 lahko delavci pridobe vse stopnje strokovne izobrazbe za posamezne poklice tudi s praktičnim delom in s polaganjem predpisanih izpitov. O priznanju strokovne izobrazbe polkvalificiranega delavca izda potrdilo upravni odbor podjetja na podlagi mnenja posebne izpitne komisije, ki jo imenuje upravni odbor in ki mora preizkusiti strokovno znanje delavcev, ali je tolikšno, da se lahko izda potrdilo o tem, da so polkvalificirani delavci za svoj poklic. Delavci, ki je opravljal najmanj dve leti kot polkvalificirani delavec kvalificirana dela svojega poklica, ali pa pet let kot nekvalificirani delavec, si lahko pridobi priznanje strokovne izobrazbe kvalificiranega delavca s tem, da položi strokovni izpit pred pristojno izpitno komisijo. Po predpisih tega navodila lahko uredite kvalifikacijo delavcev, ki so zaposleni v vašem podjetju, in se v ta namen s posebnimi podatki o dobi in vrsti zaposlitve posameznih delavcev obrnete na oddelek za delo okrajnega ljudskega odbora.

DELAVSKA ENOTNOST

Ustanovljena 20. novembra 1942

List izdaja Republiški svet ZSJ za Slovenijo

Glavni in odgovorni urednik

MITJA SVAB

UREJUJE UREDNIŠKI ODBOR: DORNIK PETER, GASPERSIC SONJA, MAVER MILAN, VOLJC JANEZ, TEHNIČNI UREDNIK:

JANEZ ŠUSTER

List izdaja v uredniški povezavi z »Radom« — Naniov uredništva in uprave: Ljubljana, Kopitarjeva 2, pošt. pred. 313-VI, tel. uredništva 39-181 do 185, 31 555 in 31 453 — Račun pri Komunalni banki v Ljubljani št. 600 705/1 83 — Posamezna številka stane 20 din — Naročnina je četrtletna 250, polletna 500 in letna 1000 din — Listiška CIP — Ljudska pravica — Poština plačana v gotovini

Delavci naj povedo kaj je najbolje

Na zadnjih posvetovanjih predsednikov in tajnikov sindikalnih podružnic kovinske in elektroindustrije ter elektrogospodarstva — bila so v vseh okrajih — so ocenili dejavnost sindikalnih organizacij po občini zborih, razpravljali o nekaterih aktualnih gospodarskih vprašanjih in se pogovorili o pripravah na V. kongres sindikata kovinskih delavcev Jugoslavije. Na posvetovanjih so ugotovili, da je bil dosežen pomemben napredek v delu sindikalnih podružnic in organov delavskega samoupravljanja, opozorili na dobre rezultate pri urejanju nagrajevanja po delovnem učinku in podobnem. Ponekod pa se pojavljajo mnogi novi problemi, ki jih bo treba rešiti v naslednjem obdobju in o nekaterih bom spregovoril v tem sestavku.

V kovinski in elektroindustriji je doslej že mnogo podjetij začelo ustanavljati samostojne obrate v krajih, kjer je na razpolago večje število delavcev, prostorov itd. Tako usmeritev je izredno koristna. Toda sindikalne podružnice povsem upravičeno vprašujejo, zakaj podjetja z bojaznijo in prepočasno prenašajo razne pravice in dolžnosti na take obrate. Znan je primer, ko je matično podjetje izvajalo celo disciplinske ukrepe v nekem takem obratu, da o ekonomski pristojnosti obrata sploh ne govorimo.

Na posvetovanjih so govorili tudi o primerih, ki kažejo, da organizacija v teh podjetjih ni prilagojena novim zahtevam. Vsaka organizacijska slabost v primerih, ko gre za teritorialno ločene obrate, povzroči materialno škodo, vpliva na dohodek in otežkoča normalno nagrajevanje po delovnem učinku. Ker nekateri obrati v takih podjetjih nimajo svojega ekonomskega obračuna, niso dovolj stimulirani, da z manjšimi stroški več proizvedejo. Nimajo lastnega sistema nagrajevanja, ki bi ustrezal značaju njihove proizvodnje in zato so primeri, da delavci dobivajo premijo po pravilniku podjetja, ki nima nobene zveze z njihovim delom.

V vsakem obratu sicer imajo sindikalno podružnico, toda le v redkih primerih so v okviru podjetja ustanovili tovarniški odbor sindikata. Prav zaradi pomanjkljive politične povezanosti celotnega podjetja (pri čemer je v polni meri zagotovljena povezanost v okviru komune) nastajajo različne slabosti in ponekod kljub dobrim idejam ostajajo pri administrativnih in centralističnih oblikah povezave med podjetjem in obrati. Povsem jasno je, da samo ekonomska samostojnost obrata, oziroma ekonomske enote, lahko omogoči nadaljnji razvoj delavskega samoupravljanja in prepreči porajanje slabosti.

Vedno več je podjetij, kjer sindikalna organizacija in delavski svet dejansko odločata o vseh vprašanjih v kolektivu. V zadnjem času smo imeli več primerov, ko so delavski sveti sami ali na pobudo sindikalne podružnice zavrnili slabo pripravljene premijske pravilnike, zelo odločno nastopili, ko so posamezniki potvarjali sklepe organov delavskega samoupravljanja, se zoperstavili slabostim in organizaciji podjetja in podobno. Povsod pa še ni tako. Vendar vsi dobri primeri vedno bolj vlivajo pogum slabšim, da tudi oni napredujejo. V Ljubljani je podjetje, kjer so člani kolektiva že večkrat zahtevali razpravo o slabostih v organizaciji podjetja, vendar uprava podjetja in delavski svet doslej še nista ničesar naredila za izboljšanje razmer. V ko prskem okraju je neko podjetje izneslo težave zaradi tehničnega vodje, ki strokovno ni dozorel svojemu položaju in se pri delu poslužuje preživljenih metod v odnosu do delavcev. Sindikalna podružnica pa tako stanje dopušča zato, ker omejenega podpira občinsko politično vodstvo. Zasedimo tudi primere, da se predsednik delavskega sveta vmešava v različne operative posle upravnega vodstva podjetja, preprečuje izvajanje nekaterih upravnih zadev, sam hoče ukrepati o stvareh, o katerih bi moral odločati delavski svet kot celota in podobno. Na take slabosti so opozorili predsedniki in tajniki sindikalnih podružnic in marsikdo med njimi je pričakoval, da bo dobil recept za rešitev notranjih problemov v podjetju. Ker tega ni bilo in ga tudi biti ne more, so mnogi ostali pred vprašanjem, kako oblikovati stališče do posameznih problemov v podjetju, kdo naj pove, kako rešiti slabosti v odnosih. Nekateri gredo enostavno v upravo podjetja, dobe različne podatke in mišljenje ter na taki osnovi oblikujejo stališče sindikata do določenega gospodarskega problema. Popolnoma jasno je, da delavci takih stališč ne poznajo, so pa lahko celo nasprotna njihovim mišljenjem in si zato tudi ne prizadevajo, da bi jih realizirali. V nekem podjetju stojijo pred dilemo, ali naj formirajo kadrovsko socialno službo in kako naj bo vključena v organizacijsko shemo podjetja. Nekateri vodilni ljudje v delavskem svetu zagovarjajo svoje stališče, uprava podjetja pa spet svoje. Sedaj vsakdo išče pristaje za svoj koncept in

bili so celo na Izvršnem svetu. Pri tem pa vsi pozabljajo, da je treba osnovno odločitev iskati v kolektivu; delavci naj povedo, kaj je po njihovem mnenju najbolje. Vedno bolj se kaže potreba, da sindikalna organizacija oblikuje svoja stališča na osnovi razgovorov in posvetovanj z vsemi člani sindikata. Tako delo sicer zahteva večjo aktivnost vodstva; delavcem je treba stvari temeljito pojasniti.

Posvetovanja so opozorila na nekatere težave, ki nastajajo v proizvodnji zaradi pomanjkanja obratnih sredstev. V kovinski industriji je v podjetjih, ki zaposlujejo 67 odstotkov delavcev, slab oziroma kritičen položaj, v elektroindustriji pa je položaj slab oziroma kritičen v podjetjih, ki zaposlujejo 86 odstotkov vseh zaposlenih. Podjetja so ponekod že iskala rešitev s tem, da so več lastnih sredstev namenili za obratna sredstva, poskušali pa so tudi z drugimi ukrepi. Ugotavljali so tudi, da doslej organi delavskega samoupravljanja niso dovolj skrbeli, kako koristijo obratna sredstva, kakšne so obveznosti v zvezi s tem in podobno, temveč je bila to le domena uslužbenec, ki se po službeni dolžnosti ukvarja s temi vprašanji. Sele ko v sedanjem kritičnem položaju zadeve več ne morejo urejati s poznanstvom in po drugih podobnih poteh, prihajajo vodilni ljudje pred delavski svet z vprašanji, kaj je treba storiti. Ker sta kovinska in elektroindustrija v najslabšem položaju, so posamezna podjetja pred resnim vprašanjem, kako v drugem polletju izpolnjevati plan, ko mnogi dobavitelji ali kupci odpovedujejo pogodbe, ni dovolj materiala itd. Tako stanje slabo vpliva na razpoloženje v podjetju, ustvarja vzdušje negotovosti, onemogoča nadaljnje izpolnjevanje nagrajevanja po delovnem učinku in podobno. Popolnoma upravičeno so bile kritike birokratskega odnosa nekaterih bank in nezanimanja nekaterih organov oblasti, ki bi morali pomagati podjetjem pri premagovanju sedanjih težav. Ker je še vedno mnogo podjetij v kritičnem položaju, bo Republiški odbor sindikata kovinskih delavcev Slovenije pripravil podrobnejšo analizo in o razmerah obvestil pristojne

organe. Ne bi smeli prezreti tudi tega, da so predstavniki sindikalnih organizacij v podjetjih elektrogospodarstva vpraševali, kje so vzroki, da doslej še ničesar ni bilo storjenega za ureditev ekonomskih odnosov v tej gospodarski panogi po načelih, ki jih je skupaj z delavskimi sveti podjetij sprejel Republiški odbor. Ponekod se namreč spet pojavljajo posamezniki, ki zahtevajo še večjo centralizacijo, zmanjšujejo sedanje že tako minimalne materialne osnove delavskemu samoupravljanju z izgovori, da to zahteva enotni tehnološki proces in uvajanje avtomatizacije.

Pestra vsebina okrajnih posvetovanj bo omogočila, da bodo polletne sindikalne konference v podjetjih dobro pripravljene. M. R.

Pridelovanje mleka za trg v družbenem sektorju iz leta v leto raste. Letos bodo dala družbena posestva že 56 odstotkov vsega mleka, ki ga dobi potrošnik, čeprav imajo ta posestva le 6 odstotkov vse govedi na Slovenskem

CENE ZA MLEKO NAJ SE NA RAZNIH PODROČJIH RAZLIČNO OBLIKUJEJO

Čistih računov še ni

Ljudje v Kranju, Novem mestu, Celju in drugih večjih mestih govore, da bodo tudi tamkaj podražili mleko. »V Ljubljani so ga že,« pravijo, »zdaj smo še mi na vrsti.« Tako govorijo (in pričakujejo) potrošniki, ne da bi jim občinski ljudski odbori na zborih volivev ali kako drugače pojasnili, kaj je, oziroma kako bo s cenami mleka.

Menda bo odveč podrobna razlaga, da takšno govorjenje (brez zadovoljivega odgovora) lahko družbeno in politično precej škodi, čemur pa bi se občine in družbene organizacije v komunah lahko izognile, če bi državljanom nemudoma in natanko razjasnile tudi take zadeve. Samo golo pojasnilo, da so se odkupne cene povišale in da bodo zato mlekarne imele izgubo, če bodo mleko prodajale po sedanji ceni; razen tega pa še, da je v slovenskih mestih mleko sploh najcenejše v državi, pač ne more nikogar zadovoljiti. Samo to pa lahko potrošniki »glasno in jasno« zvedo!

No, podrobnejše pojasnilo bi med drugim lahko povedalo tudi tole:

Ko mlekarne zbirajo mleko, ga seveda kupujejo tako od družbenih kmetijskih obratov kakor tudi od zasebnih proizvajalcev; bodisi naravnost ali prek kmetijskih zadrug. Proizvodnja mleka v družbenem sektorju iz leta v leto raste (letos bo dal družbeni sektor 56% vsega mleka v Sloveniji, čeprav ima samo 6% govedi, ostala živina pa je pri

zasebnikih), tako da ni nič čudnega če mlekarne vse bolj kupujejo mleko pri družbenih proizvajalcih. Le-ti namreč lahko zagotovijo večino potrebnih količin mleka, medtem ko se na zasebne proizvajalce — tako kaže praksa — v določenih letnih obdobjih ne moremo zanesati. Tako lahko pričakujemo, da bo vse manj »mlečnih kriz«, ki se kažejo zlasti v zimskih mesecih in ob prehodu s suhega na sveže krmljenje živine.

Nobena skrivnost pa ni, da je mleko, ki ga mlekarne odkupijo v družbenem sektorju, dražje. Nerodno je samo to, da družbeni kmetijski obrati vračunajo v prodajno ceno mleka (sami ji pravijo »ekonomska cena«) vse mogoče resnične in namišljene stroške, tako da na posevstvih v ljubljanskem okraju mleko velja od 38 do 41 din liter. To je previsoka številka. Če k taki nabavni ceni (Ljubljanske mlekarne sicer plačujejo mleko ceneje — do 37 din), prištevajo še mlekarne stroške (v naši republiki znesejo od 10 do 22 dinarjev pri litru); če upoštevamo odkup v zasebnem sektorju (le-ta zlagoma

pada: Ljubljanske mlekarne so na primer lani kupile na družbenih posevstvih le 18% potrebnih količin mleka, do konca leta ga bodo kupile že 55%, do konca prihodnjega leta pa 80% potrebnih količin), potem lahko začnemo resno razmišljati, kakšna je prava ekonomska cena mleka v vsaki komuni posebej. Nikakor namreč ne bi smeli dopustiti kakršnih koli pavšalnih podražitev mleka, češ da so tako »rekli in naredili v Ljubljani«. Nižja odkupna cena mora na določenem področju prav gotovo vplivati tudi na nižjo prodajno ceno mleka. Zato je na primer precej nerazumljivo, da v Mariboru prodajajo mleko prav tako po 46 dinarjev kakor v Ljubljani, čeprav ima Maribor za preskrbovanje z mlekom boljše in cenejše možnosti kot Ljubljana. In še drugače rečeno: v Mariboru, ki ima Prekmurje »pred nosom«, je mleko le za dva dinarja cenejše pri litru kot pa v Kopru, kamor vozijo mleko s Tolminškega! Omenjeno pavšalno povzajanje prodajne cene mleka (o njem so prvič razpravljali na izredni seji Sveta za blagovni promet OLO Maribor, nekaj dni zatem, ko so v Ljubljani podražili mleko!) pa nam dokazuje, da v občinah še vedno poskušajo uveljaviti enake cene za mleko, ne da bi upoštevali objektivne pogoje (režijski stroški in drugo), ki vplivajo na ceno mleka. Zato se zdi, da sedanje »ekonomske« cene mleka še zdaleč niso ekonomske, pač pa so (z določeno računico v rokah) postavljene na tako osnovo, da mleko za našega

potrošnika, v primerjavi z drugimi živili, ni predrago.

Mlekarne sicer pričakujejo, da bodo občine in družba nasploh pokazali več razumevanja za njihove težave. Tako naj bi mlekarne nudili ugodnosti pri odplačilu investicijskih posojil (del stroškov naj bi nosile komune, oziroma naj bi mlekarne podaljšali amortizacijsko dobo: morda na 50 let). Mlekarne naj bi dobile posojila z nizko obrestno mero, enake ugodnosti naj bi zanje veljale tudi pri nabavi deviz. Že samo to bi mlekarne v marsičem pomagalo, da obenem z razvijanjem stranskih dejavnosti (brezalkoholne pijače in podobno) znižajo svoje stroške, ki so, kot omenjeno, ponekod še neverjetno visoki.

Kot rečeno, družbeni kmetijski obrati vse bolj povečujejo proizvodnjo mleka, tako da bi kdo utegnil pomisliti, da bo mleka kmalu preveč. Glede na sedanjo potrošnjo (v Ljubljani 0,27 litra dnevno na prebivalca ali komaj polovica tega, kar bi organizacija sodobnih živinorejskih obratov za proizvodnjo mleka; »mlečnih farm« v neposredni bližini industrijskih središč. Stroški za prevoz mleka od proizvajalcev do mlekarne namreč precej vplivajo na ceno mleka. Ljubljanske mlekarne so bile na primer še lani prisiljene kupovati mleko v Prekmurju. Gotovo pa je, da bi bilo ceneje pripeljati krmo na farme v bližini velikih centrov, kakor pa vsak dan od daleč voziti mleko. V ilustraciji naj povemo, da se 18-milijonsko mesto Milano v Italiji, ki potrebuje pol milijona litrov mleka dnevno, oskrbuje z mlekom s področja z radijem 30 km. Za Ljubljano pa morajo ljubljanske mlekarne še zdaj voziti tistih 11 milijonov litrov mleka, kolikor ga med letom odkupijo, do 70 km daleč!

Nedvomno bi z urejanjem takih vprašanih (o čemer bi seveda tudi potrošniki morali povedati svoje) lahko za daljše obdobje ustalili cene mleka. —mG

Ob polletju v Trbovljah kar dobro

Na zadnji seji so trboveljski občinski odborniki razpravljali o polletnih gospodarskih uspehih sedmih trboveljskih podjetij. Ta podjetja so polletno količinsko proizvodnjo presegla za 1 odstotek. Med najboljšimi je Mehanika, ki je presegla plan proizvodnje za 24,9 odstotka. Slede ji rudnik Trbovlje-Hrastnik s 5,1 odstotka, Cementarna s 5,4 odstotka, Strojne tovarne z 2,2 odstotka in Strojno mizarstvo z 0,4 odstotka. Predvidenega plana ni dosegla Termoelektrarna, ker ni bilo zadosti zahtev v elektrogospodarstvu, in Elektrostandart. —mG

KOLIKO ČASA ŠE INDUSTRIJA, TRGOVINA IN ZASEBNO OBRTNITVO Z ROKO V ROKI?

MILIJONSKE »PODPORE« ZASEBNIM OBRTNIKOM

Naše gospodarske organizacije so imele v lanskem letu za okoli 15 milijard dinarjev prometa z zasebnimi obrtniki. To sodelovanje ne cvete samo med industrijo in zasebno obrtjo, ampak tudi med trgovino in privatniki. Niso redki primeri, ko obrtnik opravi z enim samim podjetjem za 10 in več milijonov dinarjev prometa, takšnih »odjemalcev« pa ima več. V Ljubljani je Na-Ma kupila od privatnikov za 88 milijonov dinarjev izdelkov; Izbira za 54 milijonov, Merkur za 110 milijonov, Elektrotehna za 84 milijonov itd. Nič drugače ni bilo v drugih krajih.

Vprašali smo direktorje nekaterih podjetij, zakaj v tolikšni meri kupujejo pri zasebnikih:

● Na-Ma: »Naše podjetje se ukvarja s skoraj vsemi vejami trgovine. Zato se zdi številka visoka. Večina tega prometa odpaде na pleskarje, ki dokončujejo pohištvo (nam ga namreč tovarne dobavljajo v surovem stanju). Ostalo odpaде na otroško konfekcijo in razne drobne izdelke, češar industrija in družbena obrt zdaj ne delata, pa tudi ne kaže, da bi se to kaj kmalu zgodilo. V zadnjem času sodelujemo z Zavodom za zaposlovanje invalidov, ki nam preskrbi marsikateri izdelek, ki smo ga do nedavna še kupili pri zasebnih proizvajalcih.«

● Elektrotehna: »Tisto, kar damo zasebnim obrtnikom, je 0,62 odstotka vsega našega prometa. Zasebni sektor nam pred-

vsem kompletira razne izdelke ter izdeluje lestence in svetilke.«

● Izbira: »Imamo »smolo«, da podjetje vključuje dve trgovini z otroškimi blagom. Večino tega blaga so nam doslej dobavljali zasebni obrtniki. Zdaj sodelujemo z Invalidskim podjetjem v Kranju in z Zavodom za zaposlovanje invalidov. Kakovost izdelkov družbenega sektorja zadovoljuje! Kot detajlistično podjetje imamo še to »smolo«, da nas kritizirajo, če kupujemo naravnost od zasebnika, ostanemo pa »čisti«, če kupimo prek posrednika. Potrošnik zato seveda plača dražje.«

Refren vseh: »Trgovci smo. Naša osnovna dolžnost je, da preskrbimo dovolj blaga in v zadovoljivi izbiri. Kupec ne vpraša, od kod izvira blago. Proizvajalcem družbenega sektorja bomo seveda dajali prednost, samo tudejdo naj!«

Kot rečeno, nekatera trgovska in industrijska podjetja še poslujejo tako, da nudijo zasebnim obrtnikom milijonske zasluzke.

Do tega prihaja predvsem zategadelj, ker družbeni obrti na razširjeno dajemo premalo podpore. Pa najbi bo to glede investicij, potrebnih prostorov ali kako drugače. Mnoge naše komune namreč še vedno vidijo v obrti predvsem virec sredstev za svoj proračun, manj pa pomembno gospodarsko dejavnost, ki potrebuje tudi pomoči. Tako seveda ni nič čudnega, če občine kdo ve kaj ne pospešujejo družbene obrti, saj leta prispeva le del proračunskega prispevka od osebnih dohodkov, medtem ko zasebni obrtniki na račun raznih davčnih vplačajo v občinsko blagajno do desetkrat toliko; če seveda vzamemo za primerjavo občino, kjer sta oba sektorja obrti enako močna.

Velja še poudariti, da družbena obrt ustvarja znatna sredstva za družbene investicijske sklade. Čeprav naše komune iz teh skladov v zadnjih letih vse več vlagajo v obrt, vendar te naložbe ne znesejo vsaj toliko sredstev, kot jih je obrt ustvarila. Ta sredstva namreč vlagajo občine tudi v druge gospodarske panoge, predvsem v industrijo. Seveda si vsakdo izmed nas želi, da bi bila naša dežela industrijsko kar najbolj razvita, vendar gre za skladne razvoj našega gospodarstva. Pri sedanjih politikah do obrti pa

marsikatero občino žal pozabljajo, da razvoj industrije zahteva tudi večjo potrošnjo obrtnih uslug.

Tudi industrija in trgovina (ki še kako vesta, kaj potrebuje) sta dolžni skrbeti za razširitev mreže družbeno-obrtnih obratov. To lahko storita z ustanavljanjem postranskih obratov, ki bi izdelovali tiste predmete, ki jih industrija in trgovina dandanes še morata kupovati pri zasebnikih.

Nekatera naša tekstilna podjetja so se že odločila za to pot in začela ustanavljati razne konfekcijske obrate. Pohvaliti velja tudi pobudo zavodov za zaposlovanje invalidov, ki v zadovoljstvo odjemalcev (predvsem trgovine) izdelujejo marsikaj, kar je do pred kratkim ponudil v nakup le zasebni obrtnik. Ob vsem tem pa eden osnovnih problemov obrti — investiranje — ostane. Treba bo bolj skrbeti, da bi občine vlagale v obrt kar največ sredstev, predvsem pa vsaj tista, ki jih obrt prispeva v družbene investicijske sklade. Razen tega naj bi dobile posebno investicijsko pomoč tiste gospodarske organizacije, ki z ustanavljanjem postranskih obratov razširjajo obrtno mrežo. Obrti pa bo treba omogočiti tudi pristop do zveznih investicijskih natečajev in s tem do deviz. Tako bi obrt dobila sodobno tehnično opremo, ki je z malenkostnimi sredstvi iz lokalnih virov zdaj ne more kupiti. —mG

DIVJA REKA

150 km skozi jugoslovanski Kolorado
Turistična atrakcija številka 1
Sezonske in »izvensezonske« vožnje

Še pred nekaj leti je bilo potovanje s splavom po Drini in njenih pritokih prava pustolovščina in le redki domačini in tujci so se po dogovoru s splavarji spustili na hodihi skozi njene soteske in čez nevarne brzice. Danes je to že nekaj povsem vsakdanjega. Ko pridete v Fočo, boste kmalu izvedeli, kdaj odrine naslednji splav, koliko je treba plačati za nenavadno vožnjo in da splavarji ne upoštevajo vaših sindikalnih privilegijev.

Naše potovanje se prične ob sotočju Pive in Tare, na kraju, kjer se Drina pravzaprav rojeva. Nedaleč od vasice Hum, na proudu pod strmim ostenjem Magliča je pripravljen splav; hlodi so trdno povezani z jekleno vrvjo in splavarji so nared. Sonce še ni vželo in le po svetlih barvah na nebu sklepamo, da se bo kmalu zdani. Ta prvi del poti — do Foče — je minil naglo in kot v nekakšnih sanjah. Reka je nezadržno nosila splav in vse okoli nas je bilo prepreženo z meglicami, ki so se dvigale iz valov in zdaj zagrinjale vse okrog nas, zdaj spet razkrile vršace strmih pobočij, ki so grozili, da se zrušijo in nas zdrobe.

ŠTIRI STO PREŽIVELIH

V Foči je splav sprejel veliko potnikov. Bilo nas je kakih 40, domačinov in tujcev; takih, ki so se veselili potovanja in so o njem že brali, in takih, ki so se spuščali v neznano in so odkrito priznavali, da se boje. Jeklene vrvi, s katerimi so bili povezani hlodi, in mišičaste roke splavarjev in njih mirne oči so resda vživale zaupanje, toda mimo nas je hrumela reka — nemirna, divja, polna brzic in neprijetnih presenečenj...

Foča se je budila, ko je splav odrinil od brega in pod njenimi mostovi odhitel dalje. Kot vsako mesto, ki ga dolgo nismo obiskali in ga poznamo morda še iz predvojnih let — tako nas lahko tudi Foča samo preseneti. Res, da je mesto še danes staro gnezdo, toda kaj je bilo nekoč in kaj je danes... Vse, kar je Foča doživela, se najlaže pove za naslednjim podatkom: danes ima mesto kakih 15.000 prebivalcev, od tega jih je le 400, ki so preživeli vojno, le štiri sto starih, predvojnih Fočanov.

Splav kmalu mirno drsi po reki, okrog katere se je skalovje razmaknilo in se je po bregovih zbralo precej vasi. Po cesti tu in tam pripravi kamion ali pristoka avtobus. Više zgoraj, v skalah so pihali vlak, majhen, počasen in neobogljjen. To progo od Foče do Ustiprača (priključek na železnico Beograd-Sarajevo), ki je dolga borih 40 km, so pred vojno gradili celo desetletje in so ji ljudje dali ime »volilna proga«. Delo je namreč pogosto zastalo in so ga oživili vedno le tedaj, ko so se pripravljale kake volitve.

BU SU DERIN!

Reka nas nosi mimo vasice Ustokolina, ki ji morda ne bi bilo potrebno posvetiti niti pogleda kaj šele vrstice, toda med vsemi kraji tod ob Drini, ki so jo vsi že davno prerasli, je bila prva in najvažnejša postojanka ob cesti Niš-Dubrovnik, po kateri je potovalo stotine karavan. V Ustokolini je bila kolonija, v kateri so prebivali dubrovniški trgovci, tu je bila tudi carinarna. In še po nečem je Ustokolina znamenita. Pri njej se je nekoč peljal z brodom čez reko turški sultan Mehmed Fatih. Sredi reke je sultanovemu konju spodrsnilo, padel je v vodo in utonil. Sultan je tedaj vzkliknil: »Bu su derin!« (Globoka reka) in po tem je Drina (derin), kot pravi legenda, dobila svoje ime.

Po desetih brzicah smo se naglo pripodili v Gorazde, splav je pristal in novo pročelje hotela nad reko je vabilo na pristne čev-

vapčice. Kosilo je in malo jih je, ki se ne vdajo. Splav celo uro ostane sam in vsi so se porazgubili v mestu. O Gorazdu lahko rečemo podobno kot o Foči: mestice, ki je bilo nekaj neobogljena kasaba, v katerem pa so zrastle ne le tovarne, marveč tudi precej novih in lepih hiš.

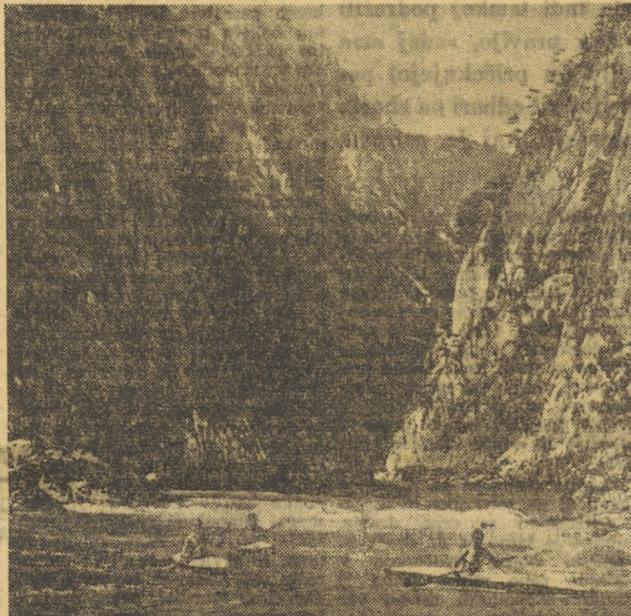
PRVI SPOPAD

Bilo je pozno popoldne, ko se je nemir s krmarjevih rok in oči prenesel tudi na potnike. Reka se je stisnila med skale, cesta ob njej se je izgubila v strmih pobočjih, proga se je dvignila visoko v stene. Ko je po njej peljal vlak, smo ga videli le v odlomkih, lokomotiva je bila že v predoru,

zvezd, ki jih je premoglo nebo nad sotesko, so ustvarile prijetno vzdušje.

POD ENAJSTIMI OBOKI

Naslednji dan je minil mirno, Drina se ni šalila z nami in nam je, razmeroma mirna, razkrivala svoje bregove, ki so postajali še vedno bolj in bolj strmi in divji. Ko smo prešli sotesko Tijesno, so se pred nami pokazali loki znamenitega višegradskega mostu. Pred njim nas je čakalo majhno presenečenje. Ni bilo ravno lahko zdrsniti pod lokom na drugo stran. Tok in valovi, ki so se odbijali od stebrov, so grozili splavu. Spet je moral krmar močneje stisniti dumen v dlani in usmeriti

V kanjonu Drine

ko se zadnji vagoni še niso prikazali iz prejšnjega predora.

Ze ko so sončni žarki zapustili reko in se dvignili strmo v vzhodna pobočja, je splavar opozoril potnike, naj se dobro drže in ohranijo mirno kri. Tujci so zmeden gledali okrog sebe in skušali pri domačinih najti prevod krmarjevih besed. Ta se sedaj ni zmenil več za ljudi, ves se je posvetil dumeni (krmilu), ki je postalo naše edino orožje v boju z reko. In njegova moč, spretnost in znanje. Brzica je hrumela. Splav je sunkovito poskakoval, matica ga je usmerjala zdaj v levo zdaj spet v desno, krmar ga je vračal tja, kamor je on hotel, kamor je tok branil. Pred nami je bila Ladjareva čer, eno izmed najnevarnejših mest na Drini. Kdor se ji ne izogne, temu razbije splav... Najhuje se je zgodilo zelo hitro. Nenadoma so se pred splavom pokazale čeri, drveli smo prav k njim. Spraševali smo se, zakaj se jim nismo že prej umaknili, toda tudi na desni in na levi so pod valovi grozile skale. Podivjana matica nas je nosila naglo in neugnano. Splav je drvel k bregu, k steni, ki se je bližala in prav tako kot prej je čer grozila, da zdrobi vse. Toda mož, ki je stal za dumenom, je poznal reko, vse njene šibke točke in njene nevarnosti. To je kakor matematika, je dejal potem, ko smo zvečer sedeli ob ognju. Nevarnim mestom se moraš povsem približati, če bi jih rad ukani in se jim izmuznil. Če se jih ustrašiš prezgodaj in se jim hočeš predčasno izogniti, si prišel z dežja pod kap. Tako je bilo tudi pred steno, tik pred njo — nekaj metrov — se je splav vzel in dumen ga je vrgel spet k sredini reke, v matico, ki je še vedno podivjana že pustila za seboj nevarne čeri in se kmalu razlila v širok in priten tolmun.

Pristali smo in še predno so bili razgovori o prestani nevarnosti mimo in duhovi pomirjeni, so na trati ob reki zrasli šotori in vzplapolali ognji. Kmalu je zadisalo po pečeni ovčjetini, po bosanskem loncu in idila ki ne bila popolna, če bi manjkale otožne sevčalinke. Miren večer in nekaj

šati le valove in tihe razgovore, tu in tam se je s sten pripodil orel, kriknila zver v gošči pod stenami... v Starem Brodu, vasi tik ob reki smo prenočili. Težko smo našli prostor za šotore in za ogenj, povsod strmina. In spet razen in pesmi in zvezde in noč, polna bučanja in šumenja.

MOST NA ŽEPI

Tretji dan potovanja po Drini je bil najlepši in žal — zadnji. Tu si je reka vrezala pravi kanjon najprej med pogorjema Devetak planino in Zvezdo ter kasneje med Taro in Javorjem. Desetine kilometrov daleč se navpične stene dvigajo iz reke in nikjer ni prostora, da bi pristali ali stopili na suho.

Za trenutek smo pristali v Zepinem slapu, ki se iz višine kakih deset metrov ruši naravnost v Drino. Visoko zgoraj se med zelenjem sveti bel obok — znameniti most na Žepi! Leta in leta je neznan tuj arhitekt gradil ta most, preko katerega je vodila pomembna karavanska pot, po kateri so se nekoč pretakale dragocenosti vzhoda in zahoda.

Kmalu po Žepi se prične pravi bojni ples. Pred nami je Dolnji Buk, najnevarnejše mesto na Drini. Če ni dovolj vode v reki, tod sploh ne plovejo, splave spuščajo same po vodi, a večina se jih razbije. Tudi sedaj je krmar povedal vsem, da priporoča, naj izstopijo in naj se preko Buka peljejo le tisti, ki so pripravljeni odgovorjati sami zase. Kakih petdeset metrov pred brzicami je krmar zoraal k bregu. Večina potnikov je zapustila splav in stopila na stezo, vsekano v skalo. Na splavu so ostali samo trije splavarji in nekaj fantov, ki so se pripravili za »kopanje«. Bili so že v kopalkah, ko je splav odrinil od brega in se usmeril proti brzicam. Počasi, se nam je zdelo, se je bližal matici, iz katere so štrlele čeri, ki so se nam zdele tako goste posejane, da ni bilo med njimi prostora za tako širok in prostran splav. Valovi so pograbil hode, jeklena žica je postala prožna, vse je zavalovalo, voda je prekrila splav, ga spet dvignila, rob je švignil mimo skale. Potem je mirno, kot da se ni nič zgodilo, zaplul v tolmun, kjer smo se spet vkrčali.

MILANOV GROB

Ves popoldan, vse do Bajine Bašte, kjer je bil konec našega splavarjenja, smo pluli skozi sotesko. Obronki planine Tare so se iz višine tisoč metrov rušili naravnost v vodo. Na kraju, ki je bil morda le deset kilometrov oddaljen od nevarnih brzic, nam je krmar pokazal grob na majhni polici nad reko.

»Milanov grob« — tako se danes imenuje ta kraj. Pred več leti se je na brzicah onesrečil Milan, ki je veljal za enega najspretnjših splavarjev na Drini in Limu. Morali so pluti še deset kilometrov po reki, da so našli primeren kraj in ga pokopali. Zelel je, da bi ga pokopali ob reki... Reka je bila mirna, skoraj nobenih brzic ni bilo več in bil je pravi čas, da zvmemo nekaj tudi o tistih nesezonskih vožnjah, ko po Drini splavijo les iz pragozdov Zelen-

Pogled na Drino pri Gorazdu

TOVARNA BREZ DELAVCEV

Strokovnjaki so ji sicer odrekli meščanske pravice, a bili so si edini, da ji vendarle morajo odmeriti njen življenjski prostor. »Ce ne more biti v mestu, naj bo na podeželju, pravzaprav v predmestju Ljubljane«, so dejali možje.

Na polju v Sentjakobu ob Savi so geometri odmerili velik pravokotnik. Potem so nekega dne prišli delavci in buldozer. Polje se je moralo umakniti tovarniškim halam. Panorama je bolj in bolj izgubljala svoj standardni videz, postajala je nekam bolj moderna.

Menda je bilo proti koncu leta 1948, ko je silhueta nove tovarne dobila svojo dokončno podobo.

Belinka — tovarna elektrokemičnih proizvodov. Prijeljali so prve stroje. Od nekod z Nemškega. Iz reparacije, so vedeli pripovedovati domačini. Inženirji, tehniki in delavci pa so jih čistili, sestavljali, razstavljali, popravljali in spet sestavljali.

In v septembru 1957. leta so se zavrtle ročice in stikala na stikalno-kontrolni plošči v usmerjevalnici. Vzvieli so se sprožili in zavrteli kolesa, ki se do danes še niso ustavila.

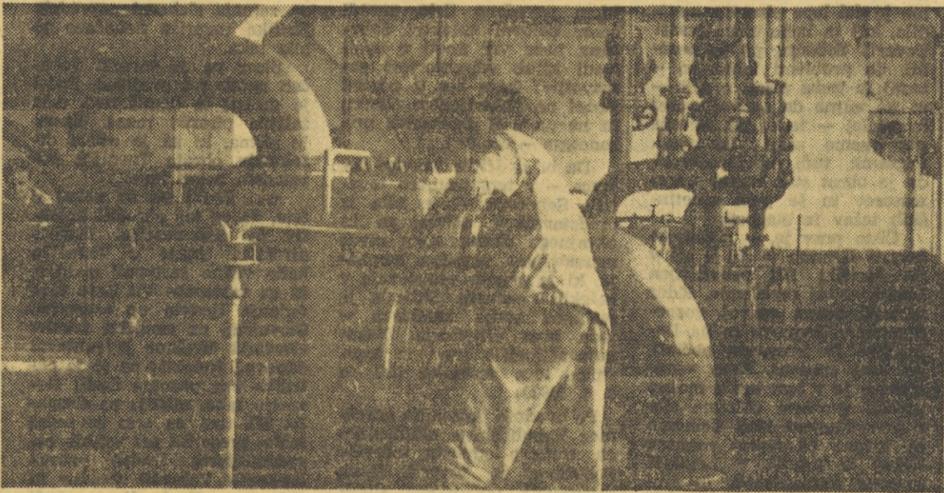
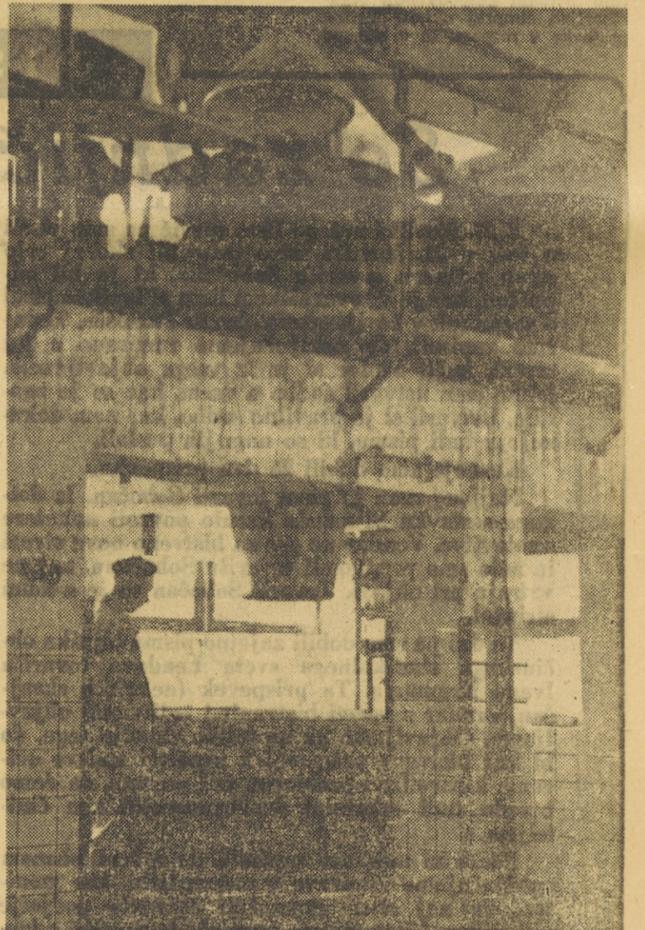
Nova industrijska panoga je zahtevala novega delavca. Če je bilo z višjim tehničkim kadrom razmeroma lahko, je bilo najteže z industrijskim kemičnim delavcem. V okolici je bilo večina kmečko prebivalstvo. O vsem jih je bilo treba poučiti, naučiti so jih morali ravnati s stroji, odtrgati jih je bilo treba od tistih krp polja in travnikov.

»Prej kot smo pričakovali, so se delavci privadili strojev in proizvodnja je iz leta v leto naraščala«, pripovedujejo v Belinki.

Imeli so tečaje za priučevanje na delovnih mestih, ljudje so se strokovno izpopolnjevali izven tovarne. Danes nimajo več kakšnih večjih težav s kadrom. Vzgajajo in izpopolnjujejo si ga sami. Tudi te tri praktikantke v laboratoriju so junakinje iz poglavja »vzgoja kadrov«.

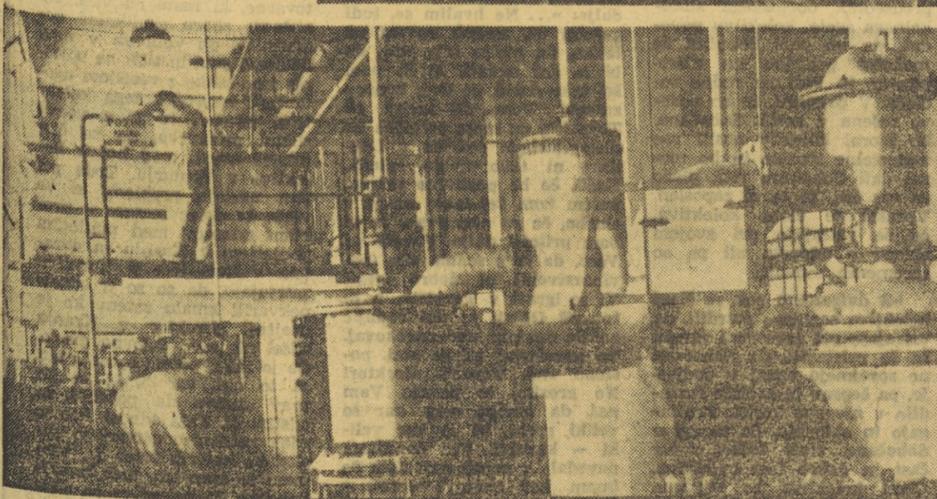
Iz centrifuge se usipa natrijev perborat. Proizvodnja perborata je bila v letu 1958 243 ton, v minulem letu je poskočila na 600 ton, v letošnjem letu pa naj bi dosegla že številko 900 ton. Če drugo leto pa Belinka ne bo mogla več zadostiti potreb domačega tržišča in leta 1965 se bo morala proizvodnja natrijevega perborata potrojiti.

Proizvodnja v Belinki stalno narašča. Krivulja na grafikonu se strmo zaganja kvišku. Če polletni plan proizvodnje v letu 1958 označimo s 100, potem je bil polletni plan v minulem letu izpolnjen 156%, letošnji polletni plan pa celo 207%. Prav tako narašča tudi finančni uspeh: junija 1958 100%, v polletju minulega leta 151%, letos v polletju pa že 204%. Vzrok za ta porast: stalno strokovno izpopolnjevanje kadra, odpravljanje pomanjkljivosti v proizvodnem procesu — in najpomembnejši vzrok: nagrajevanje po učinku. Spet matematični dokaz: leta 1958, takrat, ko je bila v Belinki v veljavi še tarifna postavka, označimo prejemke zaposlenih s 100%. V minulem letu je odstotek porasel že na 123%, podatki za letošnje leto pa kažejo, da so se prejemki zaposlenih dvignili na 145%. Mesečni bruto dohodek na zaposlenega je bil v letu 1958 34.000 dinarjev, leta 1959 41.000 din, letos pa že 49.000 dinarjev. Mar hoče kdo še zgovornejših dokazov, kot so te suhoparne številke?

Velike črpalke poslušno sledo utripu elektromotorjev. Kadar pa se katera izmed njih utruji, jo brž zamenja nova. Stroji se ne smejo ustaviti. Delavci morajo nepretrgano, v velike posode se mora ob vsakem času iztekati vodikov peroksid in vreče za natrijev perborat ne smejo nikoli ostati prazne.

Vodikov peroksid v najrazličnejših stopnjah koncentracije in natrijev perborat sta osnovna proizvoda tovarne. Skorajda ni industrijske panoge, ki ne bi pošiljala v Belinko svojih naročilnic. 33% proizvodnje vodikovega peroksida gre na tuja tržišča, drugo tretjino porabi domači trg, tretja tretjina pa gre v proizvodnjo natrijevega perborata. Tega v celoti porabi domača milarska industrija.

Čeprav se je njena kulisa na široko razpotegnila po polju v Sentjakobu, je v tovarni zaposlenih samo 140 ljudi. Obrati so tako rekoč prazni. Le kdaj pa kdaj se skloni nad stroji kak delavec, da bi se prepričal, če je vse tako, kot mora biti.

Da bi bil v tovarni, skorajda ne moreš reči. Vse je bolj podobno velikemu laboratoriju, v katerem se vedno nekaj pretaka, vedno nekaj proizvaja, so pa stroji povsem nadomestili človeka.

Zato pa je več ljudi v upravnem posloppju. Bruto produkt je bil v minulem letu ocenjen na vrednost 559.287.011 dinarjev, letos pa naj bi po planu dosegli že vsoto 596.400.000 dinarjev. Samo v letošnjem polletju so ustvarili vrednost 380.685.581 dinarjev.

Ob šestih zvečer je osemnajst delavcev odšlo iz tovarne. To so bili tisti, ki so stregli strojem. Dvanajst ur samo osemnajst delavcev ob strojih.

SLIKE: MILAN ŠPAROVEC
TEKST: BOJAN SAMARIN

Proizvodni postopek pridobivanja vodikovega peroksida in natrijevega perborata obsega tri osnovne operacije: elektrolizo, preosnovo in destilacijo. Osnovni surovini za njuno proizvodnjo sta voda in elektrika. Samo proizvodni postopek pa je zelo zamotan in zahteva visoko mehanizacijo. Zato ni čudno, da danes proizvaja vodikov peroksid samo 16 industrijsko razvitejših držav. Med to šestnajstotico se je na častnem mestu uvrstila tudi Jugoslavija. Z Belinko.

Surovine za proizvodnjo vodikovega peroksida in natrijevega perborata so drage. Z njimi je treba varčevati in jih izrabljati, dokler je moč. Zato tudi pomožne naprave. V velikih komorah se čisti solna kislina. Ko je očiščena je črpalke spet pošljejo v stroje.

IZ PODJETIJ IN OBČIN

NA JESENICAH SINDIKALNA POSVETOVANJA PO PANOGAH

Preveč cenijo tarifne postavke

Občinski sindikalni svet Jesenice je pred kratkim organiziral dvojno posvetovanje s predsedniki in tajniki sindikalnih podružnic. Ta oblika dela z vodstvi sindikalnih podružnic se je do sedaj dobro obnesla. Posvetovanja so organizirana po posameznih dejavnostih gospodarskih organizacij, zavodov in ustanov. Do sedaj je bilo organizirano posvetovanje s predsedniki in tajniki sindikalnih podružnic trgovskih in gostinskih podjetij ter posvetovanje s predstavniki obrtnih podjetij. Na teh posvetovanjih je bilo precej lažje razpravljati o problemih sindikalnega dela ter z gospodarskega področja. Razprava je enotnejša, saj se govori o sličnih problemih sorodnih gospodarskih enot ter v ožjem krogu. Dana je možnost, da posegajo v razpravo tudi tisti, ki se drugje ne oglašajo, na primer na zborih aktiva, ko so prisotni predsedniki vseh sindikalnih podružnic.

poiskati konkretna spodbudna merila za merjenje dela po učinku.

Na tem posvetovanju so ugotovili nekaj smernic, po katerih naj se v prihodnje nagrajevanje razvija. V vseh gostinskih, trgovskih in v nekaterih obrtnih podjetjih imajo možnost, da se osebni dohodek veže brez tarifnih postavk na delovno mesto oziroma na delovni učinek.

Skoraj vsi udeleženci posvetovanja so se strinjali s smernicami, le redki se še izgovarjajo, da je tehnično nemogoče izvajati in sprejeti tak način nagrajevanja.

Posvetovanja te vrste se bodo nadaljevala septembra še s predsedniki in tajniki ostalih sindikalnih podružnic. F. L.

V Celju posvetovalnica za pomoč upravljavcem

Navadno govorimo, da je politično delo v manjših podjetjih slabše, ker ta podjetja nimajo sposobnega kadra, ki bi usmerjal politično življenje. Zadnje čase so tudi v teh naših kolektivih napravljeni koraki naprej, predvsem v delavskem upravljanju. V celjski občini ni malo primerov, ko člani organov delavskega samoupravljanja prihajajo na občinski sindikalni svet in se pogovarjajo, kako bi se bolj utrdili delavsko samoupravljanje, kako bi članke kolektiva pripravili, da bi se zanimali in sodelovali pri upravljanju.

Prav odločno govoril o samoupravljanju. Nikakor se ni zadovoljil, da bi bil samo figura, s katero bi lahko posamezniki šahirali za sistem delavskega upravljanja. Hoče biti predsednik kolektiva, kjer bodo on in vsi ostali zaposleni lahko odločali o gospodarstvu in načinu poslovanja. Noče, da bi mu kdorkoli določal, naj se briga le za svoj posel, za svoje delo.

To je samo en primer, ki pa ni osamljen. Občinski sindikalni svet Celje je zaradi vedno večjega zanimanja upravljavcev za strokovno pomoč pri svojem delu uvidel, da je nujno treba ustanoviti pravno posvetovalnico, ki bo nudila vso pomoč članom delavskih svetov. Odslej bo lahko do-

Crnokalske serpentine nad Koprom so postale te dni tržnica okoliških otrok, ki ponujajo na ostrih zavojih avtomobilistom sadje po precej nizkih cenah. Kilogram hrušk velja na primer samo 60 din in soferji, ki vozijo tukaj z zmanjšano hitrostjo, radi ustavljajo. — Mirica (na sliki levo) iz Maribora, ki je sedaj pri stari mami na počitnicah, pravi, da so turisti v avtomobilih s tablico »S« najboljši odjemalci. (Foto: Borovič)

bil vsak zaposleni pravno pomoč pri posvetovalnici, ki bo poslovala vsak torek od 16. do 18. ure. Tudi dosedanje poslovanje pravne posvetovalnice je bilo zadovoljivo, le da se je pokazalo, da je večina iskala pravno pomoč samo pri raznih sporih, ne pa tudi za razne nasvete. Te nasvete so iskali na občinskem sindikalnem svetu, kar pa je močno oviralo normalno delo tega sveta. Nova pravna pomoč, ki jo bo lahko dobil vsak član kolektiva, nima namena pomagati pri raznih sporih, temveč predvsem dati proizvajalcu pomoč in nasvet pri uveljavljanju njegovih predlogov in zahtev na delovnem mestu ali v organih delavskega upravljanja. B. E.

Če je kdo smatral posredovanje te komisije za »pripočilo«, je to njegova stvar, dejstva so drugačna. Vsi vemo, da zdrava kritika spodbuja naše družbeno življenje k napredku, novim uspehom in pomaga urejati probleme, ki jih naš razvoj nenehno in neizbežno poraja. Nekonstruktivna in tendenciozna kritika pa slabi vse pozitivne sile in pa zamaja sleherni napredek. Kritika tovariša Sobočana je bila tako.

PISMA NA NAŠ NASLOV

Še zadnjič »Zaradi kritike na cesto«

V 27. številki našega lista (prvič pa smo pisali o tem v 21. številki) smo posvetili skoraj celo stran primeru tovariša Sobočana, ki je bil odpuščen, ker je v tovarniškem listu »Planika« pisal o razmerah v čevljarstvu obratu Turnišče. Tedaj smo zapisali, da zaključujemo razpravo o tej stvari, kajti bralec si je iz vsega objavljenega lahko sam ustvaril sodbo o vsem, kar se je zgodilo. Ustvaril si je pravilno sodbo, kar nam dokazujejo tudi pisma, ki so nam jih poslali.

Kasneje smo dobili še dva prispevka.

Najprej nam je pisal tovariš Sobočan. Iz dolgega sestavka bi morda kazalo povzeti nekatere ugotovitve. Vendar ne gre za bistveno nove stvari in zato smo predlagali tovarišu Sobočanu, naj ne vztraja pri objavi. Tovariš Sobočan se je z nami strinjal.

Te dni pa smo dobili zajetno pismo tajnika občinskega sindikalnega sveta Lendava tovariša Ivana Kramarja. Ta prispevek (nekoliko skrajšan, vendar z vsemi bistvenimi trditvami) objavljamo. Objavljamo ga ne toliko zavoljo tega, da bi kaj bistveno prispeval k ureditvi zadeve oziroma k osvetlitvi problema, pač pa zato, da damo besedo tudi lokalnim družbeno-političnim činiteljem.

Ponovno moramo zapisati, da s tem pismom zaključujemo razpravo v našem listu, ker menimo, da naj stvar dokončno razvozla podjetje »Planika«. Ugotavljamo namreč, da se pisci odgovorov in komentarijev vse bolj oddaljujejo od dejanskega problema, nakazanega v prvem članku.

Rad bi še enkrat opozoril na stvari — piše tovariš Kramar — ki jih je načeljal tovariš Sobočan, na stvari, zaradi katerih je prejel kazni in pa na polemiko, ki se je okrog tega razvila. Tovariš Kristan je zapisal: »Zlasti škodljivi so primeri, ko posamezne vodilne tovariše iz podjetja ščitijo krajevni činitelji — ali ljudski odbor ali politična vodstva...« S tem je načel vprašanje odnosa vodilni uslužbenec (v tem primeru direktor obrata »Planika« v Turnišču) — delavec (materialni knjigovodja tega obrata in urednik koticke obrata Turnišče v listu »Planika«). Vsa pošten državljan bo z ogorčenjem obsodil samovoljno odločitev direktorja — nadaljuje tovariš Kramar in pristavlja, da je imela v tem komisija za delavsko upravljanje pri RS ZSJ popolnoma prav. — Vendar pa samoupravni organi in politične

organizacije v podjetju oziroma občini in okraju »direktorske samovolje« v tem primeru niso zasledile — enostavno zato ne, ker je ni bilo.

Zaradi tega se mi pripomba uredništva DE v 27. številki »... da je s tem javnost dovolj obveščena o tem primeru, ki naj bo hkrati poduk, kako se taki primeri ne bi smeli urejati,« ne zdi umestna in točna. Prav v vsej dosedanjih polemiki je bilo kaj malo rečeno o tovarišu Sobočanu kot človeku, dalje o odnosih med obratom »Planika« v Turnišču in matičnim podjetjem v Kranju in tudi ne nazadnje o tem, če se taka vprašanja zares lahko rešujejo enostransko, ne da bi prej proučili odnose, zaradi katerih se je problem sploh pojavil.

Ustavimo se najprej pri tovarišu Sobočanu, ki je še mlad, ambiciozen in prav gotovo ni hotel tako daleč, ka-

kor je prišel. Nekoč je pisal članke v lokalni časopis »Pomurski vestnik«. Pa ne dolega. »Pomurskemu vestniku« je moral dati kaj klavirno slovo, ker pač Pomurci Pomurje bolj poznajo kot on. Kot materialni knjigovodja se je zaposlil pri »Planiki« in postal urednik koticke »Novice iz Turnišča« v časopisu »Planika«. Glavni urednik tega lista mu je dal lepa pismena navodila, kaj in kako mora pisati. Tovariš Sobočan pa je pozabil, da problemi lahko so — tedaj je treba pisati o njih — ni pa nujno da so vsepovsod in vselej — tedaj jih seveda ne smemo sami ustvarjati. Dopisnik tudi ni upošteval, da je obrat star komaj nekaj mesecev in še poln začetniških težav in slabosti.

Čisto prav je, — nadaljuje tovariš Kramar — da je bil v 27. številki DE ponatisen članek »Naši problemi«. Kdor namreč pozna razvoj gospodarstva v Pomurju in na Dolenjskem (v lendavski občini), bo vsaj spoznal, kako »enostavno« je v tem kraju možno urediti problem delovne sile s premikanjem sten delavnice in tovarna za nekaj metrov. Zakaj bi gradili v Lendavi tovarno formaldehida in metanola, le čemu bi usmerjali plinarno v industrijski obrat, preusmerjali in razširjali pri Proizvodnji nafte njene delavnice, gradili obrtne in druge obrate itd., ko pa je rešitev na dlani. Zares novatorski predlog. Le kje so bili forumi lendavske občine doslej?

V nobenem primeru in nikoli ni delovni kolektiv Sobočanu branil pisati o težavah, s katerimi se srečujejo, o problemih, ki v njihovem podjetju so. Pokazal pa mu je vrata takrat, ko je kljub opozorilu in opominom v najbolj ostrem tonu naravnost tendenciozno pisal o problemih, ki pa jih v Turnišču ni bilo. Še več: v članku »Flikač pripoveduje«, delavcem očita, da so govorili: »Več plače ne potrebujemo, ker tako nič ne zaslužimo, zato rajši s tem denarjem plačamo najemnine za našo tovarno in bo potem naša, mi pa brez denarja!« Da, dobesedno tako. Noben delavec v Turnišču pa kaj takega ni nikoli rekel... Prav zaradi takih podtikanj je celoten kolektiv zahteval odpust, čeprav

je bila odločba disciplinske komisije podjetja razveljavljena. Kolektiv je to dovolj jasno povedal. Kolektiv pa tudi zanima, zakaj ni bil v Delavski enotnosti poleg ostalih Sobočanovih člankov ponatisen tudi članek »Flikač pripoveduje«? Morda zato ne, ker je pisan v narečju, pa ga ne bi razumeli vsi bralci? Ali morda zato, ker je bilo v njem povedano tisto, zaradi česar delovni kolektiv Sobočana noče več imeti v svoji sredi kljub »direktorjevi samovolji«? (zato ker je odpust slonel na objavljenem članku in ne na vsej dejavnosti prizadetega — op. ur.)

Da bi se ščitile pravice delavca — v tem primeru tovariša Sobočana — je bila iz predstavnikov občinskega in okrajnega sindikalnega sveta ustanovljena posebna komisija, ki je primer proučevala v kolektivu samem. Sklicala je sestanek vsega kolektiva — toda brez direktorja. Nekaj najzanimajšjih mest iz zapisnika tega sestanka (bil je 2. 6. 1960.):

Po uvodnih pojasnilih okrožnice Republiškega sindikalnega sveta o odpustu tovariša Sobočana, je tovariš Rapl, predsednik občinskega sindikalnega sveta, kolektivu povedal, da bo imel Sobočan še možnost pritožbe na disciplinsko in tudi na redno sodišče. V primeru, če bo zadeva rešena v korist Sobočana, bo moral kolektiv nositi vse materialne stroške in bo moral dati Sobočanu tudi plačo za ves čas, ko ta ni zaposlen. Vprašal je člane kolektiva, če še vztrajajo pri svojem sklepu o odpustu ali pa so spreminili mnenje.

»Z dviganjem rok so člani kolektiva soglasno potrdili, da vztrajajo pri prvotnem sklepu in še pristavili, da Sobočana ne sprejemo nazaj v podjetje, pa čeprav bi sodišče razsodilo v njegovo korist. Predlagajo in sklenejo, da se zoper Sobočana vložijo tožba zoper čast in dobro ime kolektiva. Člani kolektiva so soglasno obsodili dejanje obtoženega Sobočana in izrekli zaudenje, da se zoper njihov mlad kolektiv s strani nekaterih forumov vodi taka gonja. Naš kolektiv je potreben stalne pomoči...«

Kolektiv kaže na slabosti

Izpopolnjevanje sistemov nagrajevanja po delu je ena najbolj pogostih točk dnevnih redov zasedanj novih delavskih svetov kamniških podjetij.

Kot kaže, se je praksa preteklih let, ko so delavski sveti govorili o slabostih tarifnih pravilnikov pod točko »razno«, spremenila. Lahko trdimo, da večina umestnih in konkretnih pripomb sproži zelo široko razpravo in postane osrednja točka zasedanja delavskega sveta.

V »Titanu« je delavski svet razpravljal o izpopolnjevanju sistema nagrajevanja. Sindikat je namreč predlagal, da čimprej poiščemo ustrezna merila dela še za tista delovna mesta, ki doslej niso bila nagrajevana po učinku. Prav zaradi teh delovnih mest, ki jih je še dosti, so doslej delili mesečno vsoto osebnih dohodkov, obračunanih po enoti proizvoda, posamezniku na temeljih tarifne postavke in ne v višini zaslužka, doseženega po normi, akordu ali drugih merilih dela.

Predsednik sindikalne podružnice v Titanu tovariš Vido Cvirn je dejal, da se člani kolektiva zelo zavzemajo za to, da bi čimprej v celoti razdeljevali osebne dohodke po prizadevanjih posameznika. Sedaj so delavci, ki delajo po normi in jo presegaajo, ob mesečnih izplačilih prikrajšani, ker so izenačeni s tistimi, ki so plačani po času in se manj prizadevajo.

Tudi v »Stolu« je delavski svet na zadnji seji precej razpravljal o nagrajevanju. Največ so govorili o čimprejšnji uvedbi obračunske tarife po vrstah dela. Dosedanja praksa namreč kaže mnoge pomanjkljivosti, ki so se pojavile pri izračunavanju vrednosti posamezne delovne faze iz osebne tarifne postavke. Tako se je zgodilo, da so dobili za tisto delovno operacijo dve ali celo več različnih cen, če so jih opravili delavci z različnimi tarifnimi postavkami.

Bodoče obračunske tarife za delovne operacije bodo v »Stolu« slonele na ponovno proučeni analitični oceni delovnih mest. Razmišljajo o tem, da bi bile te tarife izražene v točkah, katerih vrednost bi se mesečno spreminjala v razmerju z doseženim uspehom vsega kolektiva.

Mesečni obračun proizvodnje, ki ga imajo v »Stolu« od aprila dalje, je pokazal mnogo dobrih strani. Kolektiv vsak mesec sprodi prouči dosežene uspehe. Problem, ki zavirajo proizvodnjo, zdaj veliko lažje in hitreje uredijo kot prej, ko so obračunavali tromesečno.

In še na eno stvar so opozorili, na varčevanje s surovinami in na kvaliteto izdelkov. Kolektiv se vedno bolj zaveda, da so od teh dveh činiteljev vsak dan bolj odvisni tudi osebni prejemki posameznika.

»Če bo vsak delavec ravnal s materialom tako, kakor da bi bil njegova last, potem nam ni treba biti žal večjih osebnih prejemkov, ki naj bi jih tak delavec prejel,« je dejala neka delavka na zasedanju delavskega sveta. Imela je prav. Morda bi kazalo v tem smislu izpopolniti konkretna merila za nagrajevanje posameznikov. F. S.

Leteča ladja za slovenski turizem

Avtovozovniško in turistično podjetje »Slavnik« v Kopru bo te dni vendarle prevzelo pri trditvi »Rodriguez« iz Messine hidrogliser, ki so ga v tej ladjedelnici izdelali po našem naročilu. Uprava »Slavnika« je že sestavila ekipo, ki bo prevzela omenjeni plovni objekt.

Plovilo razvija pri ugodnem morju tudi hitrost nad 80 km na uro. Prevzema hidrogliserja se bo udeležil tudi reporter RTV Ljubljana, 27. julija pa bo to nenavadno plovilo pristalo v Kopru. Prvega avgusta bo hidrogliser, ki lahko sprejme v svojo notranjost 70 potnikov, nastopil iz svoje prvo redno potovanje po Jadranu.

variš Sobočan sporazumela, bodo »grehi«, ki so kaznivni in torej družbi škodljivi, prikriti kot Sobočanova »zlata rezerva«. Čudni pojmi o družbeni vlogi novinarja. (tovariš Sobočan ni novinar — op. ur.)

V nadaljevanju pa tovariš Kramar kritizira kolektiv Turnišča in tovariša direktorja, ker niso dali v listu »Planika« odgovora na Sobočanove članke ter zato, ker je bila formalna stran Sobočanovega odpusta nezakonita in jo je moralo zato disciplinsko sodišče pri ObLO razveljaviti. Potem pa nadaljuje:

Na sestanku so nekateri člani kolektiva opisali celo nekatere intrigantske poteze tovariša Sobočana, za katere bo prav tako moral še posebej odgovarjati. Delovni kolektiv je medtem namreč vložil zoper njega tožbo zaradi kazni-vega dejanja, obrekovanja in bo tako cela zadeva v skladu z zakonom o delovnih razmerjih morala počakati na razsodbo rednega sodišča.

Resnici na ljubo naj povem — zaključuje tovariš Kramar — da krajevni činitelji proučujejo zelo skrbno organizacijsko in gospodarsko rast obrata »Planika« v Turnišču, tovarne, ki raste na vasi. Na obnem zboru sindikalne podružnice, ob volitvah v novi delavski svet in tudi na splošno, smo lahko z veseljem ugotavljali napredek tega kolektiva, ki želi in si z vsemi silami prizadeva, da se čim hitreje uvrsti med boljše kolektive v Pomurju. Toda pri tem nastaja problem, ki se vleče že dolge mesece — problem odnosov med matičnim podjetjem v Kranju in obratom v Turnišču. V Turnišču zatrjujejo, da so se ti odnosi pokvarili kmalu zatem, ko je prejšnji direktor v Kranju odšel na novo delovno mesto. Če je tako, potem morajo biti za to tudi vzroki, ki se jih prav gotovo da poiskati in odstraniti. Taki odnosi, kot so zdaj, neizbežno ustvarjajo posledice, katerih žrtev je, vsaj meni se tako zdi, tudi tovariš Sobočan. Ti pojavi pa so očitno v nasprotju z našim družbenim sistemom ter našemu gospodarstvu prinašajo samo škodo.

IVAN KRAMAR
tajnik ObsS Lendava

DESET LET SAMOUPRAVLJANJA JESENIŠKIH ŽELEZARJEV

Jeseniška železarna sodi med tiste kolektive, ki so v desetletnem obdobju našega delavskega upravljanja, dosegli največji razvoj. Razvoj ne samo na gospodarskem področju, pač pa tudi na družbeno-političnem.

Kolektiv jeseniške železarne je bil prvi, ki je ugotovil, da tako obsežnega podjetja s toliko obrati ne more dovolj uspešno upravljati samo en delavski svet. Že leta 1952 so organizirali obratne delavske svete. Začetni koraki so bili negotovi, danes pa so obratni delavski sveti v posameznih ekonomskih enotah skoraj povsem samostojni gospodarji.

Skozi šolo samoupravljanja je šel vsak četrti železar. Koliko je bilo seminarjev, predavanj, koliko večerov je bilo posvečenih študiju osnovnih načel socialističnega družbenega in gospodarskega razvoja.

V korak z družbeno vzgojo je šlo tudi strokovno izobraževanje. Razne strokovne tečaje in šole je obiskovalo 4.500 proizvajalcev.

In uspehi! Leta 1950 je kolektiv jeseniške železarne ustvaril le za 2.410.000 dinarjev blagovne proizvodnje, lani pa že za 4.550.000 dinarjev.

V letih delavskega upravljanja se je število zaposlenih povečalo le za 5,9 odstotka, količina proizvodnje se je povečala za 94 odstotkov, finančna realizacija pa za 101 odstotek.

Velike spremembe so se dogajale v obratih jeseniške železarne. Od leta 1950 so investirali 2 milijardi 215 milijonov dinarjev v nove objekte (skupaj vseh naložb s stroški za nadomestilo vred pa je bilo okoli 12 milijard dinarjev). Največja pridobitev v teh letih so prav gotovo novi predelovalni obrati.

Posebno skrb je kolektiv železarne posvečal življenjskim pogojem zaposlenega. O tem nam pričajo že samo podatki o gradnji novih stanovanj. Od leta 1950 je bilo zgrajenih 506 stanovanj in 113 garsonjer. Pa še gradijo!

V soboto, 30. t. m. bodo jeseniški železarji praznovali v okviru občinskega praznika desetletnico svojega, delavskega upravljanja železarne. Dopolodne bodo imeli satnostno zasedanje osrednjega delavskega sveta, na katerega bodo povabili predstavnike delavskih svetov drugih jeseniških podjetij in naše politične delavce. Ob 13. uri pa bo množično zborvanje pred železarno.

V okviru praznovanja občinskega praznika bod odprli na Jesenicah novo kopalnišče in novo tiskarno, razen tega pa bo več kulturnih in športnih prireditev.

A. Č.

Ekonomske enote v trboveljskem rudniku

Posebna komisija delavskega sveta rudnika Trbovlje-Hrastnik je po nekaj mesecih dela pripravila pravilnik o ekonomskih enotah in razdelila podjetje na šestnajst samostojnih enot. Pravilnik je centralni delavski svet rudnika potrdil in ga poslal v razpravo obratnim delavskim svetom in kolektivu. Že ta mesec bodo obračunavali po ekonomskih enotah.

Komisija je pravilniku dodala tudi določilo o ustanovitvi rezervnega sklada osebnih dohodkov ekonomskih enot in celotnega podjetja. Rezervni sklad naj bi se uporabil v primerih, ko posamezna ekonomska enota iz kakršnega koli vzroka ne bi izpolnila proizvodnih nalog oziroma ustvarila dovolj sredstev za izplačilo osebnih dohodkov. V kolikor rezervni sklad posamezne ekonomske enote ne bi zadostil za izplačilo osebnih dohodkov, bi ta enota lahko dobila »posojilo« iz rezervnega sklada podjetja pol pogojem, da to »posojilo« vrne tečaj, ko bo uspešno poslovala.

Kaže, da bodo morale tiste ekonomske enote, ki so doslej delale le na popravilih v podjetju, svojo dejavnost razširiti tudi na uslužnostno dejavnost izven rudnika, če bodo hotele ustvariti dovolj sredstev za samostojno gospodarjenje.

Bec

AMERIŠKI VOHUN in slovenski turizem

Že precej dolgo je od tega, ko sem prvič slišal o letošnjem »pomanjkanju« tujcev na slovenski obali. Potem pa so se vesti kar vrstile:

»Tujci odpovedujejo pogodbe!«

»Nemcev kratko malo ni bilo — brez odpovedi!«

»Prišlo je štirideset Belgijcev — po pogodbi. Ogledali so si cenik in ugotovili, da so cene drugačne kakor v prospektih, ki smo jim jih »blagovolili« poslali že pozimi. Se tisti trenutek so sedli nazaj v avtobus in se odpeljali!«

»Večina Avstrijcev jo kar preko naših krajev popiha v Italijo!«

»Koliko Skandinavcev bi moralo priti — pa ni nobenega! Takšne vesti sem dobival...»

— Cene smo preklemano povišali, razen tega pa si gostinci z gosti privoščili precej neslano šalo: prospekte so jim poslali z mnogo nižjimi cenami, kot veljajo zdaj. Italijani so nam pokazali osle: znižali so cene svojim turističnim uslugam in dobili k nam namenjene ribe.

Toda to so bili le moji komentarji. Da bi prišel stvari do dna, sem se odpeljal na »lice mesta«, v Koper, Izolo, Portorož, Piran.

Kako hitro sem moral spoznati, da moji komentarji, moje sodbe o vzrokih »pomanjkanja« tujcev sploh ne držijo. Skoraj čisto nič!

Vzroki so povsem drugi. Te so mi povedali direktorji hotelov, šefi strežb, natakarji, vratarji, uslužbenke potovalnih uradov, sobarice itd.

Povsem složni so bili (čudno kaj!), da sta vzroka za tujsko prometno »sušo« pravzaprav le dva.

PRVIČ: SVETOVNI POLITIČNI POLOŽAJ:

Danes je v svetu tako napeto — so pravili — da si tujec ne upa z doma. Kar pomislite: Rusi sestre ameriškega vohuna, Japonci povedo Ikeju, da ga ne marajo, Nemci začnejo uvažati atomsko bombo... Pa kdo bi našteval. Dokazov za mednarodno napetost, ki odločilno mori naš sicer odlično organiziran turizem, so mi naštevali toliko, da bi jih bilo za cel telefonski imenik.

DRUGIČ: SLABO VREME

Če še kaj — razen politike — vpliva na prihod tujcev, potem je to slabo vreme. Čisto jasno. Saj vidite, dva dni sonce in en dan dež, pa spet en dan dež in tri dni sonce.

Sodili bi, da ko gospod Schmidt določi dan odhoda na dopust, potem gre, kajti za plohe ob Jadranu ne ve, če pa že ve zanje, se jih ne boji.

Pa ni tako. Izvedenec bo povedal, da vsa Evropa natančno ve, kakšno vreme je ta dan v Portorožu, razen tega pa se tujci bojijo slovenskih ploč kot hudč križa.

Vidite, vzroka sta le dva: politika in vreme.

In izhod? Edina naloga slovenskih turističnih »garažev« je, da se nemudoma odpravijo v New York in Združene narode prisilijo, da napravijo med narodi večer mir in bratsko prijateljstvo. Odločna poteza in naš turizem bo nesluteno bohotno zacvetel (vreme bomo že nekako »nagihali«).

Vem, dragi bralec, da odkimavaš z glavo. Tudi jaz. Se bolj pa bi, ko bi videl, kako resni obrazi so mi dajali ta »resna« pojasnila o vzrokih upadanja tujkega prometa.

Nekega direktorja, ki mi je v poluradnem razgovoru o piškavem tujkem prometu omenjal prav tako le politiko in vreme, sem v zasebnem razgovoru le ujel.

»No, povej mi čisto po pravici, kaj ti za sebe misliš? Ali res verjameš, da mednarodne preklarije toliko vplivajo na naš tujski promet?«

»Ja, čisto po pravici: jaz NE VERJAMEM! Toda da ne boš krivičen. Kljub temu, da je letos v Jugoslaviji nam...

— Sob ni treba pospravljati, tujcev ne bo!

tujcev, smo devizni priliv v primerjavi z istim obdobjem lani presegli za 20 odstotkov. Se pravi, denarja bo več in to je predvsem zasługa gostincev.

Kaže, da to drži, če so izračuni pravilni. Toda ali je kdo izmed »umnih« turističnih delavcev pomislil, da tisti tujec, ki je letos prišel in se dal oskubiti, prihodnjič nikdar več ne bo pomolil nosu čez našo mejo.

Za zaključek! Prijatelj, ki je precej grob, mi je dejal: »Nekaterim našim turističnim delavcem bi morali sprajiti hlače.« Skoraj ima prav, kajti mnogi se še po tolikih letih niso odvadili igračkankja s cenami. Lani smo jih imeli neupravičeno nizke, letos pretirano visoke. Kdaj bomo vendarle prišli do spoznanja, da se morajo naše cene za turistične usluže ravnati po cenah v tujini, oboje pa po pravih ponudbe in povpraševanja, ki so na svetovnem turističnem trgu zelo občutljiva in muhava.

Tujec bi moral dobiti pri nas za svoj denar NAJMANJ toliko kot drugje, če že ne več, da si enkrat za vselej dobimo stalen dotok gostov. Prospekti in ceniki morajo veljati ne samo nekaj mesecev, ampak vsaj celo sezono, če že ne dlje.

Kdor tega ne razume in ob turistični krizi govori o mednarodni politiki in vremenu — kaže vsaj kanček nesposobnosti.

A. Cebulj

Predavanja za koprsko novinarje

Koprski novinarji so imeli v preteklih tednih precej aktualnih političnih in gospodarskih predavanj, ki jih je organizirala domača podružnica Društva novinarjev Slovenije. Pretekli teden je govoril novinarjem tajnik OLO Koper Črt Kolenc o manjšinskem vprašanju, predvsem manjšinskem šolstvu, v luči V. zasedanja mešane jugoslovansko-italijanske komisije, ki je pred nedavnim zasedala v Beogradu.

Povabilu podružnice se je pred kratkim odzval tudi dr. Aleš Bebler, predsednik znanjepolitičnega odbora Zvezne Ljudske skupščine, ki je razlagal koprskim novinarjem vrsto aktualnih mednarodnih političnih vprašanj.

Kočevski rudarji 6000 ton več

Na sestanku zastopnikov rudniških sekretariatov in občinskih komitejev ZKS Zagorje, Trbovlje, Hrastnik in Kočevje so se pogovarjali o sistemu nagrajevanja v rudnikih. Ugotovili so, da uvedba ekonomskih enot in nagrajevanje po učinku ugodno vplivata na proizvodnjo in na zmanjšanje proizvodnih stroškov. Zato kaže ta sistem nagrajevanja še izpopolnjevati. Tako so na primer kočevski rudnik razdelili na 12 ekonomskih enot in obračunavajo doseženi učinek dela sproti mesečno. In kajni so rezultati? Z manj delavci so uspeli nakopati v prvih petih mesecih za več kot 6000 ton premoga več kot v istem obdobju lani. Tudi osebne dohodke zaposlenih so povečali za več kot 2500 din mesečno na zaposlenega.

D. V.

V Kostanjevici nov industrijski obrat

Pred nedavnim je Industrija perila iz Novega mesta ustanovila v Kostanjevici na Dolenskem svoj obrat, kjer je sedaj zaposlenih več kot 100 žensk. To je za ta kraj, kjer do nedavnega ni bilo nobenega industrijskega obrata, vsekakor velika pridobitev. Tako bodo izboljšali življenjske pogoje tudi prebivalcem tega območja. V prihodnje nameravajo ustanoviti še mizarjski obrat, podjetje mikrobrt iz Ljubljane pa namerava ustanoviti več manjših obratov v bližnji okolici. S tem nastajajo seveda tudi nove težave, kajti prostori, kjer začno ti obrati delati, postajajo sčasoma premajhni in neustrežni in zahtevajo dodatna rekonstrukcijska dela.

V. D.

Umrl e ljudskoprosvetni delavec FRANJO SORNIK

V Izoli je pretekli teden nedoma umrl znani in po-
žrtvovalni Ljudskoprosvetni

delavec Franjo Sornik, ki je v delavski Izoli ustvaril v šestih letih svojega bivanja v Slovenskem Primorju zgleden kulturnoprosvetno središče. Že v Rušah pri Mariboru, kamor se je vrnil po osvoboditvi iz izgnanstva, se je posvetil temu delu z vsem mladostnim žarom in tam je ustanovil letno gledališče ter dramatisiral zanj nekatere naše ljudske povesti. Kmalu je postala tudi Izola, kamor se je naselil zaradi bolezni, vzor prosvetne in amaterske dejavnosti skoraj predvsem po njegovi zaslugi. Dramska družina, klub, ljudska knjižnica, godba, zabavni orkester, baletna šola in še vrsta drugih pridobitev, kjer se vzgaja in izobražuje domala vse delavstvo in mladina Izole, so najbolj značilni uspehi njegovega ustvarjalnega dela. Razen tega je bil pokojni Sornik tudi aktiven družbeni in politični delavec, nosilec Reda dela III. stopnje, srebrne značke Zveze Svobod in dvakratni Kosovelov nagrajene.

Po festivalu so gostovali še v Subotici, kjer so jih prav tako toпло sprejeli.

Ena izmed pomembnih nalog stanovanjske skupnosti je, da uredi servisno službo, ki naj s svojimi uslugami razbremeni delovnega človeka.

Stanovanjska skupnost Litostrojev v Ljubljani je že ustanovila lastno servisno delavnico. Na tem terenu so namreč zgradili največ stanovanjskih stavb prav v času, ko je primanjkovalo dobrega instalacijskega materiala in so zato te naprave potrebne

opravljajo popravila kvalificirani delavci v svojem prostem času dopoldne in popoldne. Svoje delo opravljajo pogodbeno in prejema-
majo ustrezen honorar in še poseben dodatek, če pri popravilu uporabljajo svoje orodje.

Servisna delavnica pa nabavlja ves material in ga po isti ceni zaračuna naročniku. Take usluže so torej precej cenejši kot sicer.

Svoje delo pa bo morala servisna delavnica še precej izpopolniti. Nima še dovolj kvalificiranih delavcev, primanjkuje ji ustrezen prostor in tudi delovno orodje. Deloma je glede orodja pomagalo servisni delavnici podjetje Litostroj, ki je odstopilo precej rabljenega orodja za minimalno odplačilo.

V enem mesecu svojega delovanja je servisna delavnica naredila preko 40 popravil, lahko pa bi jih več, če bi imela na razpolago več kvalificiranih delavcev, posebno še mizarjev, zidarjev in pleskarjev.

Servisna delavnica daje glede popravil tudi strokovne nasvete posameznim hišnim svetom in stanovalcem.

M. S.

Trboveljski šoferji imajo svoj prapor

V soboto so trboveljski šoferji prav lepo proslavili svoj poklicni praznik. Na stadionu Rudarja so razvili društveni prapor, na Trgu revolucije so položili venec, najbolj zaslužne člane pa so nagradili s spominskimi značkami. Tega dne je bilo tudi prijateljsko nogometno srečanje med hrastniškimi in trboveljskimi šoferji. Zmagali so domačini.

Bec

Uspehi hrastniške godbe

Na festivalu amaterskih godb v Paliču od 4. do 7. julija, je sodelovala pod vodstvom Viktorja Malovrha tudi hrastniška godba na pihala. Izavajali so Arničeve »Kladivarje novega sveta« in Gotovčovo »Simfonično kolo«. Dosegli so izreden uspeh in so bili med najboljšimi tovrstnimi orkestri.

Po festivalu so gostovali še v Subotici, kjer so jih prav tako toпло sprejeli.

Bec

Trgovsko podjetje

»TOBAK«, Ljubljana, Likozarjeva 5

nudi: v svojih maloprodajalnicah tobačne izdelke vseh tobačnih tovarn — kadilski pribor, razglednice, drobno galanterijo, šolske potrebščine in pisarniški pribor.

Za občinski praznik pošilja borbene pozdrave vsem občanom

AVTOSERVIS Jesenice na Gor.

in se še nadalje priporoča za cenjena naročila

DOGODKI V SVETU

OD TEDNA DO TEDNA

PRITOŽBA KUBE VARNOSTNEMU SVETU

V začetku tega tedna je Varnostni svet razpravljaval o kubanski pritožbi proti ZDA zaradi »ekonomske agresije in blokade proti Kubi«. Razpravo je začel kubanski zunanji minister Raúl Roa, ki je ZDA obtožil poskusa, prikazati Kubo kot »privrsek ZSSR ali kot kmet na šahovnici mednarodnega komunizma«. Po njegovih besedah so te obtožbe »nevarne in izmišljene«, edini njihov motiv pa je »uničiti načela kubanske revolucije«.

Argentina in Ekvador sta ob tistem pristanku ZDA razločila resolucijo, ki predlaga Varnostnemu svetu, naj odloži razpravo o kubanski pritožbi, dokler ne bo o njej razpravljala Organizacija ameriških držav, ki bo Varnostnemu svetu poslala poročilo. Za argentinsko-ekvadorsko resolucijo je glasovalo devet dežel, medtem ko sta se SZ in Poljska vzdržali glasovanja.

Svet Organizacije ameriških držav je sprejel peruski predlog — v njem se zrcali stališče ZDA — naj bi sklicali izredno zasedanje ministrov vča-

NOVI PARLAMENT ZAR

Po zaključku kongresa nacionalne unije ZAR je imenoval predsednik Naser v ponedeljek 600 članov novega parlamenta ZAR. Egiptovsko pokrajino ZAR zastopa 400, Sirsko pa 200 članov novega parlamenta, katerega člani so vsi poslanci iz bivših skupščin Sirije in Egipta, ki so bili izvoljeni v komite Nacionalne unije. Za člane novega parlamenta so bili imenovani tudi bivši ministri Egiptovske in Sirske pokrajine ter šest predstavnikov delavskih sindikatov in sedem zastopnic žena.

Med tednom so v Egiptovski pokrajini ZAR začeli uvajati tudi novi sistem lokalne uprave. V približno 120 mestih in 350 skupinah vasi uvajajo v Egiptu prve svete, neke vrste lokalne skupščine. V sedanjem obdobju bodo te skupščine posvetovalnega značaja, predvideno pa je, da bodo kmalu prevzele nadzorstvo nad osnovnimi in srednjimi šolami ter nad nekaterimi drugimi javnimi službami, kakor je na primer zdravstvena. Člani Nacionalne unije bodo imeli pomembnejšo vlogo pri uveljavljanju določil o reorganizaciji uprave.

ODSTOP ITALIJANSKE VLADE

Na seji v torek popoldne je italijanska vlada sprejela sklep, da bo odstopila. Do tega sklepa je prišlo po odločitvi vodstva Demokratske stranke in demokratske parlamentarne skupine v skupščini in senatu ter sporazuma med demokršćani, liberalci, socialnimi demokrati in republikanci o sestavi nove »časne« vlade, ki jo bodo sestavljali samo demokratski ministri. Pričakujejo, da bodo Fanfaniju zaupali mandat za sestavo nove vlade. V sporazumu štirih strank je rečeno, da bo nova vlada odstopila, če ji bo odpovedala podpora katera koli izmed štirih strank.

Etiopski vojaki v sestavi sil OZN na letališču v Leopoldvillu, od koder jih bodo s tovornjaki odpeljali na položaje, ki so jih zasedle čete OZN

Češkoslovaška se pripravlja na »prehod v komunizem«

Ob novi češkoslovaški ustavi

Pred dnevi je dobila Češkoslovaška novo ustavo. Po večmesni javni razpravi in po obravnavi osnutka na nedavni državni konferenci KPČ je ustavo sprejel novi parlament, ki je s tem opravil prvo pomembnejše dejanje.

V razpravi o predlogu ustave in pri sprejemanju predloga se je pokazala težnja, da bi poudarili »novo etapo«, v katero prehaja zdaj češkoslovaška družba. Značilnost te nove etape je slavnostna razglasitev, da je »na Češkoslovaškem zmagal socializem« in da zdaj prehajajo na »graditev že razvite socialistične družbe« in v obdobje priprav na »prehod v komunizem«. Vidna je torej težnja, da bi izrecno poudarili socialistični značaj nove ustave za razliko od prejšnje, ki jo označujejo kot ustavo dežele »na poti v socializem«.

To vztrajanje na socialističnem značaju nove ustave lahko zasledimo v vsem besedilu, vendar zadošča že prvih nekaj členov, da to spoznamo. V prvem členu je na primer rečeno, da je Češkoslovaška »socialistična država, zasnovana na trdni zvezi delavcev, kmetov in inteligence z delavskim razredom na čelu«. V skladu s tem so spremenili tudi dosedajni nazivi dežele, ki se zdaj imenuje Češkoslovaška socialistična republika (prej: Češkoslovaška republika).

Sestavljenci nove ustave pa so pri tem šli še dlje in so določili značaj dežele tudi na mednarodnem področju. V prvem členu je rečeno, da Češkoslovaška »pripada svetovnemu socialističnemu sistemu«. V dopolnilo tega pravi 14. člen, da »tovariško sodelovanje... z Zvezo sovjetskih socialističnih republik in z drugimi deželami svetovnega socialističnega sistema« omogoča uresničevanje ciljev, za katerimi teži država.

V prejšnji ustavi, ki so jo sprejeli 9. maja 1948, ni bilo takih formulacij.

Novost sta tudi mesto in vloga KPČ v državi in družbi. Tako pravi 4. člen, da je »komunistična partija Češkoslovaške avantgarda delavskega razreda in vodilna sila v družbi in državi, prostovoljna borbeno zveza najbolj aktivnih in najbolj zavernih državljanov...«. Ta avantgardna vloga KPČ je poudarjena tudi v 6. členu nove ustave.

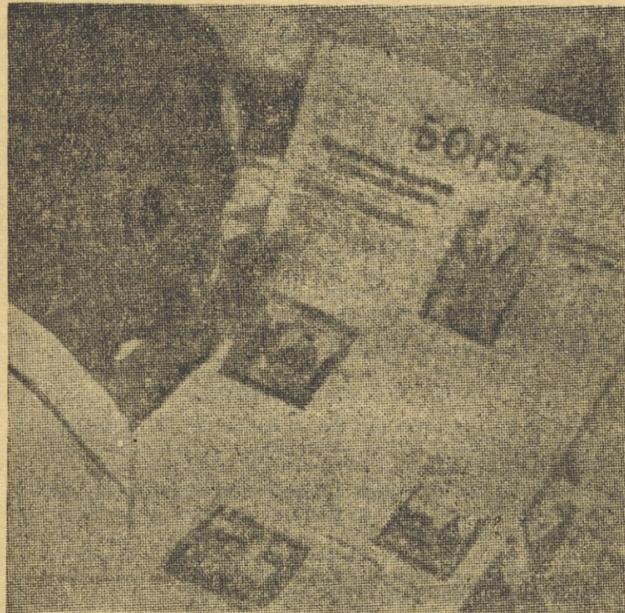
Socialistični značaj države in družbenih odnosov poudarjajo tudi vsi drugi členi deklarativnega pomena. Tako na primer pravi 7. člen, da je ekonomska osnova CSR »socialistični gospodarski sistem, ki izključuje sleherni obliko izkoriščanja človeka po človeku« in da ta sistem »zagotavlja na temelju vsestranskega sodelovanja vseh državljanov močan razvoj proizvodnje«. V členu 20 je rečeno, da ta sistem »ne pozna ekonomskih kriz in nezaposlenosti« itd.

Posebno zanimanje domače in tuje javnosti je zbudil člen o pravicah nacionalnih manjšin, ki jih prejšnja ustava sploh ni omenjala. Ta člen izrecno omenja samo pripadnike madžarske, ukrajinske in poljske narodnosti. Izpuščanje pripadnikov nemške narodnosti je dalo nekaterim krogom na Zahodu, zlasti revanšističnim elementom v Zahodni Nemčiji povod za brezobzirno sovražno gonjo proti Češkoslovaški. Na to gonjo so odgovorili iz Prage z najodločnejšimi protesti in z jasno izjavo, da je bilo nemško vprašanje na Češkoslovaškem za vse večne čase urejeno z izselitvijo 3,5 milijona Nemcev na temelju potsdamskega sporazuma in da je zato odveč priznavanje kakih manjšinskih pravic Nemcem. Preostali Nemci na Češkoslovaškem so bili protifašisti in lojalni državljanji, ki so leta 1953 postali češkoslovaški državljanji.

Zdaj imajo vse pravice kakor drugi; med njimi so tudi visoki državni in partijski funkcionarji. Njihovim otrokom je država omogočila tečajne nemščine. V materinskem jeziku imajo časopis in redni tisk iz Nemške demokratične republike. Posebej je poudarjeno, da preostali Nemci na Češkoslovaškem ne sestavljajo etnične celote, temveč živijo razkropljeni, kar je prav tako pomembno. Takšen odgovor je naletel v vsej deželi na odobravanje in razumevanje.

O novi češkoslovaški ustavi lahko povemo tudi to, da je nastala kot izraz potrebe, strniti najvišji zakon države v skupno besedilo. Prejšnjo ustavo so s posebnimi ustavnimi zakoni pogosto spreminjali.

B. Antič

LEOPOLDVILLE — Jugoslovanski tisk ima svojega posebnega dopisnika v Kongu, v deželi, ki je zdaj v središču pozornosti. Njegove posebne dopise tiskajo v beograjski »Borbi«, ki si jo ogleduje eden izmed domačinov in glavnem mestu Konga. Na prvi strani piše prav o njihovem zdajšnjem boju.

njenih dežel, na katerem bi razpravljali o »obrambi področnega sistema in ameriških demokratičnih načel«, oziroma o napetosti v ameriško-kubanskih odnosih.

NOVA JAPONSKA VLADE

V ponedeljek je izvolila Spodnja zbornica japonskega parlamenta za novega predsednika vlade Hojata Ikeo, kandidata Liberalno-demokratske stranke. Novi predsednik je objavil spisek članov svojega kabineta, v katerem je postal zunanji minister Zentarō Kasaka, prejšnji minister za delo. V novem kabinetu je minister za

COLOMBO — Ceylon ima prvo žensko na svetu, ki je na položaju ministrskega predsednika vlade. To je Sirima Bandaranaike, vdova po ubitem ceylonskem premieru. Voditeljica je ceylonske Stranke demokratičnih svoboščin

narodno zdravje Masa Nakajama, prva članica vlade v japonski zgodovini.

Na tiskovni konferenci je izjavil premier Ikeada, da bo tesno sodeloval z zahodnimi deželami in da ne bo sprejel politike nevtralnosti. Izrazil pa je prepričanje, da lahko Japonska naveže prijateljske stike s Kitajsko in s SZ, ter dodal, da se bo zavzemal za razširitev gospodarskih in kulturnih stikov z deželami vzhodnega tabora.

DVE LETI IRAŠKE REPUBLIKE

S praznovanjem v Bagdadu in po vsej deželi so proslavili drugo obletnico obstoja iraške republike. Trinajstega julija sta minili dve leti, kar so v tej deželi izvedli revolucijo, odstranili prozahodni režim Nurija Saída in razglasili neodvisno republiko Irak.

Kljub težavam je režim premiera Kasema v tem obdobju uspešno uveljavil ideje in načela novega Iraka. Proglasili so enakopravnost med Arabci in Kurdi, začeli so izvajati zemljiško reformo, dovolili so delovanje političnih strank, za bližnjo prihodnost pa pričakujejo tudi novo ustavo in začetek normalnega parlamentarnega življenja. Zunanja politika iraške republike je ostala v okvirih spočetka objavljene politike neodvisnosti in pozitivne nevtralnosti. Iraška vlada je izstopila iz Bagdadskega pakta in iz štirinske cone. Navzela je stike z vzhodnoevropskimi deželami, zadnje čase pa se kažejo tudi znamenja za izboljšanje odnosov med Irakom in ZAR.

S poti po Latinski Ameriki

MEHIŠKA NASPROTJA

Mexico Ciudad, glavno mesto Mehike, postreže tujemu obiskovalcu z nekaj svojevrstnimi posebnostmi, ki dajejo temu mestu značilno obtežilo. Mesto ima nenavadno mnogo spomenikov, lepih vodotokov in parkov. Se posebno zanimivo so tisti, ki so jih postavili v spomin na revolucijo in nacionalizacijo petroleja za vlade Cardena, ko se je Mehika ponovno uveljavila kot suverena država.

Bolj kot morda kje drugje se je v Mehiki ohranila tradicija iz revolucionarnih dni: brez omejitev lahko ljudje nosijo orožje. V prodajni dobri samokres brez orožnega lista, postrežejo ti z najnovejšimi modeli ameriškega, nemškega in češkega lahkega strelnega orožja.

V Mehiki nimajo zakona, ki bi delodajalcem omejeval dobiček. Prav tako ni regulacijskih instrumentov, ki bi zagotavljali stabilnost tržnih cen. Posledica tega je ostra polarizacija družbe na buržoazijo, ki ima velike dobičke, in na proletarijat. (V Mehiki je okoli 6 milijonov mezdnih delavcev.) Nasproti hotela, kjer sem se nastanil, živi eden takih bogatašev s tremi sinovi, katerih dva sta študenta, najmlajši pa še dijak. Vsak izmed njih ima svoj avto, najnovejši model »Cadillac«.

Znanec mi je povedal, da je imela mehikiška revolucija mnogo socialno noto, vendar ni prinesla teme-

ljitih socialnih sprememb. Ohranile so se ostre razlike med bogatimi in revnimi. Mehika je v minulih dveh desetletjih dosegla lep gospodarski razvoj, (v 20 letih se je proizvodnja povečala za 80 %), vendar proizvodnja ni naraščala vzporedno s potrebami in prirastkom prebivalstva. Sedanjí prirastek znaša 3% oziroma kakih 900.000 novih prebivalcev na leto, od tega v glavnem mestu četr milijona. Sedanjí tempo industrijskega razvoja ne more zagotoviti dela vsej delovni sili, ki normalno išče zaletelj približno po milijona sezonskih delavcev v ZDA, kjer delajo vsakih mesec, da preskrbijo sebe in družino.

Mehiške sindikalne organizacije so zdaj najpomembnejši družbeni činitelji, ki varuje interese delovnih ljudi. Sindikati zahtevajo, naj oblaščijo tako usmerjajo gospodarski razvoj dežele, da se bo izboljšal gnotni položaj delavcev in se pospešil industrijski razvoj, tako da bo dovolj dela za vse tiste, ki doraščajo in hočeje zaposlitve. Sindikalne organizacije poudarjajo, da dosedanjí gospodarski razvoj ni dal delavcem tistega, kar so si zaslužili glede na svoj prispevek. Cardenas na primer je mogel izvesti nacionalizacijo petrolejske industrije le zaradi podpore, ki mu jo je zagotovil delavski razred

Sindikalno gibanje žal ni enotno, razporenost pa zmanjšuje njegovo vlogo v družbeno-političnem življenju. Mnoge sindikalne federacije so vključene v Generalno konfederacijo delavcev, precej pa jih je izven nje. Organizacijsko so sindikati zelo trdni. Med obiskom s predsedniki sindikalne organizacije zanimal med drugim tudi sprejemanje delavcev na delo. Povedali so mi, da sindikati sklepajo s tovarniško upravo kolektivno pogodbo, po kateri lahko tovarna sprejme le delavca, ki ga sindikat priporoča ali pa dá svoj pristanek. Če delavec iz kakršnega koli razloga zapusti sindikat, mu mora delodajalec odpovedati službo.

Povprašal sem, koliko delavcev prihaja na sindikalne sestanke. Odgovor: 85%. Pojasnili so mi, da mora sindikalni član, ki neupravičeno izostane s sindikalne konference, plačati sindikatu eno do pet dnevnih mezd. Po kolektivni pogodbi odstejejo to vsoto pri plačalni podjetja in jo plačajo v sindikalni sklad, ki se zbira v glavnem iz sindikalnih članarine. Tudi to odbija od plač. Tako je delavec kot posameznik praktično bolj navezan na sindikat kot pa na delodajalca.

V podjetju imajo plačanega sindikalnega funkcionarja. Ta polaj je v Mehiki zelo razširjen. Pone-

kod plačuje sindikalnega funkcionarja sindikat, drugod pa v skladu s kolektivno pogodbo podjetje. Delavec lahko govori z delodajalcem le po posredovanju sindikalnega voditelja ne glede na vsebino zahteve.

Vse večje sindikalne federacije imajo lastna poslopja, v katerih so ne le oddelki sindikalne uprave, temveč tudi prostori za medicinsko službo, ki jo sindikati organizirajo za svoje člane. V poslopiju je tudi prodajalna blaga za široko potrošnjo. Člani sindikata dobijo to blago nekoliko ceneje kot v mestnih trgovinah. Rudarska federacija na primer ima novo poslopje s posebno dvorano za letne občne zbornice. V tej dvorani se zberejo sindikalni člani samo enkrat na leto. Razen tega je v poslopiju gledališka dvorana, na dvorišču pa velik plavalni bazen.

V pisarni tajnika rudarske federacije sem opazil lepo opremo, ki ni v skladu z življenjsko ravnilo rudarjev. Na eni strani mize je hladilnik z osvežilnimi piščanci, na drugi pa velik ventilator. Stene so obložene z rezljanim lesom.

Mehiški sindikati imajo v programih dvoje osnovnih nalog: izboljšanje življenjskih in delovnih razmer ter odstranjevanje korumpiranih sindikalnih voditeljev. Sedanja struktura sindikalnih organizacij omogoča posameznim sindikalnim voditeljem, da zlorabljajo

Komentar

V pravem

Te dni ima OZN polne roke dela. Varnostni svet razpravlja o treh problemih hkrati: o pritožbi Kube proti ZDA, o pritožbi ZSSR proti poletom ameriških letal nad sovjetskimi ozemljem in o belgijski intervenciji v Kongu, oziroma o akciji ZN za pomoč tej deželi, da bi se rešila iz krize, ki je nastala zaradi belgijskega vmešavanja.

Sedanja aktivizacija Varnostnega sveta je torej malce nepričakovana, vendar to nikakor ne pomeni, da ni dobrodošla. Nepričakovana je delno zato, ker je le malokdo pričakoval, da bi Belgija lahko čez noč spremenila svoje stališče do Konga, s čimer je sprožila eno najhujših mednarodnih kriz v minulih nekaj letih, pa tudi zato, ker je po začetku z letalom »U-2« na splošno prevladovalo mnenje, da se take reči ne bodo več dogajale. Mnogi so presenečeni tudi sprito neredistične, kratkovidne ameriške politike do Kube, zakaj prilagoditi ameriške politike nujnemu razvoju in naravnim spremembam, ki se zdaj uveljavljajo na Kubi, je nujno potrebno za ameriško poloblo, če hoče napredovati v skladu z duhom in potrebami časa ter na najprimernejši način za daljši čas zagotoviti temu delu sveta miren razvoj.

Med vsemi dogodkami, ki jih zdaj obravnava Varnostni svet, je vsekakor najpomembnejša kriza v Kongu, prav kot je v tej krizi in v sedanjí mednarodni fazi največjega pomena način, ki si ga je Varnostni svet izbral za delovanje z namenom, zagotoviti Kongu okrepitev pravkar pridobljene neodvisnosti in enotnosti. Ne glede na določene postranske podrobnosti, ki bi mogle zlasti v nadaljnjem razvoju vreči določeno

Sile OZN v Kongu

Po sklepu Varnostnega sveta o pomoči Kongu so prispele enote OZN v to mlado afriško deželo. Med prvimi so bile enote iz Tunizije, Gane, Maroka in Etiopije, potem pa so prispele še švedski bataljon iz Gaze in druge enote. Generalni sekretar OZN Hammarskjöld je prošil za pomoč tudi jugoslovansko vlado, ki naj bi poslala v Kongu letalske sile. Vlada FLRJ je pozitivno odgovorila na njegovo prošnjo.

Enote Združenih narodov so začele takoj prevzemati dolžnosti v Kongu. Belgijska vlada je sicer izjavila, da sprejema resolucijo Varnostnega sveta, vendar je poslala v Kongu nekaj novih enot. Zato je kongoski premier Lumumba poslal belgijski vladi zahtevo, naj takoj umakne iz Konga svoje enote in prepusti vzdrževanje reda silam OZN. Belgijska vlada je odgovorila, da bo imela v Kongu svoje enote, do-

kler ne bodo mogle sile OZN povsem zaščititi belgijskih civilnih državljanov v tej deželi.

Combe, predsednik vlade v pokrajini Katangi — na pobudo belgijskih kolonialistov je razglasil odcepitev in neodvisnost te pokrajine — je protestiral proti prihodu vojaških enot OZN. Izjavljal je, da je v Katangi red in da sprito belgijskih enot niso potrebne kake druge vojaške sile. Od generalnega sekretarja OZN Daga Hammarskjölda je zahteval, naj prouči zahtevo Katange po neodvisnosti. Hammarskjöld je odgovoril, da je takšna zahteva nesprejemljiva, ker jo lahko predloži le članica OZN.

Generalni sekretar OZN Hammarskjöld je napovedal svoj prihod v Kongu, da bi na kraju samem spremljal učinkovitost pomoči vojaških enot OZN in nadaljnji razvoj položaja.

svoj položaj v tovarni v škodo delavcev in se osebno dogovarjajo z delodajalci. Zato je vlada izdala ob koncu lanskega leta dekret o izvedbi ankete v zvezi s stanjem sindikatov, ki je podkupljeni sindikalni voditelji vsaki več škodujejo kot pa koristijo vladi in njenemu ugledu pri dejavcih. (V Mehiki obstajajo v glavnem vodni sindikati, ki so neke vrste vzvod, po katerem vlada pivlja na delavce.) Ko sem bil v Mehiki, so stavkali delavci, zapostveni v mestnem programu v Guadaluahari: lastniki tega podjetja so bili nekateri sindikalni voditelji.

Vzporedno s prizadevanjem članstva, da bi se izbežilo podkupljenih sindikalnih voditeljev — to je na primer uspešno električarjem se kaže tudi težnja po združitvi sindikalnega gibanja. Zanimivo je, da govore vsi o mineciji ene centralne, ne morejo se na sporazumeti, kdo naj jo vodi. Prav zato je za bližnjo prihodnost malo upanja, da bodo ustanovili enotno sindikalno centralo. Bistvenih razlik med sindikalnimi organizacijami pa ni, vsaj ne glede na stališča, ker se vse naslanjajo na načela mehikiške revolucije. Med revolucijo so sprejeli vrsto zelo pozitivnih zakonov, med drugimi tudi zakon o sodelovanju delavcev pri dobičku podjetja, žal pa določil tega in še nekaterih drugih zakonov ne uveljavljajo.

SULEJMAN REDŽEPAGIĆ

ZASEDANJE NORDIJSKEGA SVETA

Prvič po ustanovitvi februarja 1953 zaseda Nordijski svet dne 19. junija v Reykjaviku, glavnem mestu Islandije. To je osmo zasedanje tega medskandinavskega organa. Kakor kaže, bodo na tem sestanku določili nove okvire ekonomskega sodelovanja skandinavskih dežel, ker so Švedska, Danska in Norveška pristopile v Evropskemu združenju za svobodno trgovino (EFTA). Bila so namreč mnenja, da bi zaradi nastanka EFTA, če že ne povsem izginila, pa vsaj popuščala dejavnost Nordijskega sveta, ki se je doslej udeleževal mnogostransko in vseboval zelo obsežne načrte za čimprejšnjo in čimmožjo skandinavsko integracijo (najpomembnejši načrti, ki jih ovira ustanovitev EFTA, so se nanašali na ustvaritev enotnega nordijskega trga in na nordijsko carinsko unijo). Čeprav je dnevni red osmega zasedanja manjši od prejšnjega) o 25 predlogih bodo razpravljali v petih stalnih komitejih) in bo zasedanje časovno krajše od prejšnjih, pa le ne bi mogli reči, da sedanjí sestanek v Reykjaviku ne bo pomemben za nadaljnje mednordijsko sodelovanje.

Posebno pozornost zbuja prizadevanje, da bi zdaj, ko je dobil načrt za liberalizacijo blagovne menjave z ustanovitvijo EFTA mnogo širše okvire, kot so bili tisti, ki jih je bil Nordijski svet začrtal že prej, nordijsko ekonomsko sodelovanje zajelo tudi področje proizvodnje. Že pred nekaj meseci so najvišji predstavniki petih nordijskih dežel ustanovili nov organ, tako imenovani Komite ministrov. V tem komiteju so ministri za trgovino Švedske, Norveške, Danske in Islandije ter gospodarski ministri Danske. Njim so se pridružili po

trije znani ekonomski strokovnjaki iz vsake dežele. Ministrski komitej, ki je zdaj stalni organ in se redno sestaja vsake tri mesece, je izdal nove, zelo obširne načrte za nadaljnje pospeševanje nordijskega sodelovanja. Poseben pomen tega komiteja je v tem, ker je tudi kmetijstvo dobilo svoje mesto v okviru pospeševanja gospodarskih odnosov med skandinavskimi deželami, zlasti še, ker kmetijstvo ni vključeno v integracijske plane EFTA.

Prav tako je treba omeniti prizadevanje za razširitev sodelovanja na finančnem in valutnem področju. To naj bi dalo ekonomskemu sodelovanju nordijskih dežel novih moči in omogočilo nadalnje izpopolnjevanje še zraven

EFTA, vendar je že sklenila pristopiti k tej organizaciji, in sicer začasno kot pridružena članica.

Med drugimi temami, ki jih vsebuje dnevni red osmega zasedanja Nordijskega sveta, zavzemajo pomembno mesto zlasti pravna vprašanja. Že prej, torej pred ustanovitvijo Nordijskega sveta, so skandinavske dežele zelo tesno sodelovale na pravnem področju, in sicer zlasti v socialni in delovni zakonodaji.

Na zasedanju v Reykjaviku bodo razpravljali tudi o organizirani medskandinavski akciji za pomoč nerazvitim deželam.

Vse to priča, da bo ta medskandinavski sestanek na najvišji ravni — zbralo se je po 16 članov parlamentov Švedske, Fin-

DEMOKRATSKI KANDIDAT ZA PREDSEDNIKA ZDA

John Kennedy

— Prišel sem v politično arenno v času, ko je vodstvo ostarelo. Mislim, da si želimo, da čimprej obrnemo nov list v knjigi naše zgodovine, izberemo novo vodstvo, ki bo mlajše in upam bolj energično!

S temi besedami je v ZDA marsikoga presenetil ambiciozni John Kennedy, ki odkrito navija za »izmenjavno generacijo« v vodstvu te velesile na Zahodu. John Kennedy je potomec Ircev, ki so prišli v 19. stoletju v novo domovino. Neki francoski novinar je takole označil prihod te družine v »novi svet«: Prišli so in prinesli s seboj katoliško vero, poezijo, veselje, da se ga napljejo, hrupno politiko, originalno žensko lepoto, irsko čeplco in še marsikaj.

John Kennedy ima komaj trideset let. Je zelo temperamenten in bo letos novembra branil barve Demokratične stranke ZDA v duetu z Richardom Nixonom, ki bo branil barve Republikanske stranke. Demokratiški kandidat za predsednika ZDA je že štirinajst let član ameriškega Kongresa, ker pa to pomeni, da ima »samo stot del oblaštil predsednika«, si je John Kennedy zaželel stol v katerem Dwight Eisenhower brežvičja zadnje predsedniške mesece.

John Kennedy je triumfalno preskočil prvo oviro na poti v Belo hišo. Druga je težja. Neki novembrski terek bo pokazal, ali je John Kennedy sposoben, da na svoji poti osvoji tudi naslov prvega državljanca ZDA.

ŠTRAKI

INDIJA KONEC STAVKE

V nedeljo se je končala splošna stavka delavcev in nameščenec zaposlenih v indijskih javnih službah, predvsem na železnici, pošti ter v letalskem prometu in drugod. Oblasti so izpustile iz zapovori glavne voditelje stavke, zaradi katere so nastale motnje, zastoj in omejitve v nekaterih državnih službah.

Po sedemurnih pogajanjih med predstavniki vlade in sindikatov je v četrtek izšla pripravljeno, zagotoviti državnim uradnikom določene manjše olajšave.

ZDA

STAVKA MEHANIČNIKOV KONČANA

Sindikat mehaničnikov ZDA je v nedeljo sporočil, da je sklenil prenehati s stavko, ki se je začela 26. junija pri ameriški letalski družbi Lockheed. Po tem sklepu se je v ponedeljek vrnilo na delo 5800 stavkajočih, ki delajo večinoma v ameriških raketnih oporiščih.

Nova delovna pogodba, ki so jo mehaničniki sklenili z družbo, določa za štiri cente višje meze na uro. Razen tega bodo mehaničnikom prihodnje leto ponovno zvišali meze.

JAPONSKA

RUDARJI ČEDALJE ODLOČNEJSI

V pregovorniku Milke je bilo v nedeljo veliko protestno zborovanje, na katerem so rudarji pokazali, da se ne strinjajo s sklepom sodišča, ki je ukazalo razpustiti stavkovne straže. Nad 30.000 rudarjev in njihovih simpatizerjev, ki so prišli na zborovanje, je odločno izjavljalo, da bodo po potrebi tudi silo branili svoja stališča. Kasneje so izkopali jarke in postavili barikade.

Rudarjem so se pridružili tudi študentje. V mesto Omutu je prispele več študentov, članov organizacije Zengakuren, da bi podpirali rudarje v njihovem boju.

V Omutu so poslali tudi nove policijske okrepitve. Računajo, da je zdaj okoli 10.000 policajev v mestu, ki je ukazalo razpustiti stavkovne straže. Pričakujejo nove spopade sprito napetega položaja. Ki je nastal po sklepu sodišča o razpustu stavkovnih straž in odločnega stališča stavkajočih, da bodo z vsemi sredstvi nasprotovali tej odločitvi.

ITALIJA

SPORAZUM O ENAKIH MEZDAH ZA MOŠKE IN ŽENSKE

Tri največje italijanske sindikalne centre (ter konfederacija industrijev in predstavniki industrije) pod državnim nadzorom so se sporazumeli o izenačenju plač in mezd za moške in ženske. Za enakopravnost spolov v smislu enakoga plačila za enako delo in enakih ustava, vendar se ta enakopravnost ni nikoli uveljavila in so se sindikati dolgo borili zanjo.

V skladu s doseženim sporazumom se bodo ženske plačile in meze v Italiji povečale v poldrugem letu za 1-10%.

ZVEDELI SMO

...se je narodni dohodek Indije povečal v prvih dveh petletnih planih (1951-53) za 40%, dohodek na prebivalca pa za 20%. K temu je največ pripomoglo kmetijstvo, katerega proizvodnja se je povečala za 40%.

...je Mednarodna banka za obnovo in razvoj nedavno dobila od Zahodne Nemčije kredit 240 milijonov dinarjev, kar je največji kredit v minulih 13 letih. Ob 4,5-odstotnih obrestih bo banka vrnila ta kredit v 12 letih.

...je lani izdelala japonska industrija 10.346.664 radijskih in 2 milijona 872.025 televizijskih sprejemnikov.

...je Indija največja proizvajalka. Velika Britanija pa največja potrošnica čaja na svetu. Indijska letna proizvodnja znaša nad 300.000 ton čaja, na drugem mestu pa je Čejlon s 180.000 tonami. V Veliki Britaniji znaša letna potrošnja čaja okoli pol kilograma na prebivalca.

...pride v Franciji po en duhovnik na tisoč prebivalcev. Najmanj vernikov je v Parizu, kjer znaša to razmerje 1:3056.

...junija je naraslo v ZDA število nezaposlenih za milijon. Kot poglaviti razlog omenjajo težnje študentov, da bi se zaposlili po študiju ali pa čez potitnice.

...je imelo 12 britanskih komercialnih televizijskih družb junija 5,8 milijona tujtov (9,2 milijarde dinarjev) dohodkov, kar je za 39% več kot v istem mesecu lanskega leta.

trenutku

no senco na akcijo OZN v Kongu, zlasti če ne bi postrebili, da bi bila kmalu zaključena, torej ne glede na vse to sta stališče, ki ga je zavzel Varnostni svet, in akcija, ki jo je sprožil v korist Konga, že zdaj med najuspešnejšimi, kar so jih doslej izvedli Združeni narodi.

Akcija je bila nagla in učinkovita. Ker je naletela na splošno odobravanje po vsem svetu, tako da sta na isti strani Vzhod in Zahod, torej tudi ZSSR in ZDA, lahko pričakujemo, da bo Belgija kljub delni podpori francoskega in britanskega tiska ter kolonialističnih krogov spoznala nujnost, da se čimprej opraviči OZN in svetovni javnosti ter se umakne iz Konga in s tem pripomore k rešitvi iz ene izmed hujših sodobnih kriz na svetu.

Ko je Varnostni svet sprožil svojo akcijo, ni Belgije obsodil niti ji ni ultimativno ukazal, naj se umakne, čeprav je pristojen za to. To se ni zgodilo, ker so posamezne kolonialne sile hotele Belgiji prihraniti ta udarec. Te sile si prizadevajo, da bi belgijsko akcijo v Kongu prikazale predvsem kot ukrep za zaščito ogorčenih tujih državljanov, kot ukrep, ki naj bi se končal šele, ko bi bile in če bi bile sile OZN sposobne zamenjati belgijske enote pri izpolnjevanju te naloge. Očitno pa gre le za poskus maskiranja odkrite intervencije in grobe vmešavanja z orožjem v notranje zadeve Konga z namenom, razcepiti to deželo in si utrditi nadzorstvo nad njo.

Razen te pomanjkljivosti v akciji OZN se kažejo določene začetne slabosti tudi v ravnanju posameznih odredov, ki so jih poslali v Kongo predvsem zato, da bi pospešili evakuacijo nezaželenih tujih čet. Pri izpolnjevanju teh nalog se kažejo znamenja neodločnosti in morebitnega sodelovanja z intervencionisti, ki bi se radi izenačili z silami ZN ter tako skali pojme o nalogah in kompromitirali sile ZN zaradi izenačevanja s tistimi, ki naj bi kot nezaželeni čimprej odšli iz dežele.

Po tej najnovejši izkušnji je upravičeno pričakovanje, da bo OZN na splošno in še posebej na jesenskem zasedanju našla primeren način, da se bo končala vojna v Alžiriji in da bodo z afriškega zemljevida izginili ostanki kolonializma, ker ovirajo normalni razvoj, kongoški primer pa kaže, da tudi ogrožajo mir in varnost po svetu. Lahko pričakujemo, da bodo Združeni narodi ozioroma Varnostni svet tudi glede Kube in glede sovjetske pritožbe našli možnost, da se bosta ta spora poravnala tako, da se bo zmanjšal prepad med narodi, da se bodo ublažila nasprotja med njimi in da bodo narodi v prihodnje sodelovali z večjim medsebojnim spoštovanjem in z več dobrovolje.

JURE PUTNIK

OBISK IZ AVSTRIJE

V sredo je odptoval iz Beograda predsednik Zveze avstrijskih sindikatov Franc Olach, ki se je v spremljevalstvu našega bivšega veleposlanika v Avstriji Jožeta Zemljaka nudi v naši deželi tri dni. Med bivanjem pri nas se je razgovarjal s predstavniki naših sindikatov v Beogradu, Zagrebu in Ljubljani. Obiskal je tudi zagrebško tovarno »Rade Končar«, ljubljanski »Litostroj« in tovarno »Zmaj« v Zemunu.

V Beogradu se je predsednik Zveze avstrijskih sindikatov razgovarjal na Centralnem svetu ZSJ s podpredsednikom tovarišem Ivanom Božičevićem in s sekretarjem Isom Simičićem, obiskal pa je tudi člana Zveznega izvršnega sveta tovariša Marijana Breclja.

Pred odhodom se je tovariš Olach v izjavi za list »Rad« zahvalil za priščno, iskreno gostoljubnost in za vse podatke, s ka-

terimi so mu ljubezljivo postregli. »Se posebno zanimiv je bil ogled podjetij »Rade Končar«, »Litostroj« in »Zmaj«. Zlasti pazljivo sem spremljal razlago o načinu upravljanja v teh podjetjih in še posebej pojasnila o sistemu delavskega samoupravljanja.«

Tovariš Olach je poudaril potrebo po boljšem medsebojnem spoznavanju ljudstva in sindikalnih organizacij Avstrije in Jugoslavije, kar bi ustvarilo temelje za boljše razumevanje. »Pogoji in možnosti niso povsod enaki,« je dejal, »zato ne želimo niti mi niti vi, da bi drug drugemu vsiljevali svoja mnenja in oblike življenja. Vsakdo naj spoštuje način, kako drugi živijo in delajo, prav gotovo pa bi se lahko eni in drugi marsikaj naučili ob izmenjavi izkušenj, za čimer je treba težiti.«

Nazadnje je želel predsednik Zveze avstrijskih sindikatov v imenu svoje organizacije in osebnostno uspehe v prizadevanju, da bi razvili svojo deželo in izboljšali življenjsko raven.

sko, Danske in Norveške ter pet članov islandskega parlamenta in zelo močna skupina vladnih predstavnikov s predsedniki vlad vseh petih dežel — v dokajšnjem

obsegu zavrnil napovedi tistih, ki so menili, da Nordijski svet po ustanovitvi EFTA ne bo imel možnosti za širšo dejavnost.

Vendar se je izkazalo, da se nasprotnik ni sprizajnil s porazom. Z najnovejših pozicij, ki jih je zavzemal v gospodarstvu in v državnem aparatu, ter ob podpori od zunaj je spretno izkoristil vladne napake, hkrati pa si je prizadeval, da bi te napake še povečal in jih prikazal hujše, kot so v resnici bile. In še drugi momenti so vplivali na to, da Bandaranaičkova vlada v triletnem obdobju ni mogla izpolniti volilnih obljub, čeprav so si ne le Bandaranaička, temveč tudi večina njegovih sodelavcev iskreno prizadevali. Zato je razumljivo, da je znatno popustilo prvotno množično navdušenje, premagani nasprotnik pa je lahko zbral precej prepričljivih dokazov. Tisk, ki je bil skoraj v celoti v nasprotnikovi rokah, je iz dneva v dan z vsemi kalibri obstreljeval Bandaranaičkovo vlado ves čas, še posebej pa v letih 1958 in 1959.

Volitve 19. marca 1960 so potekale v pogojih popolne razdrobljenosti progresivnih sil, zato ni bilo težke uganiti njihovega izida. Zaradi splošne zmešnjave, dezorientacije in razočaranja ljudskih množic je dobila večino Zdržena nacionalna stranka, vendar je bila ta večina dokaj skromna: znašala je komaj štiri poslanske sedeže manj, kot jih je imela Bandaranaičkova Stranka svobode. Čeprav je bila Stranka svobode premagana, je kljub lanski izgubi voditelja dosegla presenetljive rezultate, zakaj po udarcih, ki so jih prizadevali neposredno pred razpustom parlamenta decembra 1959, je le malokdo pričakoval, da bo ta stranka dobila pomembnejše število mandatov.

Ker je Zdržena nacionalna stranka (ZNS) ostala letos aprila v parlamentu v manjšini, se je odločila za nove volitve 20. julija,

V štabu NATO: »Če se Bundeswehr oboroži z raketami 'Polaris', se bomo tudi mi!«

Strauss: »Če se NATO oboroži z raketami 'Polaris', se bomo tudi mi!«

Prepričljiva zmaga

Napredna Stranka svobode je dobila večino na ceylonskih parlamentarnih volitvah

Cejlon je dežela, ki slovi zaradi bujnega tropskega rastlinstva, čaja in izvrstnega kavčuka, prav tako pa tudi po ostankih starodavne, skoraj tritisočletne civilizacije, katere dosežke ljudje še zdaj občudujejo. Pred nekaj leti pa je začel Cejlon zbužati zanimanje širše svetovne javnosti zaradi političnih dogodkov, ki so se vrstili v tej deželi.

Čeprav je postal Cejlon neodvisen že pred dobrimi dvanajstimi leti, prva leta neodvisnosti niso bistveno spremenila položaja širokih ljudskih množic. Plasti, ki so ob blagoslovu kolonialnih gospodarjev nekoč vplivale na državne zadeve, so tudi v prvih letih neodvisnosti ohranile ta vpliv. Bivši kolonialni upravljalci so se sicer umaknili v ozadje, potem ko

so si drugače zavarovali interese, vendar se je ohranilo isto vzdušje in enake družbene razmere še celih osem let, vse do leta 1956, ko so na občinskih volitvah prvič doživeli popoln poraz predstavniki premožnih slojev, tisti, ki jih je kolonialna uprava pripravljala na prevzem oblasti in ki niso bili pripravljani izvesti nobene izmed reform, s katerimi bi ugodili zahtevam ljudskih množic. Ti krogi so ravnali tako, kakor da jim nihče nikoli ne bo mogel vzeti oblasti. Dogodki pa so se razvijali tako na Cejlonu kakor po svetu v smeri, ki je prinašala tem ljudem razočaranje.

Pod vodstvom talentiranega politika Solomona Bandaranaike si je koalicija progresivnih političnih skupin, ki so odločno na-

sprotovale takrat vladajoči Združeni nacionalni stranki, priborila veliko zmago. Zdržena nacionalna stranka je doživela hud poraz, voditelji koalicije z Bandaranaičkom na čelu pa so si v valu resničnega ljudskega navdušenja pridobili veliko zaupanje in utrdili prepričanje, da premagani nasprotnik ni in ne bo več nevaren.

Vendar se je izkazalo, da se nasprotnik ni sprizajnil s porazom. Z najnovejših pozicij, ki jih je zavzemal v gospodarstvu in v državnem aparatu, ter ob podpori od zunaj je spretno izkoristil vladne napake, hkrati pa si je prizadeval, da bi te napake še povečal in jih prikazal hujše, kot so v resnici bile. In še drugi momenti so vplivali na to, da Bandaranaičkova vlada v triletnem obdobju ni mogla izpolniti volilnih obljub, čeprav so si ne le Bandaranaička, temveč tudi večina njegovih sodelavcev iskreno prizadevali. Zato je razumljivo, da je znatno popustilo prvotno množično navdušenje, premagani nasprotnik pa je lahko zbral precej prepričljivih dokazov. Tisk, ki je bil skoraj v celoti v nasprotnikovi rokah, je iz dneva v dan z vsemi kalibri obstreljeval Bandaranaičkovo vlado ves čas, še posebej pa v letih 1958 in 1959.

Volitve 19. marca 1960 so potekale v pogojih popolne razdrobljenosti progresivnih sil, zato ni bilo težke uganiti njihovega izida. Zaradi splošne zmešnjave, dezorientacije in razočaranja ljudskih množic je dobila večino Zdržena nacionalna stranka, vendar je bila ta večina dokaj skromna: znašala je komaj štiri poslanske sedeže manj, kot jih je imela Bandaranaičkova Stranka svobode. Čeprav je bila Stranka svobode premagana, je kljub lanski izgubi voditelja dosegla presenetljive rezultate, zakaj po udarcih, ki so jih prizadevali neposredno pred razpustom parlamenta decembra 1959, je le malokdo pričakoval, da bo ta stranka dobila pomembnejše število mandatov.

Ker je Zdržena nacionalna stranka (ZNS) ostala letos aprila v parlamentu v manjšini, se je odločila za nove volitve 20. julija,

LIJUBLJANA

cigarette

Ibar-Zeta

TA TEDEN SMO IZBRALI

Ponos in strast

Ne le Triglav film, tudi velike filmske kompanije po svetu so o zadregi za dobre storitve, ki bi približale občinstvo v zatemnjene dvorane pred belo platno, pa iščejo vedno vsebine in ideje, ki jih varijo v svojih serijskih izdelkih. V zadnjih letih so tako — zlasti Amerikanci — razvili posebno novo »podzorstvo« pustološkega filma, ki bi jo lahko imenovali pustološki film s »svobodoljubno vsebino«. Zal je ta »svobodoljubna

vsebina« zgolj eden izmed priveskov zgodbi, ki zaradi tega ni nič manj bedasta; kajti za miselnost teh filmov je prav vseeno, če se lepi junak, zaljubljen v lepo junakinjo, pretepa kot morskí gusar zaradi bogatega plena ali kot planinski gusar zaradi pretepanja samega; miselnost, pravimo, je ostala ista — isti je junak in lepa junakinja; le da njuni nasprotniki nosijo to pot uniforme, ki bi (zelo od daleč zgodovini ustrežajoč) lahko simbolizirale nasilje. Edino, kar lahko ugotovimo dobrega ob tej v zadnjem času zelo razširjeni »podzorstvi« klasičnih pustolovk, je to: najširši krogi filmskega občinstva tako močno simpatizirajo s »svobodoljubnimi idejami, da je take ideje (ali nadomestilo zanje) moral posinoviti tudi pustološki film, ki — kot včasih ni mogel shajati brez obvezne ljubezenske zgodbe — danes skoraj ne more več brez njih.

»Ponos in strast« je tipičen primer opisane »podzorstvi«. Vsa v bistvu morebiti poštena »svobodoljubnost« je filmu tako bedasto in primitivno prilepljena, da očitno štrli stran. Temu ne odpornje niti barve in cinemascope, niti znani režiser westernov Stanley Kramer in igralci Gary Grant, Sophia Loren in Frank Sinatra (ki je daleč najboljši v tej trojki). Film ostane povprečna pustolovka, s čimer seveda ni rečeno, da ne bo našel dovolj gledalcev, ki pa »svobodoljubni« ideji tega filma ne smejo jemati preveč zares. —šn

Ugrabljena strd

Koroška zemlja in njeni ljudje — to je področje, kjer je za svojo ustvarjalno dejavnost iskal snovi koroški pisatelj Josef Friderik Perkonig, po očetu Slovenec, po materi Nemec. Eno najboljših njegovih del, Ugrabljena strd, smo pred kratkim dobili tudi v slovenskem prevodu in je to naše prvo srečanje s tem, onstran meje dokaj poznanim pisateljem. Značilno za pisatelja je, da je bil precej časa zagovornik nemštva na Koroškem in je šele postopoma spoznal »drugo, slovensko, in nič manj lepo dušo svoje domovine.« kakor pravi sam. V zadnjih letih je tako postal tudi pobudnik za prevode slovenskih del v nemščino, pri katerih je sam sodeloval in napisal nekaj esejev o slovenskih avtorjih.

V Ugrabljeni strdi nam pisatelj, tesno navezan na svojo rodno deželo, Koroško, ves prevzet od njenih lepote in ljudi, prikazuje koroško vas, majhno in preprosto življenje njenih prebivalcev, njihove tegobe in radosti. Navezanost na zemljo, preprosta, vse odpuščajoča dobrot, se zrcali zlasti v liku starčka Lukeža, ki kljub zadanim mu krivicam ne more nikogar sovražiti. Vse to je pisatelj opisal z izredno lirčnim jezikom, prepričljivo se je izognil osladnosti, čeprav je v povesti vse polno tihedilike, vaše romantike, sentimentalnosti ter dobrote in religioznosti, ki pa ponekod vendar preveliko izstopata in nekoliko poenostavljata celovito in realistično podobo koroškega človeka.

Ugrabljeno strd je v zelo lepem in učinkovitem prevodu Roka Ariha, ki je tudi napisal obširen esej o pisatelju, izdala Cankarjeva založba v Ljubljani. —sZ

TRIPTIHON

POGLAVJE O PROGRAMIH

Ze večkrat smo se doslej dotaknili programov. Po tej in po drugi plati smo prišli vselej do iste točke, do istega vprašanja. Kaj je s programom? Stvar je namreč lahko taka in taka in ji lahko rečemo tako ali drugače — toda program je problem, kjer se bomo zanesljivo sešli. Ker pač ni koncerta brez programa (torej tudi ni dobrega koncerta brez dobrega programa!) In če ni koncertov, študira zbor svoje pesmi le še od proslave do proslave, od praznika do praznika in temu se pravi počasno umiranje; počasno sicer — toda zanesljivo! Tak je torej ta krog: zbor pripravlja koncerte, koncerti potrebujejo programe, programi so sestavljeni iz skladb in skladbe pišejo naši skladatelji. Vse je jasno kot beli dan! Treba je uporabiti tisto, kar je v našem času ustvarjeno za naš čas — podrtati ljudem zrcalo, bi se reklo umetniško! — da se ogledajo v njem. Nihče se ne razburja, da tiskajo založbe knjige živčnih pisateljev — nasprotno: z veseljem jih prebiramo. Nikomur ne pride na misel, da ne bi šel v gledališče, ker je na sporedu moderna drama — nasprotno: večino naših gledaliških sporedov sestavljajo prav moderna dela! Komaj se še kdo dandanes obregne ob slikarja, ki nariše stolu tri noge namesto štirih in pobarva streho zeleno namesto rdeče. Nasprotno: gledalec ga skuša razumeti, približati se hoče temu, kar je umetnik izpovedal. Toda v glasbi vsa ta načela odpovedo! Ne da bi kdo prav vedel, od kod in kdaj in zakaj — se je prikradla v nas grda strahopetnost. Neizmerno je velika in zelo modro hodi po svetu ter pridiga, da je terca terca in torej milo sozvočje, septima pa je septima, zato torej grda kot smrtni greh ter prepovedana zakonito in za vse večne čase dragim domačinom v poduk in svarilo. Iz tega sledi zelo resen in zelo strog nauk: vse kar je lepo, mora biti sestavljeno iz terc in njim sorodnih »lepih« intervalov, vse pa, kar je grdo (in prav zato je grdo!) naj uporablja sekunde in njim podobna »grdozvočja«. Bolj preprosto in bolj sociološko nazorno bi se temu lahko reklo tudi takole: na tak način so pisali naši pradedi, s tem so se ukvarjali naši dedje, zato bomo s polno pravico delali tudi mi! — Kakor da ne bi nikoli govorili in premišljevali o sodobnem času, o novih obzorjih, o razgledanem življenju! Nenadoma se ustavi vsa logika in razumljiv — tako otročje nazoren in razumljiv — postane neizvedljiv.

Prav rad pritrdim očitku, da je to, kar sem pravkar napisal, povedano zelo na splošno. Predaleč bi nas namreč zavedlo in presegl bi okvir našega članka, če bi se spustili v natančnejše razlage. Zato ponovimo samo eno: programi so ključni problem naših amaterskih zborov in dokler se ne bomo dokopali do spoznanja, da je treba tudi v zborovski reprodukciji upoštevati sodobne ustvarjalce, tako dolgo bo nad nami še vedno plavala »fama« tiste poniglavke logike, da je lepo samo to, kar je preizkušeno in česar so poslušalci že navajeni. Vedno zadevamo ob ugovore, da ljudje ne marajo modernih pesmi in da zato kon-

cert ne more uspeti, če je sestavljen iz sodobnih skladb! Vse prej kot to! Ni prvenstveno važno, ali je pesem pisana v paralenih tercah ali pa uporablja trša harmonska sredstva — pomembno je le, ali je resnično doživeto napisana in ali so pevci z njo prepričali občinstvo — zakaj občinstvo je treba prepričati, zavzeti, povleči za seboj... zato prihaja na koncerte. To pa zmore doseči samo vsaka resnična umetnina — če je prav napisana tako ali drugače! Kratkovidno in nevarno je umikati se sodobnosti zaradi njenih izraznih sredstev — saj je prav naloga naših zborov, da jo razlagajo, posredujejo in približajo poslušalcem!

Kdo pravzaprav izbira program v naših amaterskih ansamblih? Največkrat zborovodja — tako je odgovorilo 33,37% anketirancev — ali zborovodja in odbor (17,86 odstotkov) ali tudi zborovodja in pevci (8,46%). Vsekakor je dirigent osrednja in glavna oseba pri izboru pesmi — in to je prav! 79,80% vseh je odgovorilo, da so z njegovim izborom zadovoljni, in 70,70% jih je povedalo, da lahko pri izbiri programa uveljavijo tudi svoj predlog. Tudi med zborovodji jih je 10 (izmed 11) mnenja, da je dobro upoštevati tudi želje pevcev.

Osnova programov so seveda narodne pesmi (36,33%), kar je razumljivo. Kljub temu je še 17,28% anketirancev mnenja, da poje njihov zbor preveliko narodnih in da si jih torej še želijo. Tudi to je prav in dobro! — Mnogo manj pa je razveseljivo, da sta le dva izmed vseh pevcev povedala, da pojejo v njihovem zboru tudi moderne pesmi

in prav tako sta le dva (ali štirje, če prištejemo še tistega, ki se je odločil za »novejšo«, in tistega, ki je predlagal »težje novejšo« pesmi!) mnenja, da so moderne skladbe v njihovem programu preveliko zastopane. Izmed 143 anketirancev torej le štirje (dobra 2% od 100%) — to je žalostna in nevarna bilanca glasbeno-izvajalnega vpliva pri nas splošno veljavne repertoarne politike, nad katero se bodo morali vsi, ki jim je ta reč pri srcu, globoko zamisliti.

Nič drugače ni s poslušalci! Le 5,70% anketiranih pevcev je odgovorilo, da sprejme njihovo občinstvo vse, kar je kvalitetno, en sam je mnenja, da poslušajo rado moderne umetne pesmi, 14,25% pa jih zatrjuje, da je uspeh odvisen od značaja izvajane skladbe.

Kaj torej vpliva na izbiro programa nekega zbora? Največkrat vzroki v zboru samem (kvaliteta ansambla, obisk vaj, kvaliteta in zanimivost pesmi), potem publika in šele prav na koncu tudi namen (koncerti in proslave, raven zbora in raven poslušalcev). Najpogosteje (70,70%) vodstvo KUD ne zahteva kake posebne usmerjenosti v repertoarju in ostaja njegova izbira izključno v mejah samega zbora. Na vprašanje, zakaj bi pevci izbrali take in ne drugačnih pesmi za svoj nastop, jih je mnogo odgovorilo, da bi prav take pesmi ugajale publiki. In tu smo znova pri ugovoru, da zbor ne more uspeti, če ne poje stvari, ki so jih ljudje že vajeni — torej preizkušenih in znanih pesmi! Res je: občinstvo prihaja na koncerte zato, da se kulturno zabava, duševno odpočije — toda tudi obupati in vzgaja! Koncert ni nikdar bil in tudi ne sme nikoli postati zgolj

zabava, temveč mora v pravi meri in zanesljivim občutkom, kaj je prav in kaj ni — zadovoljiti obe težnji! Sestavljalci programov se morajo vedno znova zavdati, da je njihovo delo dobro in pravilno le takrat, kadar je načrtno in usmerjeno k določeni cilju in da je prav od njih — v marsikaterem kraju celo v precejšnji meri! — odvisno obzorje in raven poslušalcev pa tudi odnos do sodobne glasbe. Razumljivo je (in prav nič nevarno — čeprav se nekateri boje takega mnenja!), da imajo ljudje radi popevke, da tu in tam kateri izmed njih še zahrepeni po opereti in da se mladina navdušuje nad jazzom. Tak je obolus časa in ne gre ga jemati pretirano resno!

V delu pevskih zborov pa se ne moremo naslanjati ne na popevke in ne na jazz. Hoditi moramo svojo lastno pot — s trdnostjo zavestjo, kam nas vodi in zakaj smo se odločili zanjo. Ta pot mora nujno upoštevati tudi sodobno tvornost! Prav nič ni nujno, da bi zaradi tega postala dolgotrajna in za poslušalca nezanimiva, saj je sredstvo, s katerimi bi jo lahko približali občinstvu, dovolj. Vsekakor pa je nujno in skrajni čas, da zaveje po naših programih nov veter. Anketa je s svojim zadnjim vprašanjem »Najtejte pet pesmi, ki vam ugajajo!« pokazala dovolj nazorno, da je v okusu naših pevcev še marsikaj starega in preživelega. Seveda jih zaradi tega nihče ne dolži, saj je tudi njihovo glasbeno obzorje posledica sporedov, ki jih pojo v svojih zborih — toda ostarelost naših programov je skozi taka očala še mnogo bolj očitna in neprijetna. Premislimo o tem in odločimo se za pravilnejšo pot!

I. S.

Letošnji, sedmi festival jugoslovanskega filma v Pulju, se je začel preteklo soboto z uprizoritvijo slovenskega filma Akcija (na sliki), ki ga je po scenariju Marjana Rožanca režiral mladi slovenski režiser Jane Kavčič. Kako je potekal letošnji festival in kakšni so bili njegovi rezultati — o tem pa bomo pisali v prihodnji številki

Kubanska kulturna revolucija

Revolucija na Kubi je temeljito posegla na vsa življenjska področja kubanskega ljudstva. Zastavila je problem gospodarske neodvisnosti dežele in izboljšanja življenjske ravni Kubancev tudi v tem smislu, da bi se spremenili ne le na pol fevdalni odnosi, temveč da bi imelo vse ljudstvo možnost za splošno izobrazbo.

Kuba šteje okoli šest milijonov prebivalcev, 70 odstotkov je belcev, 30 odstotkov črncev, med obojimi pa je visok odstotek mešanega prebivalstva. Skoraj polovica Kubancev ne zna brati in pisati, zato je dežela na nizki razvojni stopnji. Kuba je zaostala dežela za agrarnim in na pol agrarnim gospodarstvom. Načrti sedanje revolucionarne vlade Fidela Castra za rešitev Kube iz gospodarske zaostalosti zahtevajo pospešeno odpravljanje nepismenosti in usposabljanje šolanih tehničnih kadrov, ki naj bi v doglednem času zadovoljili potrebe pospešene gospodarskega razvoja, o kateremga problemih že zdaj razpravljajo.

»Nismo pedagogi, toda kot državni čutimo, da je vzgoja najvažnejša naloga revolucije. Ker je to temeljna naloga, je še bolj važna kot naše nacionalne težnje na gospodarskem področju, saj bodo te široko zasnovane težnje odvisne od uspehov v prosveti. Brez teh uspehov bi bilo vse drugo brez potrebnih temeljev... Zavedamo se, da sta na prosveti zasnovana ves uspeh in blaginja naše domovine...«

Korenite reforme

Takrat je Fidel Castro napovedal radikalne reforme v šolstvu. Govoril je, da morajo reforme zajeti vse kubansko življenje, osnovna med njimi pa je šolska reforma.

To pojmovanje Fidela Castra je dobilo konkretne oblike že med bo-

jem proti Battistovemu nasilju. Takrat so se naučili brati in pisati mnogi borci. Na Sierrri Maestri je bilo na desetine šol za nepismene borce.

Fidel Castro je v svoji prejšnji revolucionarni dejavnosti nenehno poudarjal, da so oblastniki in zatiralci Kube ohranjali ljudstvo v neznanju, da bi ga laže izkoriščali.

V uporniški vojski so že med vojno organizirali odsek za tehnično in kulturno pomoč. Učitelji pristojnosti so po zmagi revolucije ustanovili na deset tisoče osnovnošolskih razredov. Ze prve mesece po zmagi revolucije so pospešeno izšolali nekaj sto učiteljev, da bi zadostili potrebam zaradi čedalje širšega dotoka mladine v šole. Problema šolskega materiala pa ni bilo mogoče rešiti takoj. Menijo, da bo potrebnih okoli 150 milijonov pesosov za zadovoljitev najosnovnejših potreb po učilih in drugem za osnovne šole. Prav tako so začeli pospešeno tiskati najmodernejše učne knjige, o katerih pravi Fidel Castro, da so izvrstne, saj so takšne, kot so jih uporabljali v najboljših zasebnih

šolah. Razen prizadevanja za izboljšanje gnotne osnove šol so začeli oblikovati tudi nove učne načrte, zlasti v zvezi z zgodovino in španščino.

Ustanavljanje srednjetečničnih šol in univerz

Ustanavljajo srednje tehniške šole, ki naj bi zadovoljile potrebe po srednjih strokovnih kadrih. Ko je Fidel Castro junija 1959 govoril o teh problemih, je še posebej poudaril, da namerava revolucionarna vlada uveljaviti šolsko reformo, ki bo skladna, logična celota od osnovnega do visokošolskega izobraževanja. »Vendar pri tem ne smemo improvizirati,« je dejal. Pouk zahteva velikanke spremembe, ker so vse šolske ustanove kakor vse druge ustanove v deželi proizvod prejšnjih razmer, ki jih je revolucija zbrisala.

Univerzam noče revolucionarna vlada vsiljevati šablon za izvedbo reforme. Država želi zagotoviti univerzam gnotno pomoč ob popol-

nem zaupanju v revolucionarnega duha, ki je zajel vse družbene plasti in se je uveljavil tudi na univerzi. Ze zdaj gradijo dve univerzitetni mesti, eno v Las Villasu, drugo pa v Orientu. Graditev so prevzele prostovoljne delovne enote študentske in šolske mladine. V Havani bo prav tako treba zgraditi univerzitetno mesto. Prvi krediti so že odobreni.

Kubanska revolucija je začela temeljito in na široki fronti reševati pereče probleme prosvete in kulture. To izhaja iz pojmovanja sedanje revolucionarne vodstva, da je treba spremeniti miselnost ljudi, če hočejo po poti, ki zagotavlja oblast delavskega razreda, oblast kmetov, oblast ljudstva, »oblast, ki jo moramo uporabiti,« kakor pravi Fidel Castro, »ne zato, da bi bili spet lačni tisti, ki zdaj ne morejo zaslužiti niti beliča, temveč predvsem zato, da bi pomagali tem držaljanom...«

Zdaj je še prezgodaj govoriti o rezultatih prizadevanja revolucionarne vlade, ki skuša zagotoviti kulturi in prosveti kar največ pogojev vendar je že to prizadevanje velik rezultat revolucionarnega boja kubanskega ljudstva. Tudi v tem smislu zbuja zdaj Kuba pozornost latinskoameriških in drugih dežel po svetu, še posebej nerazvitih dežel ki imajo podobne probleme pri proučevanju kulturne zaostalosti.

R. D.

Edicija o vstaji jugoslovanskih narodov

Vojno-založniški zavod JLA »Vojno delo« v Beogradu je leta 1958 začelo iz izdajanjem zbirke knjig »Svetosvetka«, zdaj pa pripravljajo zopet novo edicijo: zbirko knjig o vstaji jugoslovanskih narodov. Med člani iniciativnega odbora so tudi Vinko Hafner, Lidija Sentjura in Janez Vipotnik.

Namen te edicije je zbrati od preživelih udeležencev vstaje vse tisto, kar ni bilo zabeleženo v pisanih dokumentih. Tako bo na tisoče ljudi neposredno pripovedovalo svoje spomine, spomine živih prič oborožene vstaje, katere pogoji so bili v posameznih krajih tako raznoliki. To bo torej vsestranska in verna podoba prvih dni oborožene vstaje, zelo koristna in vzgojna publikacija, bogat doprinos k spoznavanju najbližje zgodovine za vse tiste, ki sami v mladih letih sodelovali, torej zlasti za mladi. Obenem pa bo to dragocen izvor podatkov in motivov za naše ustvarjalne umetnike. Prva knjiga bo predvidoma izšla že v prvi polovici prihodnjega leta, v katerem bomo praznovali 20. obletnico vstaje jugoslovanskih narodov.

Že dalj časa razpravljamo o tako imenovanem »knjižničarskem problemu«. Nekateri so že obupali nad njegovo rešitvijo, drugi spet potrpežljivo vztrajajo v sedanjih razmerah, tretji spet verujejo, da bo rešitev prinesel novi zakon o knjižnicah. Občina Kranj pa je dokazala, da je moč presekat ta gordijski vozle tudi z lastnimi silami. In priznati moramo, da ta reforma ne pomeni le zasilni izhod iz današnjih razmer, temveč da je ustvarila pogoje, v katerih se bo lahko knjižničarstvo razvijalo skladno s celotnim družbenoekonomskim razvojem občine.

KRANJ: VENDORLE REŠITEV

»Ko smo spreminjali strukturo knjižničarstva v kranjski občini, utemeljuje upravnik Osrednje knjižnice občine Kranj Slavko Bohanec »knjižničarsko reformo«, smo si prizadevali rešiti problem, kako prilagoditi sistem knjižnic osnovnim smotrom naše kulturne politike. Prizadevali smo si torej, da bi dali knjižničarstvu v naši občini množično osnovo in da bi ustvarili pogoje za maksimalno izkoriščanje obstoječega knjižnega fonda.«

knjižnica v Kranju s knjižnim fondom 38.000 izvodov knjig in drugih publikacij. Ta knjižnica ima svoje upravno vodstvo in strokovno osebje. Nanjo pa so navezane vse sorodne knjižnice v občini, vsaj kar zadeva strokovno pomoč, nabavno politiko, pravilno urejenost knjižnic. Tako sodijo v ta oddelek vse tovarniške knjižnice — teh je po številu 7 s približno 6000 izvodi knjig in publikacij — učiteljske in profesorske knjižnice — po številu 59 s približno 19.900 knjigami — in končno še 11 drugih strokovnih knjižnic pri strokovnih združenjih, ustanovah, zavodih z 8000 knjigami.

»Nekdanja ljudska knjižnica je matična knjižnica oddelka za ljudsko knjižničarstvo,« pripoveduje Slavko Bohanec o organizacijski strukturi tega oddelka. »Njen knjižni fond je že presejal štiri leta 21.553 knjig. Prav tako kot v študijskem oddelku se tudi tu navezujejo na matično knjižnico vse sorodne knjižnice v občini. Sem sodijo tako imenovane vaške knjižnice, knjižnice prosvetnih društev in Svobod, ki jih je v občini 26. Osrednja knjižnica ima še lastni podružnični knjižnici v Primskovem in Stražišču.«

V ta oddelek pa naj bi sodila tudi potujoča knjižnica, ki jo bodo osnovali v letošnjem tednu knjige v Kranju, to je v dneh od 27. jul. do 2. avg. Zato ima ljudski oddelek tudi knjižničarja-instruktorja, ki naj bi poskrbel predvsem za razvoj potujoče knjižnice in vaških knjižnic. Petletni plan predvideva, da naj bi imela potujoča knjižnica proti koncu leta 1965 25 vočkov knjig s približno 2000 izvodi. Da bi bila ta knjižnica kar najbolje izkoriščena, zahteva perspektivni načrt za prihodnjih pet let tudi ureditev čitalnic v vseh vaških občine. Posebnost in novost pa je zamisel bibliobusa s približno 3000 knjigami. Po petletnem načrtu naj bi bilo v občini

34 postaj, katere bi vsakih štirinajst dni obiskal bibliobus, njegov knjižni fond pa ne bi bil namenjen samo oddaljenim krajem, temveč predvsem delovnim kolektivom in stanovanjskim skupnostim.

»Matično knjižnico pionirskega oddelka hodo po predvidenih odprli letošnjo jesen, najpozneje v začetku prihodnjega leta. Njena dejavnost naj ne bi bila samo izposojanje knjig, temveč tudi smotrna estetska vzgoja mladine. Torej nekaj podobnega kot v Ljubljani Pionirska knjižnica. Ta oddelek vključuje tudi vse pionirske in mladinske šolske knjižnice, ki jih je po številu 58 s skupnim številom 39.500 knjig. V ta oddelek naj bi sodile še knjižnice pionirskih odredov, ki pa bi jih upravljali in urejali pionirji sami. Taka je že na primer knjižnica pionirskega odreda v Primskovem s približno 750 knjigami, po petletnem planu pa naj bi imeli te knjižnice vsi pionirski odredi v občini.«

Kako čimbolj pregledno urediti celotni knjižni fond v občini, kako ga napraviti dostopnega za najširši krog bralcev? Na to vprašanje so v Kranju odgovorili s svojeverno zamisljivo katalogizacijo. Prvi katalog, to je centralni katalog ali katalog vseh knjig v občini, naj bi imela oddelki za ljudsko knjižničarstvo pri matični knjižnici in bibliobus. Druga vrsta katalogov so oddelčni katalogi vseh knjig v občini, ki sodijo v posamezne oddelke. Te kataloge imajo vse matične knjižnice. Tretja vrsta so katalogi matičnih knjižnic oddelkov in drugih knjižnic, zadnja vrsta pa je tako imenovani specialni katalog, kot ga bo imela na primer potujoča knjižnica.

»Nabavna politika se bo bistveno spremenila,« pripoveduje upravnik Osrednje knjižnice občine Kranj. »Matična knjižnica študijskega oddelka naj bi nabavljala splošno znanstveno in poljudnoznanstveno literaturo. Specialno strokovno literaturo naj bi ta knjižnica nabavljala v primerih, ko gre za tematsko, ki je pomembna za ves okraj. Vsa druga strokovna literatura pa naj bi se zbirala na policah

tovarnjskih knjižnic, knjižnic strokovnih združenj, ustanov, zavodov. Matična knjižnica ljudskega oddelka naj bi se preusmerila prvenstveno v nabavljanje leposlovja in tiste poljudnoznanstvene literature, ki služi za razvedrilo in za študij na nižji ravni. Takšna nabavna politika naj bi bila značilna tudi za vse vaške knjižnice in za potujočo knjižnico. Matična pionirska knjižnica naj bi zbirala na svojih policah splošno mladinsko leposlovje in poljudnoznanstveno literaturo za otroke in mladino, šolske knjižnice pa naj bi se oskrbele samo z literaturo za šolsko čtivo in s čtivom, ki dopolnjuje pouk. Pionirske knjižnice odredov pa naj bi samostojno zalagale svoje knjižne police.«

Kaj pomeni ta reforma knjižničarstva za kranjsko občino in posredno tudi za ves kranjski okraj, lahko razberemo iz sicer zelo prozaičnih statističnih podatkov. Leta 1959 je bilo v Kranju 108.315 knjig, v okolici 49.476 in v občini 157.791. Po petletnem načrtu naj bi to število poraslo: v Kranju na 166.429 knjig, v okolici na 73.944 in v vsej občini na 240.373 knjig. Še bolj zgovornost so podatki o številu knjig na 1 prebivalca: v Kranju 4,9 knjig, kar je znatno večje število kot evropski povprečje — v okolici 1,9 in v celotni občini 3,3 knjige; leta 1965 pa naj bi se število spremenilo: v Kranju 7,5 knjige na 1 prebivalca, v okolici 2,8 in v vsej občini 5 knjig. Izposojevalce so imela kranjske knjižnice v letu 1959 13.057, v okolici 4697 ali v vsej občini 17.745, leta 1965 pa naj bi imela v Kranju 15.400, v okolici 7300 ali skupno 22.700 izposojevalcev. Procent zajetih bralcev je bil leta 1959 v Kranju 59%, v okolici 18% in v občini 36%, po petletnem planu naj bi se odstotki povečali v Kranju na 70%, v okolici na 30% in v občini na 48%. Število knjig na 1 bralca je v minulnem letu doseglo v Kranju število 8,2, v okolici 8,6, in v vsej občini 8,3 leta 1965 pa naj bi bile številke v Kranju 10,8, v okolici 10 in v občini 10,5. Število izposojenih knjig je v minulnem letu doseglo vsoto: v Kranju 127.723 knjig, v okolici 35.056 in v vsej občini 162.779, kar pomeni, da je bila vsaka knjiga približno enkrat izposojena. V letu 1965 pa naj bi se te številke več kot podvojile: v Kranju 300.000, v okolici 150.000 in v vsej občini 450.000. Še poslednji statistični podatki, to je število prebranih knjig na 1 prebivalca: minulo leto v Kranju 5,9, v okolici 1,5, v občini 3,4 knjige, leta 1965 pa naj bi se številke zvečale v Kranju na 12,5, v okolici na 5,7 in v vsej občini na 9.

Ce skušamo oceniti reformo knjižničarstva v kranjski občini, potem moramo priznati, da so v Kranju prvi v Sloveniji temeljito in smotro načrtali razvoj knjižničarstva v prihodnje. Njihova zamisel je vsekakor vredna posnemanja! Celotno, nujno bi bilo, da bi vse naše občine, seveda skladno s svojo ekonomsko razvitostjo in v skladu s celotnim družbenoekonomskim razvojem, tako smotro začrtale perspektivni plan knjižničarstva. Kar pa je v »kranjskem primeru« največ vredno, je to, da ne moremo več govoriti o perspektivnem planu, temveč o prihodnosti, ki pa se že spreminja v sedanost.

BOJAN SAMARIN

ZABAVA S PROGRAMOM

Ljudje se radi vesele, posebej se po vaseh. Vzemimo na primer Spodnji Zabjakk. Tam se šele znajo veseliti! In nihče jim tega ne očita. Lepo so se, prevečjanci, tega domislili! Poslušajte, kako se pri njih razpletajo te reči!

Dvakrat mesečno se pojavijo na razdrapanem zidu občinske hiše — lepak. Crke pleskarsko okorne, malo besede, pač pa pomembno obvestilo. Običajno, z manjšimi spremembami, na papirju piše:

»V soboto vabimo VSE, ker LOVCI prireajo ob 8. uri — VELIKO KULTURNO-PROSVETNO PRIREDITEV (rdeče crke) — velik program izvaja lovška družina iz naše vasi — za jedačo in pijačo preskrbljeno — ODBOR. Vstop brezplačen, zapitek pa je treba takoj plačati.«

In tako je vsako drugo soboto. Kultura cvete, lepak pa izmenjajo šele takrat, kadar je od dežja že čisto zlizan. Pristojni z okraja jih hvallijo na vsa usta: Ko bi ne bilo lovcev, bi tu ob Savi vsa kultura izumrla.

Sel sem neko soboto, da bi dosita občudoval lovce. Okoli osmih sem stopil v hišo, kjer naj bi bila zabava. Tam je stalo še nekaj kmetov in čakalo. Pokukal sem v dvorano, toda tam je bilo temno kot v rogu. Vprašal sem navzoče maloštevilno občinstvo, ali reči niso preložili. Pa so me obvestili, da ne bodo začeli pred deseto, ker je tu takšna navada. Sedel sem na klopi in čakal. Okrog devetih je zoper veljavne šege in navade že prišlo nekaj lovcev. Prinesli so kaka dva ducata kozarcev in sodček vina. Stopili so v dvorano in na pragu začeli kleti. Približal sem se jim, da bi se bolj poglubil v stvar. Neki brkata lovec, brčkone predsednik, ker sta ga druga dva poslušala v pozoru — je kar naprej bentil. Saj je tudi imel za kaj v dvorani ni bilo luči. Treba je prinesli nekakšno svetilo. Dva sta odšla po svetilko, predsednik pa si je zavihal rokave in jel urejati točilno mizo. Naposled je čez dobre pol ure prišla tudi karbidovka. Toda ta karbidovka vraža ni in ni hotela goreti. Predsednik je spet zaklel in poslal onadva, naj na skrivaj snameta svetilko z gasilskega stolpa. Okrog desete ure so nekako napravili luč.

Medtem je prišlo ducat fantov in deklet. Posedali so po lesenih stoli, arslali s peto po prstenem podu in molčali. Kakor da nekaj čakajo. Kdaj pa kdaj se je izza točajne mize oglasila predsednikova psotka, potlej pa je bilo spet tiho kot v grobu. Okoli pol enajstih je prišla muzika. Harmonika in majhen vojaški boben. Muzikanta sta prišla s pomembnim izrazom na obrazu, ker sta vedela, da so vse okupirane vanju. Stopila sta k predsedniku in ga vprašala, ali je vse v redu. Predsednik je ravno prehlaval vino iz sodčka v petlitrsko steklenico in jima samo z glavo pomignil, naj gresta na oder. Muzikanta sta se razburila, ker so jima pripravili zaboj, da bi na njem sedela. Potlej pa sta le položila velik robec na speceerjski zaboj, sedla in jela uglaševati instrumente. V prazni dvorani je zateglo cvillila harmonika in zamolklo brčal garnizonski boben. Godba je prinesla nekaj upanja. Nekaj vendarle bo! Pegasti mladenič, ki ga je že uglaševanje samo očaralo, je začel iz razposajenosti ščipati drupe. Tako smo dočakali enajsto uro. Medtem so privlile še dva velikanska soda vina in prinesli pečnega odojka. Kmalu zatem je nastal na odru direndaj. Dolgokraki lovec je razpenjal vojaško odežo z znakom nemškega Wehrmachta, zaplenjeno najbrž v eni izmed sedmih ofenziv. To bo zavesa. V ostalem pa je oder podoben samski sobi. Na zidu jelenji rogovi in v okviru podoba Zrinjskega in Frankopana. Skoraj bi pozabil na najvažnejše: v kotu zvežena vojaška železna postelja in razmajana miza.

Tudi vaščani so začeli prihajati. Vstopali so brez naglice. Nihče se ni čudil, da se prireditev še ni začela. Vsi so prihajali iz teme, v dvojce ali v troje, kot polnočni duhovi. Dvorana se je v hipu napolnila in veselo je završalo. Pri točilni mizi se je program že začel, dasiravno je predsednik godrnjal, ker so se jeli gnesti okoli nje pred prireditvijo.

Iz množice je nekdo vzkliknil: »Začetek!« Drugi mu niso ostali dolžni. Lovci so se razvrstili na odru. Predsednik je iz listnice izlekel nekakšen papir in prebral na ves glas lovski pozdrav: »Ravne cevi! ... Dobrodošli, nikar ne zamerite, če kakšna stvar ni v redu!«

Lovci so odšli za zaveso, v dvorani pa se je začelo veliko pričakovanje. Nato se je zastor dignil in prva točka se je začela. Sestnajstletni poštarjev sin je recitiral pesem »Sli-vobka!« Seveda je zoper sli-vobko, zakaj prireditev je kulturno-prosvetnega značaja. Druga točka obsega gledališko igro v enem prizoru iz življenja v stari Jugoslaviji. Dogaja se v stanovanju starojugoslovanskega generala, čigar žena ljubimka s pridobnikom. General je obupan in divji. Hodi po odru, da deske kar škripljejo pod njim in tuli kot le more tuliti zagrižen monarhist. Zeno hoče ubiti. Trenutek je napet in grozovit. Kar je živega v dvorani, je poleglo po stoli in pričakuje, kaj bo. Tedajci pa se nekdo iz občinstva zadere: »Glej ga, pod posteljo je!« General se divje obrne proti onemu iz publike in mu familiarno nekaj opsuje, češ naj ga ne moti pri igri. Oni iz publike se ne da spraviti s tira. Vnovič kriknje: »Glej ga, osel stari, pod posteljo je. Se prejle je bil pri ženi!« General dobi živčen napad, ker ga ta ovira pri igralskem navdihu in zamahne proti gledalcu s stolom. Na srečo plane izpod postelje pridobnik in prime za stol, ker bi sicer bilo nekaj mrtvih. Tisti iz občinstva pa, vrag mu ne da miru, se začne zmagoslavno smejati: »No, vidiš, da je bil pod posteljo!«

Igra se je precej podaljšala, ker je general kar naprej jermal iz rokava listek in bil besedišču. Na koncu so veliko ploskali, ker je, pravijo, igra imela tudi politični pomen — razkrinkavala je stare generale.

Po igri je na vrsti glasbena solo točka: madžarski valček na harmoniki. Potlej spet recitacija in na koncu zbor šolarjev, ki so jih okoli enajstih zbudili in pripeljali, da bi odpeli svojo točko.

Ko je program šel h koncu, je le malokdo še gledal na oder. Lovci so raznašali vino, rožnato meso razrezanega odojka pa je pritegnilo pozornost za točajno mizo. Če je kdo zaploskal, so vsi začeli ploskati. Če se je kdo zasmeljal, so se vsi zasmeli. Tako se je končal program in začel se je drugi del.

Drugi del časovno ni bil omejen. Mladi so plesali ob harmoniki, starejši pa pili in jedli. Tako se je dogajalo vsako drugo soboto. Naslednje jutro je potem polovica spala na mizah in po bližnjih senikih. Edino lovci krmežljivih oči so se spet nacejali in računali, koliko jim je prireditev vrgla. Na koncu se je vse dobro izteklo.

Lovci so dobili za svoje kulturno-prosvetno delo že osem diplom. Kmalu bodo tudi časniki pisali o njih. Spodnji Zabjakk je tako postal znan širom ob Savi. Program so v zadnjih sedmih letih samo dvakrat spremenili in začuda ga ljudje še zmeraj dobro prenašajo. Včasih se sicer pripeti, da poseže vanj kdo iz občinstva, toda to imajo ljudje radi in kar nekako čudno se jim zdi, če vsi molče in nima nihče ničesar pripomniti. Pokazala se je celo potreba, da bi kulturno-prosvetno delo namesto vsakih štirinajst dni opravili vsako soboto. Program je zagotovljen in obisk prav tako. Lepo so se, prevečjanci, tega domislili! Zabavajo se do nezavesti in vsi jih hvallijo.

Daleč bodo prišli, ni kaj reči!

ZAPISKI

Celjski Delavski oder

Delavski oder v Celju, ki deluje v okviru celjske Svobode, ima za seboj že nekaj let dela. Vendar pa je bila vsa dejavnost doslej le kaj skromna, saj so imeli le 2 do 3 predstave v eni sezoni. Šele v zadnji sezoni se je njihovo delo razmahnilo, tako da so imeli nad trestes predstav. V Celju so nastopili več kot dvajsetkrat, gostovali pa so se v Stari, Preboldu, Zalcu in drugod.

Ta svoj vzpon so pri Delavskem odru dosegli predvsem zaradi večjega števila igralcev in režiserjev ter večje nazivnosti pri sestavi programa. Danes imajo okoli 50 stalnih in še dvajset občasnih, predvsem mlajših igralcev, ter osem režiserjev. Kvaliteta predstav — letos so imeli pet premier — se je znatno izboljšala in so si s tem pridobili več precej stalnega občinstva. Kljub temu pa je zanimanje za predstave Delavskega odra v Celju samem še vedno premalo, medtem ko je na gostovanjih ljudi vedno dovolj. Zato nameravajo v letošnji sezoni zboljšati propagando, sklenili pa so tudi, da se bodo povečali s podjetji, kjer bi potem v manjših dvoranah ali na prostem uprizorjali predstave za delavce in nameščence pomembnega podjetja. Ta zamisel vsekakor zasluži pohvalo, saj bodo tako svoje delo nenavadno približali delavcem.

Največji letošnji uspeh so imeli z igro Janke in Metka, s katero so tudi na reviji amaterskih odrov v Kopru dosegli lepo priznanje. Naslednje se je pri Delavskem odru posebno zavzeli za mlade in mlajše, ki so uprizorili dve — kar menijo, da ima mladina vse premalo možnosti za obiskovanje gledaliških predstav, ker ji pač resnejša dela ne ustrežajo.

Za novo sezono Delavski oder v Celju še nima točno določenega programa. Računajo na, da bo premier in predstav še več kot lani. Vsek rešitev naj bi pripravil vsaj dvoje del. Izbrali bodo predvsem lažja dela, vendar pa

tudi pri teh upoštevali kvaliteto. Če bo pri podjetjih našli na razumevanje za nov način dela, bo Delavski oder lahko postal res še pomembnejši činitelj v kulturnem življenju Celja.

Nova slovenska založba

Pred dnevi se je s svojo prvo knjigo predstavila slovenskim bralcem nova založba — Dolenjska založba iz Novega mesta. S tem je Novo mesto dobilo še eno pomembno kulturno institucijo, slovensko založništvo pa novega člana.

Za začetek si je nova založba, ki jo je ustanovil Okrajni ljudski odbor v Nove mestu, v svojem programu omejila predvsem na izdajanje leposlovnih, poučnih in drugih del, katerih avtorji so doma na Dolenjskem in ki pripovedujejo o življenju in podobi tega predela naše domovine. Z izdajanjem tovrstnih del bo založba omogočila predvsem prebivalcem Dolenjske pa tudi vsem drugim slovenskim bralcem, da se bodo lahko čim podrobneje seznanili z leposlovnimi stvaritvami dolenjskih avtorjev, s kulturnim in gospodarskim razvojem, z etnografskimi, zgodovinskimi ter drugimi značilnostmi.

Čeprav je bilo založništvo na Dolenjskem že nekoč lepo razvito, je danes, pri hitrem razvoju gospodarstva, še pomembnejše, da tudi kulturno življenje ne ostane v ozadiju. Nedvomno bo lahko imela založba pomembno vlogo v kulturnem življenju Dolenjske, istočasno pa tudi koristno dopolnjevala vslovensko založniško dejavnost. Kljub ožjemu programu bodo pri založbi posagali tudi po delih drugih slovenskih avtorjev. Tako so že kot prvo knjigo izdali povest Franceta Bevka »Domačija«. »Domačija« je to pot prvič tiskana v knjižni obliki, čeprav jo je Bevk napisal že pred vrsto let. Že poznano umetniško prepričljivo pripoveduje v njej avtor o življenju tolmunskega kmeta pod fašizmom, ki se bori za svojo,

slovensko domačijo, kateri grozi propad zaradi gospodarske krize in političnega izkoriščanja primorskih vasi. S to ne posredno in preprosto pisano knjigo se je Dolenjska založba obnem odložila tudi 70-letnici Franceta Bevka, tega našega najboljšega pisatelja.

Razen Domačije ima Dolenjska založba v svojem letošnjem programu še šest drugih knjig: Josipa Jurčiča Klostrski zolnar — Tihotapec, Janja Jarc Partizanski Rog, Metoda Mikuža Dolenjska v narodnosvobodilnem boju, Ilko Vastovcove roman o pisatelju Janezu Trdinu Izobčencec, partizanske zgodbe Mirana Jarca Čudež nad Bistrom ter Danice Zupančič Etnografska podoba gornjanskega podgorja.

Industrijske in druge gospodarske organizacije, ki želijo opravljati kadrovske-socialne funkcije, lahko pošljejo svoje uslužbence v dvoletno

Višjo kadrovske-socialno šolo v Kranju

Sola je seminarskega tipa in omogoča slušateljem med seminarji opravljati redno delo. — Pogoji za vpis je srednja šolska izobrazba oziroma izjemoma nižja izobrazba, če ima kandidat zadostno prakso v podjetju in če uspešno opravi psihološki pregled.

Prijave sprejema do 10. avgusta 1960 in daje podrobnejše informacije Zavod za izobraževanje kadrov in proučevanje organizacije dela v Kranju, Primskovo, Cesta Staneta Zagarja 33, telefon 214.

ZNAMENITA S STOLPA

Sam pravi, da ste v temi tekli po spominu. Čemu bi tega ne stvoril tudi on, ki te hodnik prav gotovo bolje pozna kot vi? Pod stopnicami nam je pustil se eno sled - ta gumb s svojega sučnjica - nato pa je izginil skozi tista nesrečna vrata. Se preden so mu bili zasledovalci za petami... Tudi to je po mojem dokaz, da sem storil prav, ko sem ga dal zapreti. Kaj menite?

Zarko je prikimal, čeprav izrazil njegovih oči ni izdajala posebno trnoga prepričanja. Kapetan je to opazil.

»Če vzameva, ne vem, kaj naj si mislim o sledovih rjavila škornjev na radiatorju in o ourganem gumnu. Ne znan se mi verjetno, da bi Gerhard Hofenberg posedil morilec svoje skornje in suknjic, saj bi si tako zavestno spletel mrežo, v kateri je zdaj. Prav gotovo pa bi moste pridržil, da je precej prozorna Gerhardova trditve, da so škornji in suknjic izginili iz njegove sobe. Ne preostaja nič drugega kot to, da je nosil škornje in suknjic prav on sam, ki je torej tudi morilec. Razen seveda...«

»Razen če je morilec kdo drug, ki nima z grofom Gerhardom prav nobene zveze, vsaj glede tega ne.« Zarko se je nasmil in oourganem gumnu. Ne znan se mi verjetno, da bi Gerhard Hofenberg posedil morilec svoje skornje in suknjic, saj bi si tako zavestno spletel mrežo, v kateri je zdaj. Prav gotovo pa bi moste pridržil, da je precej prozorna Gerhardova trditve, da so škornji in suknjic izginili iz njegove sobe. Ne preostaja nič drugega kot to, da je nosil škornje in suknjic prav on sam, ki je torej tudi morilec. Razen seveda...«

Kapetan Bunch je stal sredi sobe in spet gledal Zarka. Potem je stopil k njemu in mu ponudil roko.

»Vaše misli me presenečajo,« je iskreno dejal. »Izgovorili ste prav tisto, kar sem imel v mislih. Vendar je zdaj pri tem nekaj novega. Morilec vsega tega ne bi mogel storiti brez tuje pomoči. Ne bi mogel priti v grad skozi zadnja vrata. Upam, da tudi vi menite, da je mogel priti v poslopje le skozi tista vrata. Dalje: ne bi mogel priti do puške iz grofove zbirke, ne bi mogel dobiti ključa, ki odpira vrata v tisto sobo, če bi ne imel tu nikogar. Nekdo, ki so se dobro spozna v tej hiši, bi mu moral pomagati.«

»To bi bilo strašno!« je vzkliznil Zarko. »Kaj mislite?« ga je začudeno vprašal Archie Bunch.

»Da sta morilec in njegov pomočnik prosta, ni pa smeo se vedno na mrtvi točki.« Archie Bunch se je glasno zasmeljal.

»Pa si vendar niste mislili, da homo zasledil morileca prej kot v eni uri?« ga je pogledal. »Na sled mu pridemo, prepričani bodite!«

Nekdo je potrkal. Kapetan je odprl vrata in opazil starega Gottleba, ki je stal med podobjo s pladnjem in z dvema škodelcema na njem.

»Prepričan sem, da se vam bo kava prilegla,« je rekel in gledal nekam mimo kapetanove glave.

Archie je ponudil Zarku škodelico, svojo pa je postavil na mizico pri oknu.

»Bolj kot vse drugo si želim zdaj pogovora z grofom Hofenbergom.« je zamrmral čez nekaj sekund, bolj zase kot za sobesednika, in pihal v vročo, temno tekočino. »Ali je ta Adolf... Pogledal je v svojo beležnico.«

»Kakih šestdeset kilometrov,« mu je odgovoril Zarko. »Pravijo, da je kraj zelo lep.«

»Ali bi ga hoteli pred vrnitvijo v domovino videti vsaj enkrat, na primer noč?« se je Archie nasmeljal Zarku.

»Zelo rad,« je Zarko sprejel ponudbo.

»Ce hočete, lahko greva takoj na pot. V slabih urah tam.«

»Potem pa kar,« je rekel Archie in v naglici poseval kavo. »Upam, da bova tam dobila tudi kaj za pod zob.«

Narednik je stal pri vratih, za katerimi je bil zaprt Gerhard Hofenberg. Kadil je cigaro in glasno srebalo kavo.

»Kaj počne pacient?« ga je vprašal kapetan.

»Tih je kot miška,« mu je povedal narednik. »Prepričan sem, da je zasledil morileca. Kapetan Bunch je pritisnil uho na vrata. »Zares ni ničesar slišati,« je zamrmral. »Hardy, dajte mi ključ!«

Narednik je postavil škodelico na tla, ključavnica je škrtnila, vrata so se odprla. V sobo je stopil kapetan.

So trenutki, ko se človek tako spremeni, da ga ne spoznaš. Tak izraz je imel na licu

kapetan Archibald Bunch, ko je naslednji trenutek stal med vrati. Njegov obrat ni bil več rdeč od naglega priliva krvi v glavo, temveč modrikast, prav kot pri človeku, ki mu malo manjka, da bi storil kaj nes pametnega.

»Narednik Hardy,« je povsem tiho rekel kapetan Bunch, »kje je ujetnik?« Jeza mu je zapirala sapo, obrvi so se mu stisnile, iz oči se je bisikalo.

Narednik Hardy je skušal skozi priprta vrata ob strani pogledati v sobo, pa so mu bila napoti kapetanova široka ramena.

Soba je bila prazna, obe okni zaprti, v stenuh nobenih vrat.

»Gromska strela!« je zatulil Archibald Bunch na ves glas. Takoj zatem se je umiril, kakor da je s to posvoko vrgel iz sebe ves srd. Obraz je spet dobil naravno barvo, njegove oči so mnogo mirneje obtelele sobo od enega konca do drugega.

Vsi trije so vstopili.

Po sledovih, ki jih je premaknjena omara pustila na parketu, je kapetanovo izurnjeno oko takoj opazilo, kaj je narobe. Ko je kapetan Bunch z nogo odrinil preprogo, so vsi trije spoznali skrivnost Gerharda Hofenberga. V parketu so videli sretno izžagan pokrov, pod njim pa ozke, lesene stopnice, ki so peljale na temen hodnik.

»Ali ukazuje, naj ga sledim tod, gospod kapetan?« je vprašal narednik Hardy pripravljen, da bi takoj popravil svojo napako.

»Mislim, da nima pomena,« je kapetan zamahnil z roko. »Tihče je odletel, zdaj je gotovo že daleč. Izven zidov tega gradu. Morda imava zdaj razlog več za nočni obisk pri grofni Hofenbergovi. Hardy, pripeljite jeep pred vhodna vrata!«

Sla sta po hodniku, na katerem so pred njima odmevali narednikovi nagli koraki, in zavila po stopnicah proti široki veži za vhodnimi vrati.

»Grofično ste prav gotovo večkrat videli, kaj?« je Archie Bunch vprašal Zarka v trenutku, ko sta pred poslopjem lezla v jepp. »Kakšna ženska je to?«

Zarko je nekaj trenutkov molčal, potem pa je začel:

»Lepa, vendar je na njej tista nedoločljiva hladna lepota, katere izraz bo vedno isti, pa naj ljubi ali sovraži,« je počasi zbral besede, »brezobzirna v trenutkih, kadar kaj želi. Pravijo, da se posebej ne mara brata samo zato, ker ni v njem prav nič tiste moškosti, ki jo je posebejbal njun oče. Zdi se celo, da jo je narava kot žensko obdarovala z vrtilnami, ki so v večini primerov značilnost moških: jezdi najbolj divje konje, z vratolomno naglico krmari avto, zelo točno strelja iz puške in s samokresom. Pravijo, da je tako groba, da bi lahko prebičala človeka, ki bi se ji drznil nasprotovati.«

»Zanimiva ženska,« je zamrmral kapetan Bunch, glasno pa je dodal: »Hardy, vključi motor! Zarko, pot hote kazati, vsaj izprvate!«

Ko je jeep švignil čez most in prasketaje zapeljal po stezi, posuti z gramozom, je stolpnja ura udarila zadnjo četrt pred polnočjo.

IX.

Ko je jezdec zavil s trde, asfaltne ceste in odhitel po vaški stezi, ki se je položno vzpenjala na gozdnat hriček, ter jezdit proti vasi Kirchlindu, je konj napel vse moči, kakor da ne čuti jezdec na hrbtu, ter se kot puščica pogнал po mehki poti, ki se je kopala v mesečini in jo je na obeh straneh obrobilo morje zelenega žita.

Gerhard Hofenberg je bil nekdo dober jezdec. Z enim samim človekom se ni mogel meriti v vratolomni dirki po vegastem terenu. To je bila njegova sestra, grofična Pavla. Za vse druge je bil dober, eleganten jezdec.

Nekaj let v armadi, ki upravičeno ni priznavala rodu vojske, v katerem so konji nekdo nešteto krat odločili bitko, je Gerharda povsem odtrgalo od sedla. Precej časa je trajalo, preden se je jezdec prilagodil globom konjskega hrbta, medtem ko je konj nerodno poskakoval po trdem asfaltu. Vendar se Gerhard tisti trenutek ni menil za to svojo nerodnost, ker je imel glavo polno drugih misli. Vedel je le, da mora ostati v sedlu in čimprej priti čim-

dije od gradu. Za prvi cilj si je izbral Adolfsdorf, kjer je bila trenutno njegova sestra in kjer je — to je bilo mnogo bolj pomembno — živeela njegova domiselna teta. Dve sprtni ženski bosta že našli pametno rešitev, si je mislil Gerhard.

Odhajal se je, ko je zavil z asfalta proti Kirchlindu. Do tistega trenutka je imel občutek, da ga nekdo nenehno spremlja in da ne bo dolgo trajalo, ko ga bo dohitel avto s preganjalci in bo nekdo za njegovim hrbtom, morda prav tisti kapetan, ki je zastavil tako neprijetna vprašanja, brez slehernega opomina izstrelil nekaj rafalov v njegov sklonjeni hrbet.

Zdaj je že laže dihal. Teren je bil uglednejši za konja in za jezdecu, spoznanje, da bo po bližnjici skozi vas Kirchlinda skrajšal razdaljo do Adolfsdorfa za celih dvanajst kilometrov, pa ga je navdajalo z novimi močmi.

Veter je pihal jezdecu v hrbet in prinesel od nekod oddaljeno brnenje motorja. Gerhard je naglo zategnil vajeti in prislubnih. Ščipalnik si je z nosu pritisnil na obrvi in zasukal konja proti cesti, ki se je kopala v mesečini.

Brnenje motorja je postajalo čedalje razločnejše, prihajalo je bliže in bliže, Gerhard je skoznal, da se zares bliža motorno vozilo. Trenutek kasneje je dobil dokaz za to: zagledal je bleščoč žaromet, ki je z veliko hitrostjo pisal po cesti svetlo črto.

Gerhard Hofenberg je zamahnil z roko in se zasmejal. Mar je kaj čudnega, če se pelje sredi noči po cesti iz Schwerina proti Hamburgu motociklist?

Spet je zasukal konja in ga hotel spočiti. Prav takrat je motor utihnil.

Ko se je Gerhard drugič obrnil proti cesti, je opazil žaromet prav tam, kjer se je cepila vaška cesta proti Kirchlindu. Spet

ga je začel spreletavati srh, srce mu je utripalo neke tik pod vratom, v grlu se mu je nabralo nekaj velikega, okroglega in ga dušilo. Z enim samim požirkom je vse to potisnil nekam navzdol in zajeel zrak s polnimi pljuči. Prav takrat se je motociklist odjedal dalje po asfaltni cesti.

Grof Gerhard Hofenberg se je oddahnil, spodbodel konja, popustil vajeti in se skoraj z mesta pognal v galop.

Bilo je četrč čez ponoč, ko je z obronkov Grünwalda zagledal pred seboj Adolfsdorf. V nekaj hišah je bila še luč. Med njimi je stal ves razsvetljen Zimski dom, poslopje, kjer so imeli nekoč prijetne počitnice tisti, ki so si želeli preživeti nekaj dni daleč od mesta, od hrupa letalskih motorjev in od eksplozij bomb. Tisti večer se je Zimski dom ves lesketal v ludeh.

Ob vhodu v vas je Gerhard Hofenberg zadržal konja in razjahal. Odprl je leso v ograji, ki je obrobila samotni travnik, in spustil konja na pašo, sam pa je stopil proti hiši, ki se je skoraj vsa skrila za kosatim drevjem. Komaj dobrih sto metrov je bilo do nje.

Na levi je stal Zimski dom. Po glasni govoric, vzklizkih, smehu in glasbi, ki je bilo slabo slišati iz splošnega hrupa, je Gerhard uganil, da se je zbrala vesela družba.

Do hiše je bilo le še petdeset korakov. Pred ograjo se je Gerhard ozrl proti edini mu razsvetljenemu oknu v trenutku, ko je šla čez svetlo ploškev velika ženska senca. Zdelo se mu je, da je njegova sestra. Za jo je hotel poklicati, pa se je brž premislil, ker se je spomnil, da bi njegov glas vznemiril vaške pse, ki bi začeli zavijati v kaj nerodnem trenutku.

Vrata v železni ograji so bila odprta, se bilo presenečen, da je bil Gerhard, ko ni nikjer opazil velikega volčjaka, ki je sicer oboval vsakega obiskovalca.

Sela tik pred vrati ga je prevzel čuden občutek. Zdelo se mu je, da ne stopi pred tisto staro hišo, ki ga je vselej gostoljubno sprejela, temveč pred čudno, skoraj povsem tujo domačijo. Vedel je, da ga sestra ne bo vesela, čeprav so minili meseci, kar se nista videla. Njegova usoda je ne bo prizadela, zato tudi ne bo pripravljena kaj posebnega storiti zanj. Prav zato se je zdel Gerhard von Hofenberg, član ene najstarejših rodbin v vsej schwerinski pokrajini, nena doma osamljen in zapuščen, še najbolj podoben divjadi, ki so ji lovci s psi tik za petami.

Pritisnil je na zvonec. Nekje v hiši je zacingljalo. Gerhard je čakal.

Skozi tisto razsvetljeno okno je pogledala ženska glava.

»Pavla, ali si ti?«

»Kako si me presenetil,« je postala stara rahljo živahnejša. »Od kod pa ti sredi noči? Ali se je kaj zgodilo?«

»Vse vam bom povedal. Ali je Pavla doma?«

»Ne, v Zimskem domu je. Saj poznate Pavlo! Vsak trenutek bi morala biti nazaj. Počakaj, odprla ti bom!«

»Ni treba, teta. Najprej si grem po Pavlo.«

»Kakor misliš. Tadas ti bom pripravila sobo, če boš ostal čez noč.«

»Rad bi ostal. Lepa hvala!«

Do Zimskega doma ni bilo daleč. Strazar pred šolskim poslopjem, kjer se je verjetno nastanil kak odred ameriške vojske, se ni zmenil zanj, ko je šel mimo. To mu je villo novega poguma. Stopil je čez vodo proti Zimskemu domu, kjer so še vedno peli in peslali. Ko je prišel pred večna vrata, sta se hrupno primajala ameriška oficirja, vsak s svojim dekletom pod roko. Dekletki sta se hilitati.

Gerhard Hofenberg je vstopil plaho, kakor bi se bal, da ga bo zdel, zdaj kdo ustavi in ga vprašal, kaj išče zdaj v lokalni kjer je bil še leto ali dve poorel eden najbrunčnejših gostov, ki so se okoli njega vrtili natakariji in hoteli kot muhe okoli medu in prežali na vsako njegovo kretnost.

Tudi to pot je imel srečo. Pred veliko dvorano je zagledal enega izmed natakarijev, ki za je presenečen, skoraj plaho gledal. Bankovec za petdeset mark je nanašal iz njega tistega nosilnega slugo, ki je bil nekdo neraviljen storiti vse za mnogo manjšo nantatino.

»Takoj hi rad govoril s sestro,« je razsenejal grof in natakarju stisnil bankovec v roko.

»Z ameriškim oficirjem je v zelenem salonu,« je povedal natakar z glasom. Iz katerega je Gerhard spoznal, da je zdaj prav tako težko priti v zeleni salon, kot je bilo nekdo.

Gerhard je vedel, kaj to pomeni. Brž je segel v žep po drugih petdeset mark in jih zmašil natakarju v žep.

Spored Radia Ljubljana za teden od 1. do 7. avgusta

PONEDELJEK	TOREK	SREDA	ČETRTEK	PETEK	SOBOTA	NEDELJA
1. avgusta	2. avgusta	3. avgusta	4. avgusta	5. avgusta	6. avgusta	7. avgusta
5.00-8.00 Dobro jutro! (pisan glasbeni spored)	5.00-8.00 Dobro jutro! (pisan glasbeni spored)	5.00-8.00 Dobro jutro! (pisan glasbeni spored)	5.00-8.00 Dobro jutro! (pisan glasbeni spored)	5.00-8.00 Dobro jutro! (pisan glasbeni spored)	5.00-8.00 Dobro jutro! (pisan glasbeni spored)	6.00-7.00 Nedeljski jutranji pozdrav
8.05 Takisto so peslali nekdoč	8.05 Takisto so peslali nekdoč	8.05 Takisto so peslali nekdoč	8.05 Takisto so peslali nekdoč	8.05 Takisto so peslali nekdoč	8.05 Takisto so peslali nekdoč	6.30-6.40 Reklame
8.20 Počitniško popotovanje od strani do strani	8.20 Počitniško popotovanje od strani do strani	8.20 Počitniško popotovanje od strani do strani	8.20 Počitniško popotovanje od strani do strani	8.20 Počitniško popotovanje od strani do strani	8.20 Počitniško popotovanje od strani do strani	6.40-6.45 Prireditve dneva
8.25 Odmevi na letošnje mladinske pevске revije	8.25 Odmevi na letošnje mladinske pevске revije	8.25 Odmevi na letošnje mladinske pevске revije	8.25 Odmevi na letošnje mladinske pevске revije	8.25 Odmevi na letošnje mladinske pevске revije	8.25 Odmevi na letošnje mladinske pevске revije	7.15 Izletnikom na pot
9.00 Od tu in tam	9.00 Od tu in tam	9.00 Od tu in tam	9.00 Od tu in tam	9.00 Od tu in tam	9.00 Od tu in tam	8.00 Mladinska radijska igra
10.10 S sprejemnikom na dopust	10.10 S sprejemnikom na dopust	10.10 S sprejemnikom na dopust	10.10 S sprejemnikom na dopust	10.10 S sprejemnikom na dopust	10.10 S sprejemnikom na dopust	8.05 Iz albuma otroških pesmi
11.00 Prizor iz 2. dej. Dvočakov Rusalke	11.00 Prizor iz 2. dej. Dvočakov Rusalke	11.00 Prizor iz 2. dej. Dvočakov Rusalke	11.00 Prizor iz 2. dej. Dvočakov Rusalke	11.00 Prizor iz 2. dej. Dvočakov Rusalke	11.00 Prizor iz 2. dej. Dvočakov Rusalke	8.50 Z vedro glasbo v novi teden
11.15 Naš podlistek	11.15 Naš podlistek	11.15 Naš podlistek	11.15 Naš podlistek	11.15 Naš podlistek	11.15 Naš podlistek	9.45 Slovenske narodne in umetne pesmi
11.35 Klavirsko skladbe Josipa Prochazke	11.35 Klavirsko skladbe Josipa Prochazke	11.35 Klavirsko skladbe Josipa Prochazke	11.35 Klavirsko skladbe Josipa Prochazke	11.35 Klavirsko skladbe Josipa Prochazke	11.35 Klavirsko skladbe Josipa Prochazke	10.00 Se pomnite, tovariši... Franc in Anton Gurk: Strah ima velike oči
12.00 Kvintet Niko Stritof	12.00 Kvintet Niko Stritof	12.00 Kvintet Niko Stritof	12.00 Kvintet Niko Stritof	12.00 Kvintet Niko Stritof	12.00 Kvintet Niko Stritof	10.30 Glasba starih odbojnikov
12.15 Kmetijski nasveti	12.15 Kmetijski nasveti	12.15 Kmetijski nasveti	12.15 Kmetijski nasveti	12.15 Kmetijski nasveti	12.15 Kmetijski nasveti	11.00 Radijshi poslušate
12.25 Zabaven opoldanski spored	12.25 Zabaven opoldanski spored	12.25 Zabaven opoldanski spored	12.25 Zabaven opoldanski spored	12.25 Zabaven opoldanski spored	12.25 Zabaven opoldanski spored	11.30 Mitja Kref: Da matinska protislovo
13.15 Obvestila in zabavna glasba	13.15 Obvestila in zabavna glasba	13.15 Obvestila in zabavna glasba	13.15 Obvestila in zabavna glasba	13.15 Obvestila in zabavna glasba	13.15 Obvestila in zabavna glasba	12.00 Naši poslušalci čestitajo in pozdravljajo - I.
13.30 Narodno pesmijo v Belokrajinu	13.30 Narodno pesmijo v Belokrajinu	13.30 Narodno pesmijo v Belokrajinu	13.30 Narodno pesmijo v Belokrajinu	13.30 Narodno pesmijo v Belokrajinu	13.30 Narodno pesmijo v Belokrajinu	13.15 Obvestila in zabavna glasba
13.55 Glasbene razglednice	13.55 Glasbene razglednice	13.55 Glasbene razglednice	13.55 Glasbene razglednice	13.55 Glasbene razglednice	13.55 Glasbene razglednice	13.30 Za našo vas
14.30 Prireditve dneva	14.30 Prireditve dneva	14.30 Prireditve dneva	14.30 Prireditve dneva	14.30 Prireditve dneva	14.30 Prireditve dneva	13.45 Koncert pri vas doma
14.35 Med suitami	14.35 Med suitami	14.35 Med suitami	14.35 Med suitami	14.35 Med suitami	14.35 Med suitami	14.15 Naši poslušalci čestitajo in pozdravljajo - II.
15.15 Reklame in zabavna glasba	15.15 Reklame in zabavna glasba	15.15 Reklame in zabavna glasba	15.15 Reklame in zabavna glasba	15.15 Reklame in zabavna glasba	15.15 Reklame in zabavna glasba	15.15 Reklame
16.40 »Fijček veli, da se ženil duče...«	16.40 »Fijček veli, da se ženil duče...«	16.40 »Fijček veli, da se ženil duče...«	16.40 »Fijček veli, da se ženil duče...«	16.40 »Fijček veli, da se ženil duče...«	16.40 »Fijček veli, da se ženil duče...«	15.30 Petnajst minut s pihano godbo Ljudske mllice
16.00 Naši popotniki na tujem Dr. Mirko Derganc: Po nekaj letih spet na Češkem	16.00 Naši popotniki na tujem Dr. Mirko Derganc: Po nekaj letih spet na Češkem	16.00 Naši popotniki na tujem Dr. Mirko Derganc: Po nekaj letih spet na Češkem	16.00 Naši popotniki na tujem Dr. Mirko Derganc: Po nekaj letih spet na Češkem	16.00 Naši popotniki na tujem Dr. Mirko Derganc: Po nekaj letih spet na Češkem	16.00 Naši popotniki na tujem Dr. Mirko Derganc: Po nekaj letih spet na Češkem	16.00 Melodije za vas
16.20 Violinist Rok Kloneč igra skladbe Szymanowskega, Benjaminja in Mozarta	16.20 Violinist Rok Kloneč igra skladbe Szymanowskega, Benjaminja in Mozarta	16.20 Violinist Rok Kloneč igra skladbe Szymanowskega, Benjaminja in Mozarta	16.20 Violinist Rok Kloneč igra skladbe Szymanowskega, Benjaminja in Mozarta	16.20 Violinist Rok Kloneč igra skladbe Szymanowskega, Benjaminja in Mozarta	16.20 Violinist Rok Kloneč igra skladbe Szymanowskega, Benjaminja in Mozarta	17.00 Sport in glasba
17.10 Sofeterjem na poti	17.10 Sofeterjem na poti	17.10 Sofeterjem na poti	17.10 Sofeterjem na poti	17.10 Sofeterjem na poti	17.10 Sofeterjem na poti	19.00 Obvestila, reklame in zabavna glasba
18.00 Operne melodije	18.00 Operne melodije	18.00 Operne melodije	18.00 Operne melodije	18.00 Operne melodije	18.00 Operne melodije	19.30 Radijski dnevnik
18.40 Kulturni glasbo	18.40 Kulturni glasbo	18.40 Kulturni glasbo	18.40 Kulturni glasbo	18.40 Kulturni glasbo	18.40 Kulturni glasbo	20.00 Poje črnski sekstet Jubilee Singers iz ZDA
19.00 Obvestila, reklame in zabavna glasba	19.00 Obvestila, reklame in zabavna glasba	19.00 Obvestila, reklame in zabavna glasba	19.00 Obvestila, reklame in zabavna glasba	19.00 Obvestila, reklame in zabavna glasba	19.00 Obvestila, reklame in zabavna glasba	20.20 Radijska igra
19.30 Radijski dnevnik	19.30 Radijski dnevnik	19.30 Radijski dnevnik	19.30 Radijski dnevnik	19.30 Radijski dnevnik	19.30 Radijski dnevnik	21.14 L. M. Skerjanc: Prva simfonija
20.00 Trikrat deset	20.00 Trikrat deset	20.00 Trikrat deset	20.00 Trikrat deset	20.00 Trikrat deset	20.00 Trikrat deset	21.30 Karol Pahor: Tri koncertne etude
20.30 Anton Bruckner: Osma simfonija	20.30 Anton Bruckner: Osma simfonija	20.30 Anton Bruckner: Osma simfonija	20.30 Anton Bruckner: Osma simfonija	20.30 Anton Bruckner: Osma simfonija	20.30 Anton Bruckner: Osma simfonija	21.40 Dvajset minut s popevkami
21.45 Richard Strauss: Tri skladbe za klavir	21.45 Richard Strauss: Tri skladbe za klavir	21.45 Richard Strauss: Tri skladbe za klavir	21.45 Richard Strauss: Tri skladbe za klavir	21.45 Richard Strauss: Tri skladbe za klavir	21.45 Richard Strauss: Tri skladbe za klavir	22.15 Plesna glasba
22.15 Iz nekih studiov	22.15 Iz nekih studiov	22.15 Iz nekih studiov	22.15 Iz nekih studiov	22.15 Iz nekih studiov	22.15 Iz nekih studiov	22.40 Jazz!
23.10 »Punčič« sanja	23.10 »Punčič« sanja	23.10 »Punčič« sanja	23.10 »Punčič« sanja	23.10 »Punčič« sanja	23.10 »Punčič« sanja	23.40 Nočni komorni koncert
23.40 Za ljubitelje jazza	23.40 Za ljubitelje jazza	23.40 Za ljubitelje jazza	23.40 Za ljubitelje jazza	23.40 Za ljubitelje jazza	23.40 Za ljubitelje jazza	24.00 Zadnja poročila in zaključek oddaje
24.00 Zadnja poročila in zaključek oddaje	24.00 Zadnja poročila in zaključek oddaje	24.00 Zadnja poročila in zaključek oddaje	24.00 Zadnja poročila in zaključek oddaje	24.00 Zadnja poročila in zaključek oddaje	24.00 Zadnja poročila in zaključek oddaje	

OBILJE IN REVŠČINA

Žalostno popoldne na igriščih v Kropi

Če bi o obisku pri kropskih športnikih pisal šolsko nalogo, bi začel nekako takole:

»Bili smo v Kropi. Tam smo videli: olimpijski bazen brez plavalcev, moderno oblikovano skakalnico brez skakalcev, nogometno igrišče brez nogometašev, atletske steze brez atletov, košarkarsko igrišče brez košarkarjev...«

Potem bi se pero verjetno zataknilo in ne bi vedel povedati, kaj smo še videli.

Ob vhodnem poslopju v kopalnico je sedelo deklet s knjigo v naročju, na deskah je poležaval mlad fant.

Samota in mir! Nobenega vpitja razposajene mladine, nikogar, ki bi motil žalostno popoldne! Med grmičevjem ob robu kopalnice menda že leto in dan počiva ogródje tobogana za spuščanje v vodo, podobno okostju velikanske živali, ki je že davno izumrla in ki s svojimi železnimi rebri molče toboganta, da je bilo včasih to pač drugače, da je kličilo življenje pestro in veselo, pa ga je zavratna bolezen pritisnila k tlu, ne da bi prav vedeli, zakaj in kako.

Ne vem. Morda si za obisk nisem izbral najbolj primernega dne. Bil je pač takšen, kakršnih je v letu največ: niti prelep niti pregled. Pravijo sicer, da se ob vročih sončnih dneh kopalcev ne manjka. Pa vendar se tudi takrat boči nad bazenom lepa, moderno oblikovana skakalnica, skladna igra železa in betona, ki jo je projektant v držnem loku pognal kvišku — zdaj pa je tam obstala in se začudeno ogleduje v modri gladini pod seboj, kot bi tam iskala odskočno desko, ki ji jo je, kdo ve kdaj, odščipnil zob časa.

Onstran kamnite ograje na igrišču za odbojko se v rahlem vetru ziblje natrgana mreža. Ob njej samevajo koži za košarko, sameva nogometno igrišče, sameva lepa zelena livada z lahkoatletskimi stezami, ob katerih je še lani stalo nekaj orodja.

Spanje. Globoko, trdno spanje. Spanje brez sanj! Če bi na lepem sredi vsega tega ugledal Trnuljčico, se ne bi začudil.

Iskal sem športnike, da bi pisal o njih, pa jih nisem našel. Povprašal sem v sindikalni podružnici tovarne »Plamen« po športnem referentu, pa so povedali, da ga nimajo...

Pokazali so mi tovarniški obrat, pokazali nove stroje, ki bodo delavcem olajšali delo in dvignili proizvodnjo, pokazali nove objekte, kamor bodo postavili še več novih strojev, da

bo delavcem še lepše in da bo proizvodnja še večja — tega kar sem iskal in kar sem želel videti, mi niso mogli pokazati.

»Sport? Ne, s takimi stvarmi se v tovarni ne ukvarjamo. V tovarni kupujemo vijake in matice! Za šport skrbi TVD Partizan!«

»Sport?« je predsednik Partizana utrujeno zamajnil z roko in nekaj časa molčal, kot bi premišljeval, ali se sploh splača pogrevati to, že nešteto pogreto temo.

»Veste,« je potem prevzel besedo, »v prvih letih po osvoboditvi je v Kropi vzkliklo bogato športno življenje. Bilo je dovolj zanimanja pri ljudeh in tudi uspehov ni manjkalo. Zgradili smo bazen, igrišča, vse v dobri meri z udarniškim delom. Imeli smo tudi dobre športnike. Zdaj pa...«

Spet je zamajnil z roko: »Saj vidite sami! Edino odbojkarji so se dolgo držali; lani so bili še med vodilnimi v republiški ligi, letos pa so že predzadnji. Še malo, pa tudi njih ne bo več! Sicer pa v moštvo tako sodelujejo v glavnem samo tisti, ki so v njem že pred petnajstimi leti sodelovali. Novih, mladih članov ni od nikoder. Blagajna je prazna. Letos nam je občina dodelila 42.000 dinarjev, drugih dohodkov nimamo,

razen tistih, ko po jurju ali dva, »nažicamo« sami. Tako pač životarimo, premalo za živeti, preveč za umreti. Pred leti smo imeli igrišče sredi vasi, poleg tovarne »Plamen«, na njem so se češče zbirali tudi delavci. Lepega dne pa so iz tovarne nanj navozili odpadno reno in ga tako spremenili v prostor za odpadke. Obrnili smo se na podjetje s prošnjo, da bi nam igrišče pustili in da bi nas tudi finančno nekoliko podprli, pa je ostala naša prošnja brez odgovora.«

Poslovil sem se, kajti obema je bilo dovolj žalostnega pogovaranja.

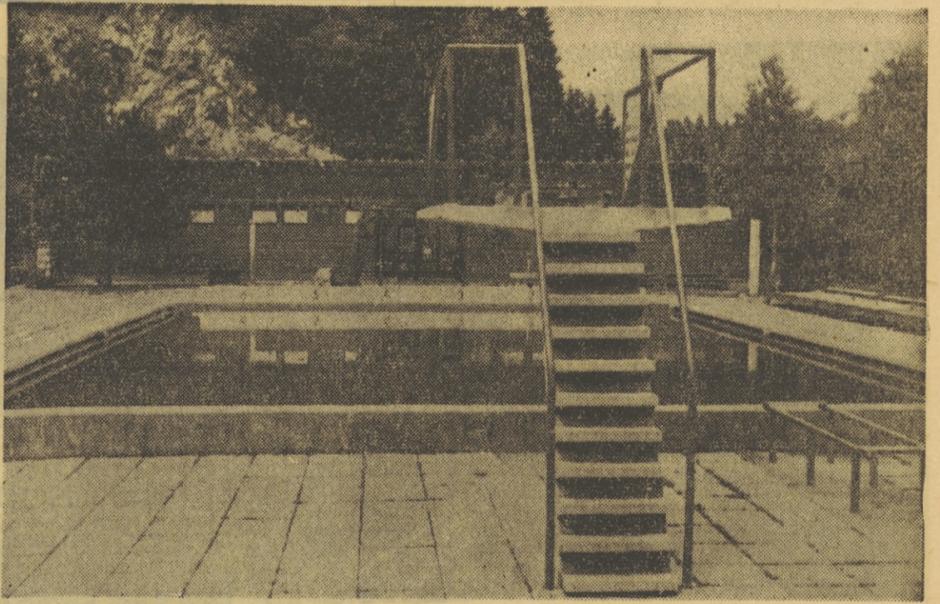
Zdaj, ko v miru prelistavam liste beležnice, sam ne vem, kako bi zaključil, da ne bi s svojim pisanjem zamoril še tisto trohico dobre volje, ki morda tli pri nekaterih posameznikih in ki se ne more odločiti, ali bi dokončno ugasnila ali pa bi le še malo počakala na srenejše dni.

Pa vendar! Človek se ne more znebiti vtisa, da v tej čudni mešanici obilja in revščine nekaj šepa, da je nečesa preveč, nečesa pa premalo, da v mehanizmu manjka zobčnik in se zato kolesje vrti v prazno, neubrano, brez haska.

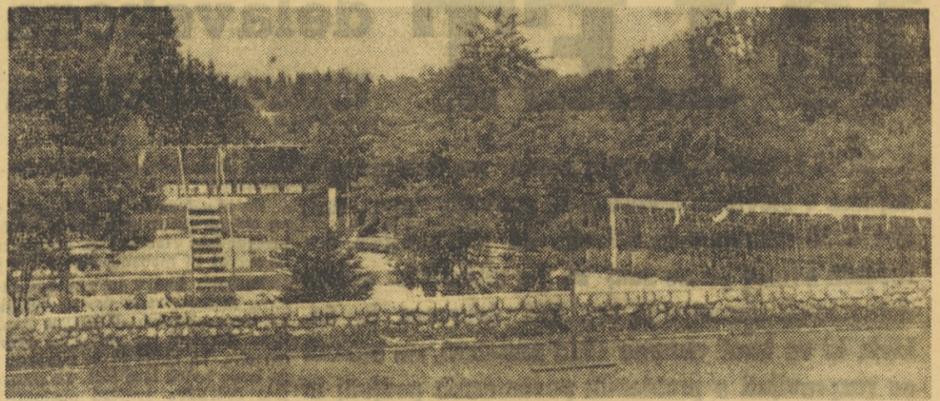
»Potem, ko bomo dokončali ureditev počitniškega naselja ob morju,« je zatrjeval predsednik sindikalne podružnice. »Potem! Zdaj porabimo ves denar tam doli.«

In je pripovedoval, kako so si ob morju vse uredili in kako si še bodo, kako rastejo tam doli ob Jadranu tudi otroška in športna igrišča, kako bo na njih vse prima in za vse poskrbljeno.

Potem, ko bo vse urejeno, potem...

KOPALIŠČE V KROPI — ENO MED NAJLEPSIMI, KAR JIH JE BILO ZGRAJENIH V POVOJNIH LETIH

IGRIŠČE ZA KOŠARKO IN ODBOJKO — NATRGANA MREŽA SE ZIBLJE V RAHLEM VETRU IN ZAMAN ČAKA ŠPORTNIKOV, KI BI SI OB NJEJ POISKALI RAZVEDRILA

Da, kako bo potem?!

Ali si niso v Kropi že enkrat vse prava uredili! Zgradili športne objekte, kakršnih ne premorejo mnogi, si ustvarili materialne pogoje za široko športno dejavnost in ko je kazalo, da ni na vsej poti nobene ovire več — potem je na lepem vse skupaj zaspalo.

Ali je potemtakem res še vredno čakati na »potem«!

Ali ne bi bilo pametneje, takoj presekati začarani krog in pogledati, kaj pravzaprav tiči za njim?

Morda bi bilo koristno, če bi sindikalna podružnica »Plamen« navezala stike s kakšnim drugim kolektivom in si ogledala, kako so znali tam, brez posebnih investicij in ob neprimerno slabših pogojih, organizirati petro in bogato športno dejavnost, v katero niso zajeli samo nekaj aktivnih športnikov, temveč doberšen del članov vsega kolektiva. Že ves čas se mi v mislih ponuja primerjava s kolektivom, ki sem ga obiskal istega dne in o katerem bomo pisali v prihodnji številki. Ne-

mara bi bilo koristno, če bi ti tovariši iz Kroke prebrali vsaj Eno pa lahko pribijemo brez posebnega premišljevanja: Dokler bo sindikalna podružnica v tovarni »Plamen« prepričana, da je skrb za zdravje športno razvedrilo delavcev samo stvar Partizana in dokler bodo v vrstah Partizana nastopali samo tisti, ki so nastopali že pred petnajstimi leti, toliko časa bodo milijoni, ki so bili v Kropi porabljeni za športne objekte, slabo naložen kapital. MILAN MAVER

V BORBIL ZA TOČKE

Lesni delavci so se pomerili v streljanju

Ekipa SD »Stol« Kamnik — osvojila 1. mesto.

Zaskrbljeni so se dupliški strelci preteklo nedeljo ozirali v nebo, od koder je vse jutro iz temnih oblakov lilo kot iz škafa. Za veliko poprej so za izvedbo republiškega prvenstva lesnih delavcev v streljanju z rračno puško uredili strelišče v parku poleg kulturnega doma. Sredi dopoldneva, ko se je vreme nekoliko razvedrilo, je svečano okrašeno strelišče sprejelo vseh 22 ekip. Goste sta pozdravila predsednik delavskega sveta in predsednik sindikalne podružnice podjetja »Stol«.

V petih skupinah se je zvrstilo 110 strelcev — delavcev lesno industrijskih podjetij iz vseh krajev Slovenije. Že po prvi seriji strelav smo lahko sklepali o favoritu tega tekmovanja: Oprema-Maribor, Lesno industrijsko podjetje Sempeter v Savinjski dolini, »Stol«-Kamnik itd.

Najboljši med posamezniki je bil Skodnik Ivo, član strelske družine »Slavka Slandra« iz Sempetra v Savinjski dolini. Dosegel je 175 krogov. Prav toliko krogov, vendar manj desetk, je nabral Mirko Semeja, član SD »Stol«-Kamnik, tretji pa je bil Miha Marn SD »Stol« s 173 krogi.

Prehodni pokal za leto 1960 je osvojila ekipa SD »Stol« z 875 krogi pred ekipo SD »Slavko Slandra« z 822 krogi in »Oprema-Maribor« z 807 krogi.

Najboljši strelci so prejeli tudi lepe praktične nagrade.

Ko je predsednik republiškega odbora sindikata lesnih delavcev kot pokrovitelj tega tekmovanja razdelil nagrade in priznanja, je izrazil željo, da bi to tekmovanje postalo tradicionalno. Morda bi se dalo v bodoče tako srečanja lesnih delavcev razširiti tudi na ostale športne panoge. V prihodnjem letu bo to tekmovanje izvedla strelska družina »Slavko Slandra« v lesno industrijskem podjetju Sempeter v Savinjski dolini. F. S.

Športne igre v Hrastniku

Dne 22. julija je občinski sindikalni svet Hrastnik organiziral delavske športne igre v počastitev dneva vstaje. Za te igre je vladalo veliko zanimanje med delovnimi ljudmi, saj je v športnih igrah sodelovalo nad 500 ljudi. Z boljšo organizacijo teh iger po kolektivih pa bi lahko število sodelujočih še znatno dvignili.

V nogometnem turnirju so sodelovale štiri ekipe. Prvo mesto je osvojila ekipa Steklarne Hrastnik, ostale pa so se razvrstile takole: 2. Kemična tovarna Hrastnik, 3. Radeče, 4. Rudnik Hrastnik.

Vrstni red tekmovanja v šahu: Rudnik Hrastnik, Steklarna in Radeče, Kemična in Obrtnik-Hrastnik.

V ostalih disciplinah so bili doseženi naslednji rezultati. V streljanju je zmagala ekipa Rudnika Hrastnik pred Steklarno, v odbojki Rudnik Hrastnik pred Radeče, v kegljanju Steklarna pred Radeče, v namiznem tenisu Zidani most pred Radeče. V kolesarski dirki za sindikaliste je zmagal Majes iz Hrastnika.

Zmagovalci v posameznih panogah so prejeli lepe prehodne pokale, ki jih je poklonil občinski sindikalni svet Hrastnik. G. K.

OHO-AHA

OHO, preveč hudo. To namreč, kar se je zgodilo ob odločilnih tekmah za ostop v II. zvezno nogometno ligo. Medtem ko so se v Borovu stegli igralci in gledalci in so dva teška poškodovana nogometaša morali prepeljati celo v bolnišnico, je v Mariboru obiskalo prej omenjeno hišo kar polno gostujoče moštvo iz Karlova. Vsi igralci iz mesta ob Korani so v Mariboru namreč oboleli in niti niso mogli odigrati tekme. In zaključek? Če se že ne proslavljamo s kvaliteto nogometa, pa skrbimo vsaj za nenavadne dogodke v njem...

AHA, in še vesela. Na letošnjem veslaškem prvenstvu v Beogradu so na startu zaman pričakovali olimpijce te vrsti. Osrednja zveza je tem izbrancem za Rim namreč prepovedala nastop na najpomembnejši domači prireditvi. Bržkone zato, da ne bi že zdaj pokazali vseh adutov, ki jih pripravljajo za tekme na jezeru Albano. Toda vseeno — kakšna praksa je neki spet to?

OHO, bolgarsko. Tako se je spet godilo jugoslovanskim atletinjam na gostovanju v Sofiji, od koder so se že pred doma letoma (balkanske igre) ornile z neprijetnimi spomini. Tokrat jih je spet — vsaj po postopku — dvomljiva diskvalifikacija najboljši tekačice spravila ob zasluženo zmago. Tolažimo pa se lahko z enim: dooboji naposled ne bodo vedno samo v Sofiji...

OHO, kar bo, pa bo. Tako pravijo sedaj v Mariboru, ko je Branik proo odločilno igro za ostop v II. zvezno nogometno ligo izgubil v Karlovcu 0:2. Revansa jutri v Mariboru bo

odločila o vsem. Tudi o tem, ali bodo osebni avtomobili s hrvatskimi registrskimi številkami naposled odpeljali v Zagreb tako zeleni pleni — beko-črnega igralca Lamzo, ki mu baje obetajo svetlo bodočnost celo pri jugoslovanskem pokalnem zmagovalcu — Dinamu.

AHA, ta je pa vesela. V tujini in pri nas te dni postavljajo plavalne rekorde kar na tekočem traku. Smola je samo o tem, da pri nas plavajo moški hitro kot v inozemstvu — ženske. In sedaj si zamislite, kako čudna bi bila ta primerjava, denimo o atletiki. Slavnili bi tekmovalce, ki bi jim uspelo 800 m preteči pod 2:05...

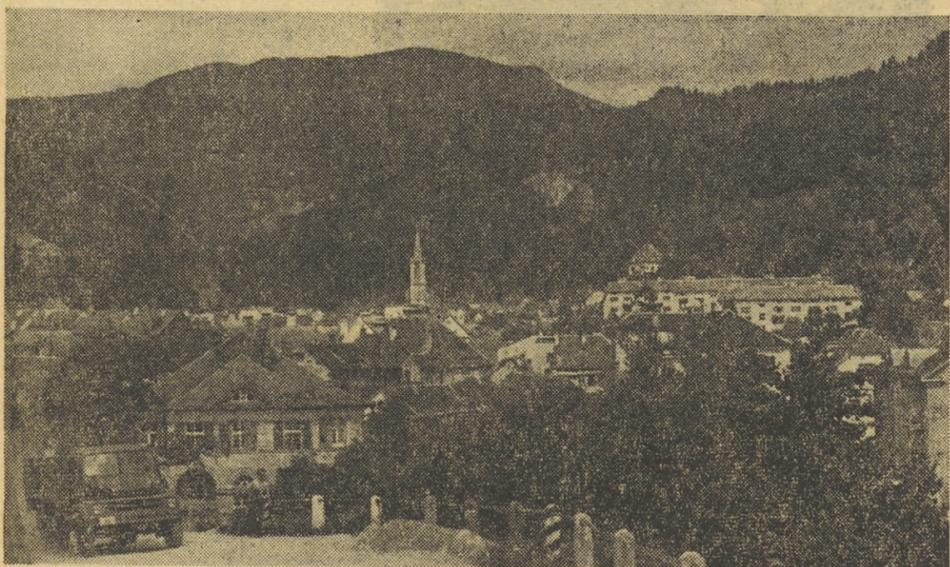
OHO, enkratno. V našem rokometu so sprožili ssojcevrstno tekmo. Tako namreč, ki se v njej klubi poganjajo za posameznimi sodniki — naj vendar sodijo. Zaradi napetega ozračja in tudi nekaterih dejanskih izkušenj v kvalifikacijah za zvezno ligo, sodniki enostavno niso več hoteli »zvižgati« na odločilni tekmi za ostop v ligo med varaždinsko Slobodo in beograjskim Partizanom. Sicer pa — brez skrbi. Tekma je bila vendar odigrana in tudi »neutralsca« sta se naposled pojavila na igrišču.

AHA, žipela logika! V Atletski zvezi Jugoslavije bodo baje odslej kaznopal osakega atleta, ki se ne bi odzval na bilu za skupni trening državne reprezentance. To bodo storili zaradi nediscipline nekaterih atletov, ki jih ni bilo v skupni tabor pred dvobojem z Italijani. Toda kar je najbolj čudno: beseda je o Ingoliču, Vaziču, Lešku in Lorgerju, ki so bili v Steni vendar med najboljšimi Jugoslovani...

TAKA JE NOVA COLNARNA, KI SI JO JE PRED KRATKIM ZGRADIL KOLEKTIV TOVARNE ŽELEZNIŠKIH VOZIL »BORIS KIDRIČ«. TO JE ŽE ŠESTA COLNARNA NA MARIBORSKEM JEZERU

OB OBČINSKEM PRAZNIKU OBČINE TRŽIČ OBLETNICO DELAVSKEGA UPRAVLJANJA — KOLEKTIV

10 LET delavskega upravljanja

Tržič je močan delavski center na Gorenjskem, saj ima v številnih tovarnah in podjetjih zaposlenih čez 4100 delavcev in delavk. Od ustanovitve delavskega upravljanja čez 800 delavcev in delavk, ki so imeli skupno 1715 zasedanj, na katerih so razpravljali o problemih posameznih podjetij in sprejemali ustrezne sklepe za povečanje proizvodnje in izboljšanje standarda delovnih ljudi.

Ko bodo te dni v Tržiču proslavljali svoj občinski praznik, združen s proslavo desete obletnice delavskega upravljanja pri nas, bodo kolektivi pregledali tudi dosedanje delo organov delavskega upravljanja.

TOVARNA FINEGA POHISTVA TRŽIČ

Takoj na začetku Tržiča iz kranjske smeri stoji Tovarna finega pohištva. Njena stavba ni velika, nasprotno, mnogo premajhna, da bi lahko v miru delali mizarji in ta-

hijonov 513.000 dinarjev. Letošnji načrt tovarne pil v Tržiču pa predvideva, da bo šestdeset delavcev izdelalo 600.000 pil, kar bo predstavljalo vrednost 100 milijonov dinarjev.

V tem času se je osebni dohodek delavcev povečal od povprečja 15.000

Gradnja stanovanj v Tržiču ugodno napreduje

petniki, ki so že vrsto let v tem podjetju v službi. Tovarna si namreč povečini vzgaja svoj kader sama.

Njihovi izdelki uživajo sloves, saj so v zadnjih letih opremili precej reprezentančnih dvoran, kabinetov in ladij. Njihova vrednost bruto produkta presega milijon dinarjev, kar je zelo mnogo, če upoštevamo, da morajo narediti vsaj 65 odstotkov svojega dela ročno. Člani delovnega kolektiva sodelujejo v delavskem upravljanju ter v raznih komisijah organizacije SZDL ali sindikata.

TOVARNA PIL »TRIGLAV« TRŽIČ

Tovarna pil je začela delati menda v najslabših pogojih — v lesenih lopah in kletih. Kolektiv je štel v začetku le 15 delavcev. Med tem časom pa so že gradili novo pilarno in 1. maja 1954 se je kolektiv preselil v nove prostore. Nekaj strojev so izdelali doma, tri pa so morali uvoziti. Kljub temu pa je njihova proizvodnja naraščala iz leta v leto. Tako je petnajst delavcev leta 1950 izdelalo komaj 48.513 pil v vrednosti 6.753.000 dinarjev. V novih obratih je leta 1955 trideset delavcev izdelalo že 206.047 pil v vrednosti 50 mi-

dinarjev v letu 1950 na 20.000 din — delovna storilnost pa se je zvišala za 33 odstotkov. Z novo tovarno je delovni kolektiv upravičeno dobil boljše pogoje za svoje delo, tako da upajo, da bodo izpolnili tudi svoj letni plan.

TOVARNA LEPENKE TRŽIČ

Pred desetimi leti je bil v Tovarni lepenke Tržič izvoljen prvi delavski svet, ki si je zadal za nalogo: obnoviti podjetje in elektrificirati obrat na Slapu. Šele šest let kasneje je delovnemu kolektivu to uspelo in s tem so odpravili neenakomerno proizvodnjo. Uspeh te rekonstrukcije je bil takoj viden. Leta 1950 so izdelali 1012 ton bele lepenke. Po rekonstrukciji pa so leta 1958 izdelali 1707 ton bele lepenke, leta 1959 pa 1828 ton. V enakem razmerju se je v podjetju povečal tudi bruto produkt. Med tem časom so zgradili novo sodobno lesočistilnico in novo trafo postajo.

Z dokončano rekonstrukcijo in s povečano kapaciteto brusilnic pa je v podjetju nastal nov problem: kako posušiti v obstoječih zračnih sušilnicah vso pripravljeno lesovino. Od začetka so morali to lesovino celo prodajati, kar je šlo na

škodo dohodka podjetja, družbe in kolektiva.

Da bi odpravili to ozko grlo, so po sklepu delavskega sveta izdelali investicijski elaborat za perspektivni razvoj in mehanizacijo podjetja.

Podjetje ima v načrtu zgraditev nove mehanizirane parne sušilnice z novo kotlarnico, dodelavno in sortirno dvorano ter skladišče gotove lepenke. Ta načrt je že odobren in ga bodo začeli leta 1961, ko praznujejo 80-letnico svojega obstoja, že uresničevati.

V času delavskega upravljanja v tovarni je podjetje zgradilo 13 stanovanj za svoje delavce, osebni dohodek pa se je povečal od 14.889 din v letu 1959 na 17.266 din v prvem polletju letošnjega leta.

»RUNO« TOVARNA USNJA TRŽIČ

Organi delavskega samoupravljanja v tem podjetju so poleg vsakodnevni tekočih nalog reševali predvsem probleme pri izpolnjevanju plana, dvigu produktivnosti, probleme rekonstrukcije podjetja, notranje odnose in vprašanja družbenega standarda. V zadnjih letih je delavski svet redno odpisoval osnovna sredstva, ki so bila zastarela, sprejel zaključne račune, potrdil plan investicij in rekonstrukcijski elaborat, sprejel sklep o ustanovitvi občinskega doma, izvolil nov upravni odbor, sprejel nov tarifni pravilnik in dal sugestije za popravke pri izdelavi pravilnika po novem načinu nagrajevanja, potrdil načrt zaščitnih sredstev na delovnih mestih, razporedil nerazporejena finančna sredstva, najel investicijski kredit za obnovo, reševal vprašanja notranjih odnosov in naloge upravnega odbora tega podjetja. To je le nekaj najvažnejših problemov, s katerimi se je delavski svet tovarne usnje vsakodnevno srečeval in jih reševal.

Lani so vrednost bruto produkta v tej tovarni povečali za 2,56 odstotkov, medtem ko je bil količinski načrt presežen za 8 odstotkov. Skupni dohodek podjetja pa je bil lani presežen za 9 odstotkov.

V času svoje mandatne dobe je imel stari delavski svet 25 zasedanj, upravni odbor pa 23. Razne komisije so se sestajale le po potrebi. V splošnem pa je bilo delo delavskega sveta uspešno, kar se vidi tudi že iz uspeha celotnega podjetja.

TRŽIŠKA TOVARNA KOS IN SRPOV

To podjetje je eno izmed najstarejših v Tržiču in menda tudi v Sloveniji, saj je bilo ustanovljeno menda že leta 1556. Takrat je namreč Kajetan Ahačič združil vse železarske obrate Germovko, Njivo in Resovko. Tovarna kos in srpov hrani v svojem almanahu zgodovino tega podjetja.

Od takrat pa do izvolitve prvega delavskega sveta je preteklo pač nekaj stoletij. Ni čudno torej, da je imel prvi delavski svet pred sabo precejšnje naloge, saj je moral obnoviti zastarele naprave ter obrate. Obnova tovarne je že doslej veljala 39.862.000 dinarjev. Kljub temu pa imajo še vedno dva ločena obrata. Želja celotnega kolektiva je, da bi ta dva obrata čimprej združili, kar bi se poznalo pri prihrankih za izdatke. Vedeti moramo namreč, da imajo približno 15 odstotkov osnovnih sredstev pred amortizacijo. Kljub temu pa v Tovarni kos in srpov niso pozabili na izboljšanje

življenjske ravni svojih delavcev. Tako gradijo 20-stanovanjski blok, ki bo še letos vseljiv in eno montažno hišo v skupni vrednosti 41 milijonov dinarjev. Soudeleženi pa so tudi pri gradnji stanovanjske skupnosti, kjer bodo zgradili pet stanovanj. Imajo svoj počitniški dom v Umagju, ki ga koristijo skupno s podjetjem »RUNO«.

Tovarna kos in srpov izvažajo svoje izdelke v 18 držav in je lani v te države izvozila 53,93 odstotkov vse svoje proizvodnje. Vrednost izvoza je bila ocenjena na 172.372.000 dinarjev. Izvoz pa bi lahko še povečali, žal pa so njihove kapacitete premajhne. Misliti bodo morali na razširitev podjetja, kar pa je zvezano z večjimi finančnimi izdatki, ki jim jih pa primanjkuje.

Ko je prevzel delavski svet to podjetje v svojo upravo 1950. leta, je 127 delavcev izdelalo proizvodov v vrednosti 28.665.000 dinarjev. Letošnji plan podjetja pa določa, da bo 190 delavcev izdelalo proizvodov v vrednosti 330 milijonov dinarjev. Ker je to »sezonska« tovarna, je pač razumljivo, da so v prvem polletju že dosegli vrednost svoje proizvodnje za 260.308.148 dinarjev. V drugi polovici bodo pač delali bolj za zalogo. In če povemo na koncu še to, da so lani presegli svoj letni načrt za 11 odstotkov, vidimo, da se delovni kolektiv Tovarne kos in srpov v Tržiču resnično trudi, da bi dal čim večji delež h komunalni skupnosti Tržiča.

LESNO INDUSTRIJSKO PODJETJE TRŽIČ

Jubileno leto, ki ga letos slavi to podjetje, je brez dvoma povezano z važnimi datumi: 22. aprila 1950 so izvolili prve obratne delavske svete in prvi centralni delavski svet. Takratni delavski svet je štel 36 članov, upravni odbor pa 13 članov. Naslednji važnejši datum je bil 7. oktober 1950, ko je Lesno industrijsko podjetje simbolično prevzelo ključne in začelo s podjetjem upravljanje.

Od takrat pa do izvolitve prvega delavskega sveta so se 1953. leta ločili od matičnega podjetja LIP Kranj in postali samostojni. V tem obdobju so priključili k svojemu podjetju še podjetje ILGI, odpri nove delavnice, svojo proizvodnjo podvojili in začeli izdelovati nove izdelke. Graditi so začeli svoja stanovanja itd.

Delavski svet je tudi že razpravljal o perspektivnem razvoju podjetja. Med važnejšimi vprašanji je združitve s sorodnimi gospodarskimi organizacijami in opustitve proizvodnje manj iskanih artiklov ter preiti na čimbolj industrijski način proizvodnje. To so vprašanja, s katerimi se ukvarja delavski svet Lesnega industrijskega podjetja Tržič dan za dnem in kot je reševal dolej vsa važnejša vprašanja, tako bo rešil tudi vprašanja perspektivnega razvoja njihovega podjetja.

TUDI OSTALA PODJETJA DOBRO DELAJO

Med tržiškimi podjetji je vredno omeniti tudi nekaj manjših podjetij, ki pa so prav tako važna za razvoj komunalne dejavnosti v Tržiču.

V Tovarni kos in srpov hočejo povečati svojo proizvodnjo

ču kot za dvig življenjske ravni občanov. Eno teh podjetij je tudi **Gradbeno podjetje Tržič**, ki zaposluje okrog 200 delavcev. To podjetje gradi okrog 8 stanovanjskih blokov, zaposleno je pri vodovodnih

Kot žrtve ste padli v boju za nas...

Okupator se še ni niti dobro razbohotil na naši zemlji, ko je slovensko ljudstvo že pokazalo, da se ne bo uklonilo tuji sili in si bo svojo svobodo priborilo z orožjem.

Komunistična partija je začela takoj zbirati svoje borce, ki so se jim pridružili vsi poštteni državljani. Začele so se ustanavljati prve partizanske čete, ki so izvajale že svoje prve akcije.

Tudi iz Tržiča je odšlo v partizane mnogo zavednih delavcev in so skupno s kranjskimi delavci ustanovili prvo kranjsko-tržiško četo, ki se je utaborila pod Storžičem.

Bilo je prve dni avgusta 1941. leta. V Begunjah na Gorenjskem je bila močna nemška postojanka — v tamkajšnjem zaporu pa so mučili že prve žrtve okupatorjevega nasilja. Da bi pokazali okupatorju moč našega ljudstva, je kranjsko-tržiška četa organizirala del svojih akcijskih prav v okolici Begunj. Tako so se odločili, da bodo tudi v avgustu izvedli v Begunjah večji napad. Del čete se je že premaknil izpod Storžiča, v tabornišču pa je ostalo le osem ljudi: pet borcev in tri borke.

Na kolektaru je takrat pisalo: 5. avgust, ko so se pod Storžičem v ranih jutranjih urah oglasile strojnice, ki so enakomerno regljale svojo mrtvaško pesem. Borba ni bila dolga, saj se osem ljudi ni moglo dolgo upirati stotinam nemških vojakov, ki so po podli izdajali obkolili oslabljeno četico partizanov.

Pod Storžičem je to jutro ostalo za vedno osem najboljših sinov naše teptane domovine. V spomin na ta dogodek praznujejo občani Tržiča vsako leto svoj občinski praznik.

Letošnja proslava občinskega praznika se bo začela že 1. avgusta in bo trajala vse do 7. avgusta. V tem času bodo organizirana razna športna tekmovanja, organizirane bodo tudi razne kulturne prireditve. Ob obletnici smrti prvih tržiških žrtev — 5. avgusta — bodo Tr-

žičani priredili množičen pohod pod Storžič, kjer bodo ob spomeniku padlih žrtev počastili da se ne bo uklonilo tuji sili in si bo svojo svobodo priborilo z orožjem.

POLLETNI PLAN SO USPEŠNO IZPOLNILI

Obenem, ko bodo proslavljali spomin na padle borce za svobodo, pa bodo pregledali tudi uspeh dosedanjega dela za boljše življenje delovnih ljudi, zaradi česar so dali najboljše sinovi naše domovine svoja življenja.

Skoraj vsa podjetja so uspešno zaključila svoj polletni načrt, kar se je močno odrazilo tudi pri povečanju življenjske ravni vseh občanov. Tako bodo letos dogradili in bo že vseljivih približno 100 stanovanj, v gradnji pa je še 80 stanovanj, ki bodo vseljiva prihodnje leto.

Tržičani so začeli graditi tudi nov zdravstveni dom, ki bo veljal okoli 200 milijonov din. Pripravljajo pa tudi že načrte za gradnjo nove šole, za katero bodo že jeseni začeli s pripravljalnimi deli in bo veljala okoli 200 milijonov din.

Dela na javnem kopališču, so že v zaključnem obdobju, stala pa so okoli 70 milijonov din. Tako vidimo, da je gradbeno dejavnost v Tržiču v velikem razmahu, saj bodo izdali 20 milijonov din samo za izdelavo načrtov za razne gradnje.

Občina gradi tudi nov vodovod Žejne, Studence, Kovor, Naklo, s katerim bo ta predel dobil vodo, ki je doslej še niso imeli.

V Tržiču preurejajo staro električno omrežje od 220 na 380 voltov.

Obnavljajo ceste, gradijo mostove, regulirajo Bistrico itd.

S takšnimi in podobnimi uspehi se bodo Tržičani lahko postavili ob svojem letošnjem občinskem prazniku in s tem bodo najbolj dostojno počastili spomin tistih, ki so dali svoja življenja na oltar domovine za našo boljše bodočnost.

delih, postavlja oporne zidove, gradi most, pravkar so začeli z gradnjo novega zdravstvenega doma, v kolikor pa bodo na razpolago občinski finančna sredstva, bodo gradili še novo šolo. Svoj letošnji polletni plan so presegli za 12 odstotkov. V drugi polovici pa morda še za več, saj bodo začeli graditi še štiri stanovanjske bloke.

Drugo takšno podjetje je **Komunalno podjetje Tržič**. To podjetje

rali tržiško vodovodno omrežje in uvesti boljše higiensko službo v samem mestu. Kljub temu pa bodo ta dela verjetno še nekaj časa počakala, saj so načrti precej večji kot pa sredstva, ki jih imajo na razpolago.

Komunalno podjetje v Tržiču nudi tudi razne usluge meščanom, kot so pleskarske, saj bodo odprli preko zime posebno delavnico, kjer bodo po nizkih cenah preplekali staro in novo pohištvo vsakomur, ki bo to želel. Svoje usluge skušajo poceniti, da bi odpadlo vsako šušmarjenje v Tržiču.

Važno podjetje za preskrbo Tržičanov je tudi Trgovsko podjetje »Ljubelj«. To podjetje ima deset poslovalnic, ki so dobro založene. Seveda obstoja tudi pri njih problem razširitve trgovskih prostorov. Gradijo že novo trgovino na Pristavi pri Tržiču, v zadnjih letih pa so domala opremili vse poslovalnice z novim inventarjem.

Za preskrbo prebivalstva pa je važno tudi Mesarsko podjetje Tržič, ki ima devet poslovalnic. Kljub temu, da imajo večje probleme pri odkupu živine, saj cene odkupa stalno naraščajo, razen tega pa ho dajo odkupovati živino celo na Hrvatsko, pa so cene njihovemu mesu za 10 do 30 din cenejšje od cen v Kranju ali Ljubljani. Njihove poslovalnice so vedno dobro založene z vsa kovrstinim mesom, tako da mesa v Tržiču ne primanjkuje. S pristovoljnim delom bodo uredili novo delavnico, spomladi pa še klavnico.

Hostinsko podjetje Tržič ima šest poslovalnic in bife v kinu. Pred dobrim letom so začeli obnavljati restavracijo »Pošto«, ki je že toliko obnovljena, da ima 8 tujskih sob novo točilnico, restavracijsko sobo modernu kuhinjo in vrt. Sprejemejo lahko 250 ljudi na hrano v poletnem času, zimskem pa nekaj manj. Kolektiv podjetja ima večje načrte glede nadaljnje urejanja gostinstva v Tržiču. Vendar pa nimajo možnosti najetja večjih kreditov. Za potrebe Tržiča bi namreč rabili vse 40 do 50 postelj, trenutno pa jih imajo le 20. Seveda je zaradi tega tudi v Tržiču problem pomanjkanja prenočišč. Čutijo pa tudi pomanjkanje strokovnega gostinskega kadra, ki ga je v Tržiču težko dobiti.

75 let zgodovine razvoja Bombažne predilnice in tkalnice

Eno največjih tržiških podjetij - Tržiška bombažna predilnica in tkalnica praznuje letos 75-letnico svojega obstoja. Ta proslava bo toliko važnejša, ker bo združena s proslavo 10. obletnice delavskega upravljanja in s počastitvijo občinskega praznika.

Na prostoru, kjer stoji danes BPT, so stale leta 1885 fužinske zgradbe, last Kranjske industrijske družbe. Ta družba je to zemljišče, imenovano Balos in Voje z vodnimi silami Bistrice, prodala komanditni družbi Glanzmann in Gasner, ki je tu zgradila predilnico in tkalnico, katera je začela obratovati 27. marca 1885.

Za pogon v obratih je služila pokončna turbina, ki je bila postavljena na mestu, kjer je danes centrala IV. Električno energijo za razsvetljavo je dajal majhen generator za istosmerni tok. V letih 1886 in 1887

je bilo montiranih že 5000 vreten in 160 statev.

Prvih dvajset let obratovanja predilnice je imel Tržič zelo slabe prometne zveze. Surovine je bilo treba prevažati s konjsko vprego iz Podnarta ali pa iz Kranja. Te prometne zveze so se izboljšale šele z gradnjo železnice Kranj-Tržič leta 1906.

Leta 1891 je velik del podjetja uničil požar, ki je prekinil obratovanje za več kot pol leta. Po obnovitvi je imela tovarna 14.720 vreten, 232 statev, novo turbino s 350 konjskimi silami in parni stroj za 250 KS. Še enkrat so povečali število vreten: 1903. leta in 1904. leta, in sicer na 20.244 ter statev na 372. Po obnovi podjetja ni bilo treba več pogonske energije. Zaradi tega so zgradili v teh letih tudi novo centralo II. na Čegeljšah. Nekaj let pozneje je bil zgrajen železniški most, preko katerega vodi še danes indu-

strijski tir v tovarno. Med prvo svetovno vojno niso imeli dovolj surovin. Zato je podjetje obratovalo omejeno, leta 1916 pa je moralo zaradi konkurence in pomanjkanja surovin celo prenehati z delom.

POVOJNO OBDOBJE

Ze maja 1920 je začelo podjetje spet obratovati, obnavljati se in se širiti. V prvih letih po vojni so zgradili novo belilnico blaga in vodno postajo Preska z visokotlačno vodno napravo. Takrat je bila obnovljena tudi centrala IV, kasneje pa zgrajena še centrala I pri Sv. Ani.

Gospodarska kriza v času od 1929 do 1934 je prizadela tudi to podjetje. Glavni odjemalec bombažnih izdelkov je bilo kmečko prebivalstvo, ki pa v času krize ni imelo dovolj sredstev za življenje. Na zalogi je takrat tovarna imela blago najboljših vrst in seveda dražje. Proizvodnjo so zaradi tega morali preusmeriti na blago cenene vrste.

V letih 1935 do 1938 so v tovarni zamenjali mnogo strojev in s tem pocenili ter izboljšali proizvodnjo. Modernizirali so pripravljalnico in

škroblilnico. Leto kasneje so zgradili novo belilnico in barvarno preje. Še leto pozneje pa novo mehanično delavnico. Tik pred vojno so imeli v tovarni 20.784 vreten v predilnici, 2058 v sukalnici, 624 statev v tkalnici in 4 električne centrale z maksimalno kapaciteto 3650 KWA.

DELAVSKO GIBANJE

V jeseni 1935. leta je delavska organizacija predložila predilnici osnutek kolektivne pogodbe s podrobno izdelano tarifo delovnih mest. Sklenitev pogodbe pa so delodajalci razbili, ker so druga podjetja dajala mnogo nižje meze in s cenejšimi izdelki izpodrivali tržiške proizvode s tržišča. Šele na drugo zahtevo je bilo ugodeno tržiškim delavcem in so dobili boljše delovne pogoje.

Položaj delavcev v Tržiču je bil v primeri z drugimi delavci tekstilne stroke v Sloveniji sorazmerno dober. Najslabše pogoje so imeli tekstilni delavci v Kranju. Zato so leti zahtevali sklenitev kolektivne pogodbe in ker so se pogajanja preveč zavlačevala, so začeli kranjski

delavci stavkati v veliki tekstilni stavki l. 1936. Iz solidarnosti so se stavkajočim pridružili še tržiški in nekoliko pozneje mariborski tekstilci.

Stavka za tržiške delavce ni bila nujna. Z njo pa je bil dosežen pozitiven uspeh v moralni zavesti delavcev, saj so s svojo vztrajnostjo in požrtvovalnostjo dosegli pospešitev pogajanj in podpis kolektivne pogodbe, s katero je bilo pomagano 70 odstotkom tekstilnim delavcem, ki so živeli do takrat v zelo slabih pogojih.

Važnejši dogodek v življenju tržiških delavcev je bil tudi leta 1940, ko so bile v Tržiču demonstracije proti draginji, katere je organizirala Komunistična partija.

Po razsulu bivše Jugoslavije so meze v tovarnah zaradi zamenjave dinarjev v marke občutno padle. Takrat je Tončka Mokorel, 25. junija 1941. leta organizirala krajšo stavko v tkalnici. Ob tej priložnosti je bilo aretiranih več delavcev, Tončki pa je uspelo pobegniti v partizane.

V BPT si je KP takoj pridobila svoje simpatizerje in že so v tovarni dobivali komunistično literaturo, ki je širila borbeni duh med delavci. Cele skupine delavcev so odhajale v partizane. Proizvodnja v tovarni je padala, ker ni bilo surovin. Borci Kokrškega odreda so minirali centralo za centralo in tako preprečevali proizvodnjo. Kolektiv BPT je dal za osvoboditev 51 žrtev. Njihova imena so vklesana v spomenik pred starim upravnim poslopjem, ki ga je njim v čast postavil kolektiv BPT.

IN PO VOJNI

Ko je prevzel kolektiv BPT v last tovarno, je bila njihova prva naloga, obnoviti hidrocentrale in vzpostaviti normalno obratovanje podjetja. Vse to je terjalo mnogo iznajdljivosti in veliko naporov, ker ni bilo potrebnega materiala.

Postopoma so začeli obratovati posamezni stroji, kvaliteta pa še ni bila na pravi višini. V podjetju je takrat delalo veliko novincev, ki so se šele priučevali. Produktivnost in kvaliteta sta se povečala šele leta 1946, ko so uvedli plačevanje po akordu. Morda je prav zaradi tega kolektiv BPT med prvimi tekstilnimi podjetji v Sloveniji izpolnil petletni načrt. Borba za kvaliteto se je poostрила, rasla pa je tudi proizvodnost. V tržiški tovarni BPT je bilo zaradi izredne požrtvovalnosti 19 članov odlikovanih z redi ter medaljami dela in proglašeni 599 udarnikov.

Novo obdobje se je začelo, ko je bil 14. maja 1950 v BPT izvoljen prvi delavski svet. Delavec-proizvajalec je postal upravljevec, področje njegovega odločanja pa je bilo razširjeno tudi na gospodarstvo. S tem se je spremenil odnos delavca do proizvodnih sredstev.

Uspeh prizadevanja delavskega sveta v BPT in celotnega kolektiva se kaže v tem, saj so plan bruto proizvoda za prvo polletje dosegli s 102 odstotka. Z istim odstotkom so dosegli tudi proizvodni plan, medtem ko pa je plan dohodka narastel na 106 odstotkov. S tem pa se je povečal tudi osebni dohodek posameznih delavcev.

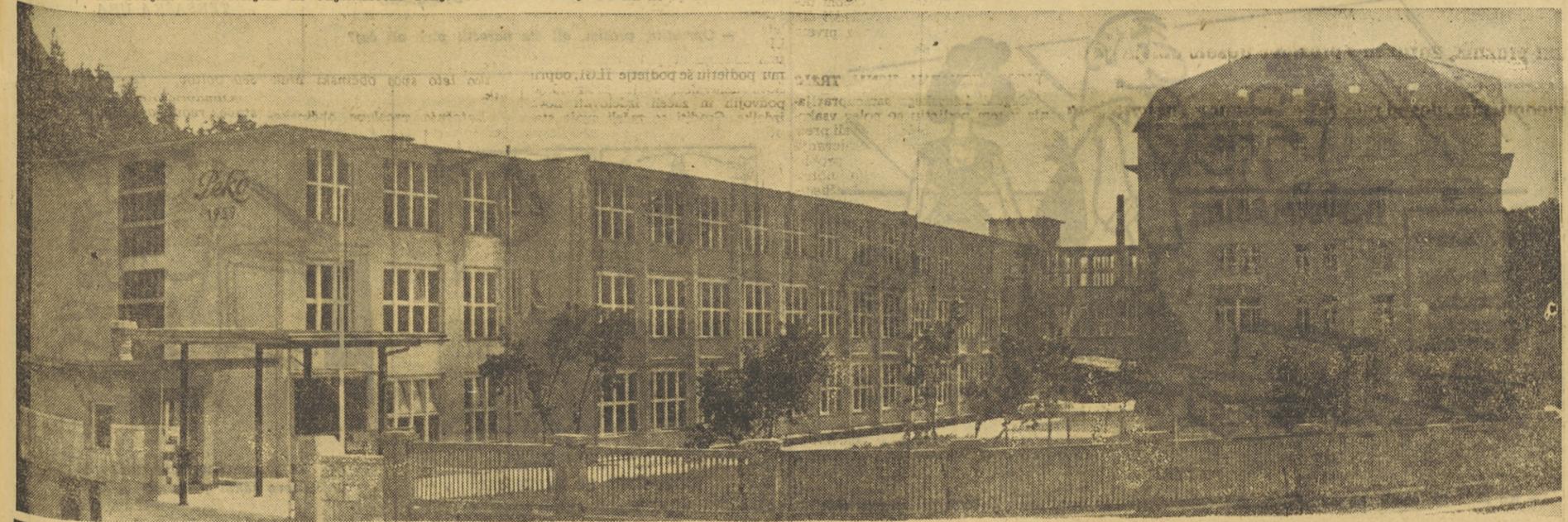
Delovni kolektiv naše najstarejše in kvalitetno vodilne tovarne obutve

smatra kot svoj doprinos k proslavi občinskega praznika mesta Tržiča dograditev novega dvonadstropnega tovarniškega objekta, dolgega 80 in širokega 18 metrov. V teh svetlih, zračnih in prostornih delovnih dvoranah, opremljenih s popolnoma novimi, najmodernejšimi čevljarškimi stroji, bo dobilo več sto delavcev zase in za svoj bodoči naraščaj stalno zaposlitev ter kruh.

Rekonstruirana tovarna obutve »Peko« v Tržiču lahko zdaj v polni meri zadosti potrebam ter povpraševanju po naših izdelkih obutve doma in na tujem. Tovarniški žig »PEKO« je bil in ostane najboljši porok za solidnost izdelka, kvalitete in cene.

Vsem svojim dobaviteljem in odjemalcem želijo ob občinskem prazniku in ob desetletnici delavskega upravljanja mnogo uspehov pri nadaljnji gradnji socialistične domovine.

• 1. avgusta 1941 so se v Kranju zbrali prvi prostovoljci in odšli v NOV in pod Storžičem formirali I. Kranjsko četo.

• Ta dan je izbran za občinski praznik občine KRANJ

• Ob občinskem prazniku in 900-letnici mesta Kranja čestitamo vsem občanom z željo, da bi ta zgodovinski dan postal simbol novih delovnih zmag.

TOVARNA USNJA
»STANDARD«
KRANJ

ČESTITKAM SE PRIDRUŽUJE

**OBČINSKI
SINDIKALNI
SVET KRANJ**

1. avgusta 1941

je bil prvi spopad partizanov z Nemci na Obrancih - Mežaklja • Ta dan si je ljudstvo občine Jesenice izbralo za svoj občinski praznik • Istočasno kolektiv Železarne Jesenice slavi desetletnico samoupravljanja

OB TEM SLAVLJENJU ČESTITA

kolektiv

**ŽELEZARNE
JESENICE**

VSEM DELOVNIM KOLEKTIVOM, V PRVI VRSTI OBČANOM JESENIC, IN OBLJUBLJA, DA BO ŠE V BODOČE IZPOLNJEVAL VSE NALOGE IN S TEM PRISPEVAL K ČIM PREJŠNJI IZGRADNJI NAŠE SOCIALISTIČNE DOMOVINE

KOLEKTIV ŽELEZARNE JESENICE

Za razvedrilo in kratek čas

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
11		12			13	14			15
16	17	18						19	
20		21	22				23		
	24			25		26			
27	28			29	30	31		32	33
34		35			36		37		
38		39				40		41	
42					43				

KRIZANKA ŠTEV. 28

Vodoravno: 1. suvam v kaj, 6. velika zadrega, 11. staroegipčansko božanstvo, 12. splošen pregleden, 15. obdelovanje zemlje s plugom, 16. glina, 18. kanadski lovec na kožuhe, 19. strast, 20. zavetniki domačega ognjišča pri starih Rimljanih, 22. dedno posestvo, 23. ovijalka s pisanimi cvetovi, 24. del celote, 25. okrajšana, pesniška oblika veznika (Prešeren), 26. hoditi, 27. strateška prvina, 29. najvišji vrh v Karavankah, 31. spojina s kisikom, 34. naziv tatarskih vladarjev, 35. postanem neobčutljiv, 37. ptič, ki živi v velikih jatah ob obalah severnih morij, 38. indijski denar, 39. vojak pešec v Napoleonovi armadi, 41. začetnici nemške revolucionarke, ki so jo 1919. leta ubili reakcionarni častniki, 42. zapora pri fotoaparatu, 43. ostanek cigarete.

Navpično: 1. mehanično urtleh, 7. gosta, ostro dišeča tekočina, 8. veznik, 9. velik polotok na severu Evrope, 10. riževo žganje, 13. jezero na Madžarskem, 14. slovnično izpuščanje končnega samoglasnika (n. pr. v verzu), 17. silen vihar, 19. podoba, 21. električno nabit delec elektrolita, 23. števniki, 27. povelje, 28. telesna poškodba, 29. vrsta plesa, 30. svetovno znano kopališče pri Benetkah, 32. ribja jajčeca, 33. iznajditelj zaščitnega cepiva proti otroški paralizi, 35. makedonski narodni ples, 36. gib z roko, 39. okrajšava za »glavni«, 40. grška črka.

REŠITEV PREJŠNJE KRIZANKE

Vodoravno: 1. kalorija, 8. vep, 13. kataliza, 14. kumara, 15. ar, 16. kum, 17. val, 19. usad, 20. potep, 22. padar, 24. tri, 1, 25. Atene, 27. eseri, k, 29. jen, 31. kocen, 33. žerka, 35. ibis, 37. tat, 38. gib, 39. ol, 40. Cetina, 42. elementi, 45. Anita, 46. trenirke.

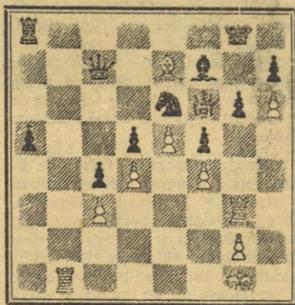
Kombinirajmo

KOMBINIRAJMO!
Beli na potezi dobi

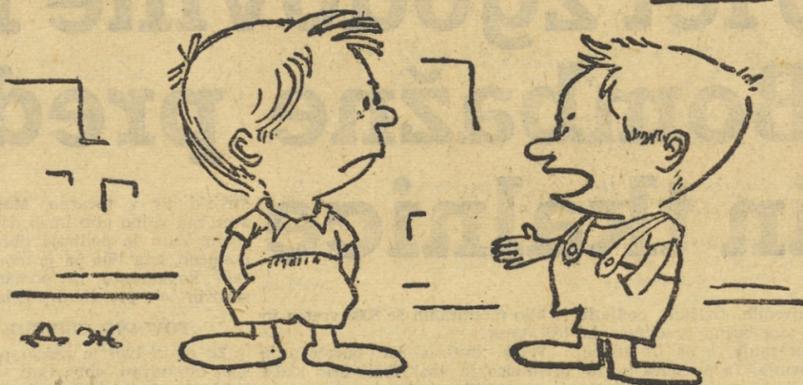
Beli: Kg1, Df6, Tb1, Tg3, Le7, Pc3, d4, e5, f4, g2, h6 (11)

Črni: Kg8, Dc7, Ta8, Lf7, Se6, Pa5, c4, d5, f5, g6, h7 (11)

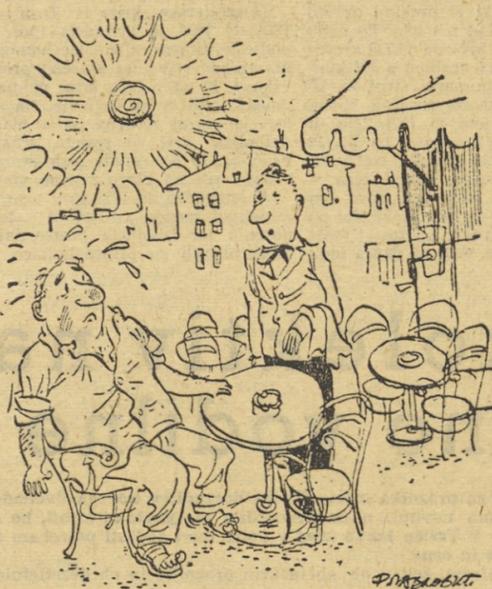
Črni ima kvaliteto manj in neaktivno pozicijo, vtem ko so bele figure tako razpostavljene, da lahko takoj preidejo v odločilen napad, tembolj, ker je črni kralj v patu. Toda kako dokončno razbiti črne utrdbe? Samo z bliskom in gromom, kakor se je ob tej poziciji slikovito izrazil komentator.

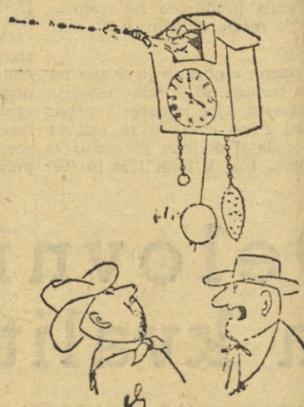
Rešitev:
1. T:g6+! hg (L:g6 vodi po D:g6+ tudi do mata)
2. h7+K:h7
3. D:f7+Sg7
4. Kf2! (tina poteza), po kateri se je črni vdal.

— Pojdiva v kino, pa čeprav igra kak film za otroke!

— Oprostite, prosim, ali ste naročili pivo ali čaj?

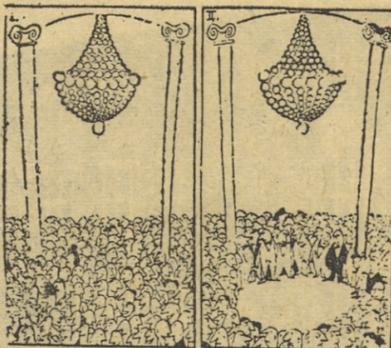
TEKSASKA URA

INFORMACIJE

PENZIONI!
3500.-Din
3000.-Din
2500.-Din
2300.-Din

PO ŽELJI

— Ko se boste vrnili, se pa, prosim, spet oglašite; strašno me zanima kako je pravzaprav tam

OPTIMISTI IN PESIMISTI

— Žal mi je, vendar naša garancija ne predvideva takih primerov

CRNI Zlatogorčanka

RISE ZDRAVO SULEC

